Jean Muzi

داستانی گیلگامێش
بە هەشت چیرۆک

تەرزمانی لە فەرەنسییەوە : سەردار حەمەڕەش

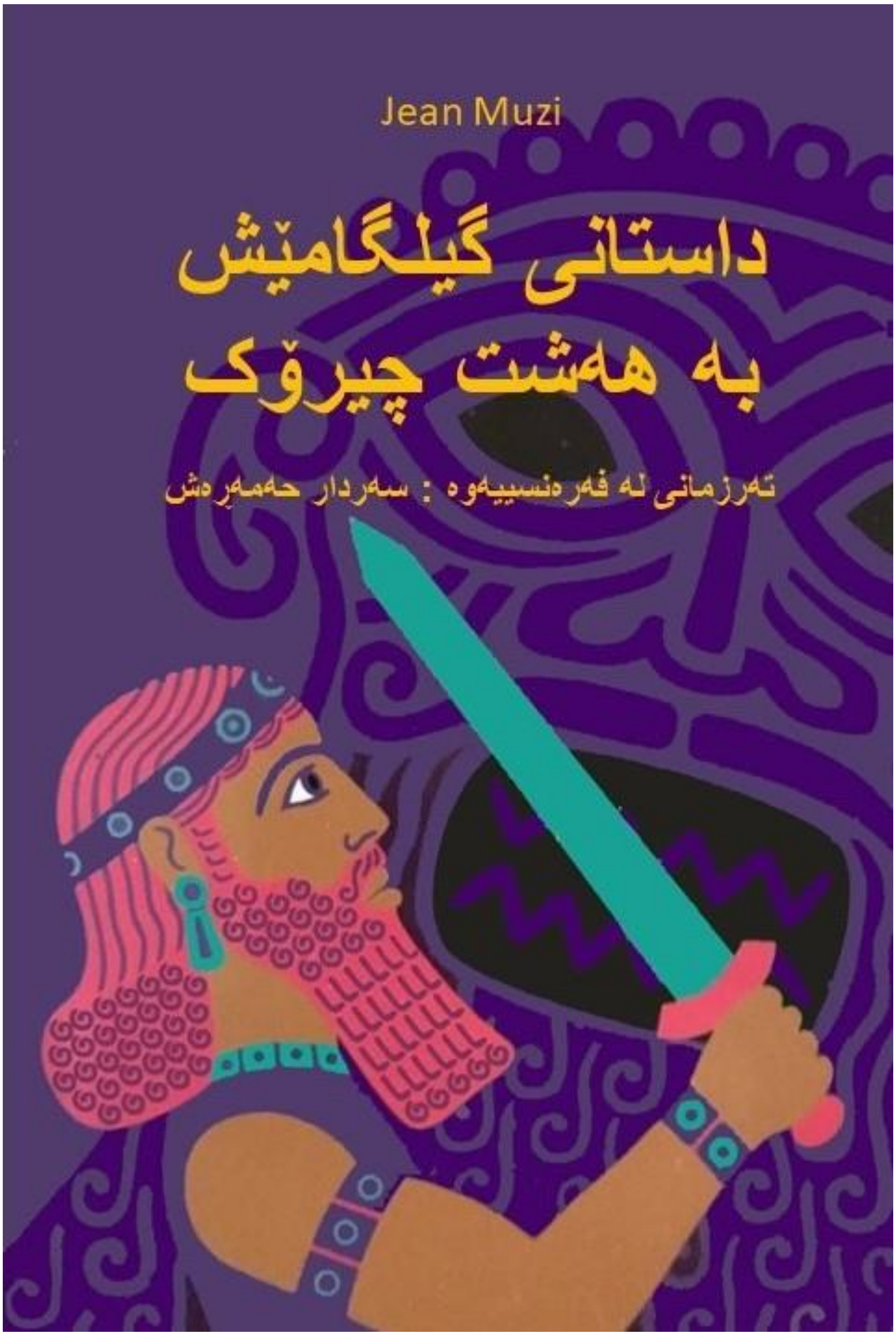

ژۆن میوزی (Jean Muzi)

داستانی گیلگامێش
به هەشت چیرۆک

وێناکان له لایەن فرێدێریک سۆشارد (Fréderic Sochard) ەوە کراون و پیته لاتینییەکانی ناو وێناکان له لایەن وەرگێڕەوە گۆڕدراون بۆ کوردی.

تەرزمانی له فەرەنسییەوە : سەردار حەمەڕەش

پێشەکی

یەکەم شارستانییەت لە میسۆپۆتامیا* سەری هەڵدا. لە نێوان دیجلە و فوراتدا، پشکنینە شوێنەوارییەکان یارمەتییان داین بە دۆزینەوەی یەکەم شاری مێژوویی، بە دۆزینەوەی یەکەم پاشماوەی نوسین* هەروەها یەکەم بەرهەمی ئەدەبیی مرۆڤایەتیی.

داستان*ی گیلگامێش* کۆنترینە کە تا ئەم سەردەمە ناسراو بێت و ڕەنگە یەکێک بێت لە بەناوبانگترینی میسۆپۆتامیای دێرین. مێژووەکەی بۆ سێ هەزار ساڵ پێش زایینی دەگەڕێتەوە. لە سەرەتاوە بە شێوەیەکی زارەکی پەرەی پێدرا، گونجێندرا، دەوڵەمەندکرا، کۆپی کرا، گۆڕانکاری بە سەردا کرا، هەروەها ڕێکخستنەوەیەکی زۆری بە خۆیەوە دیوە. چەند وەشانێکی جیاوازی هەیە و تەواترینیان بریتییە لە دوازدە 'تەختە قوڕینە'*، کە هەڵکۆڵراون لە لایەن نوسەر*ەکانەوە بە قەڵەم*ەکانیان. لە سەدەی نۆزدەهەمدا دۆزراونەتەوە لە کتێبخانەی پاشای ئاشور*ی ئاشووربانیپاڵ* لە ژێر لمی نینیڤ*دا. داستانی گیلگامێش وەک هەموو تێکستە بنیاتنەرەکان، هەوڵ دەدات وەڵامی پرسیارە سەرەکییەکان بداتەوە کە لە خۆمانی دەکەین دەربارەی باری ژیانی مرۆڤایەتیی و، یارمەتیمان دەدات لە تێگەیشتن لەوەی کە لە کوێوە هاتووین و بۆ کوێ دەچین.

ئەم هۆنراوە داستانییە قارەمانییە دوور و درێژە بریتییە لە دوازدە گۆرانی و لە نزیکەی 3500 بەیت پێکهاتووە، کە بەلانی کەمەوە نیوەیان لەناوچوون، جەربەزییە ئەفسانییەکانی گیلگامێشمان بۆ دەگێڕێتەوە، پاشای میسۆپۆتامیا کە پێ دەچێت بە ڕاستی بوونی هەبووبێت، چونکە لەو کاتەوە دەبووە پێنجەم حوکمڕان بەسەر شارە دەوڵەت*ی ئوروک*دا، کە لە ئێراق شوێنەواری هەیە.

گیلگامێش کەسێکی ستەمەکارە و ڕەعیەتەکانی تیرۆر دەکات. خوداوەندەکان* بە مەبەستی پووچەڵکردنەوەی توندوتیژییەکانی، ڕکێبەرێک بە قەد باڵای گیلگامێش لە کەسایەتی ئەنکیدو* دادەتاشن. ئەنکیدو کە لە سەرەتاوە وەک کەسێکی کێوی دەژی لەگەڵ ئاژەڵانی کێوی لە ئاقار*. کچە شامهات*ێك هەوڵدەدات ڕامی بکات بە خۆشەویستی و پاشان ڕازی دەکات کە بیبات بۆ ئوروک* لەگەڵ خۆی. بە هۆی ئامۆژگاری کچە شامهاتەکە و ئەو کۆچبەرانەی کە لەسەر ڕێگادا پێیان دەگات، ئەنکیدو فێر دەبێت زیاتر وەک مرۆڤێک هەڵسوکەوت بکات، فێری خواردن و خواردنەوە دەبێت، هەروەها خۆشوشتن و جلک لەبەرکردن وەک هاوشێوەکانی.

بە گەیشتنی بە ئوروک، ئەنکیدو ڕووبەڕووی گیلگامێش دەبێتەوە، بەڵام هیچ کامیان لەو شەڕەدا سەرکەوتوو دەرناچن. لە ڕێزگرتنی هاوبەشیان لەبەردەم هێزی نەیاردا، هاوڕێیەتییەکی ڕاستەقینە دێتە ئاراوە. ئیدی زۆری پێناچێت وەک برا ڕەفتار لەگەڵ یەکتردا دەکەن. لە گەڕانیان بە دوای شکۆمەندیدا پێکەوە دوو شاکاری گەورە ئەنجامدەدەن بە کوشتنی هومبابا*، دێوە زم*ێکی ترسناک و، سەرکوتکردنی گای ئاسمانیی، بەڵام ئەنکیدو توشی نەخۆشی دەبێت و دواجار دەمرێت.

پاشان گیلگامێش ئاگایی بە مردن دێنێت و هەروەها هەست بە لاوازیی جەستەشی دەکات. بڕیار دەدات بڕوات بە دوای نەمرییدا بگەڕێت، گەشتێکی درێژە خایەن ئەنجام دەدات کە لەکۆتاییدا چاوی بە ئوتانەپشتیم* دەکەوێت. ناوبراو بۆی دەگێڕێتەوە چۆن ئەو لە لافاوە هەرە گەورەکە ڕزگاری بووە کە خوداوەندەکان بۆ لەناوبردنی مرۆڤایەتی بەرپایان کردبوو. گیلگامێش ڕووەکی (هەر ژیان - بێ کۆتایی) لە ئوتانەپشتیم دەستناکەوێت کە بتوانێت بیکات بە مرۆڤێکی نەمر، بەڵکو ڕووەکی (ژیان- درێژەپێدان) ی دەست دەکەوێت کە یارمەتی دەدات وادەی مردنی کەمێک دوابخات. بەڵام سودی لێ وەرناگرێت، چونکە مارێک دێت و لێی دەبات.

گیلگامێش ماندوو، دواجار واز لە هەوڵە زیادەڕۆییەکانی دەهێنێت و دەگەڕێتەوە بۆ ئوروک. ئاگایی بەوە دێنێت کە ئەوە مردنە چێژ دەدات بە ژیان، مردن هەموو بەهاکەی بە بوون دەبەخشێت، ئیدی وەک پاشایەکی دادپەروەر حوکمڕانی دەکات، بە ڕیزگرتن لە گەلەکەی، بە سود وەرگرتن لەوەی کە ژیان پێی دەبەخشێت. سەرەڕای ئەوەش نەمری بەدەست دەهێنێت تەنها بە بەجێهێشتنی وێژەیەک دەربارەی کارە سەرکەوتووەکانی لە دوای خۆی.

کاتێک دوازدە تابلۆ قوڕینەکانی داستانی گیلگامێشیان تەرجومەکرد، شارەزایان بە ناچاری ئەو وشانەی کە نادیار بوون بە کەوانە و نیشانەی پرسیار و بە خاڵ پڕیان کردنەوە. بۆیە پێویست بوو پشت بە وەشانی تر ببەستن، لێی وردببنەوە، داهێنان بکەن بۆ ئەوەی بتوانن مانای ئەو بەیتانە بدۆزنەوە کە ڕووشابوون و نەدەخوێندرانەوە یان بە تەواوی لەناوچووبوون، بە بێ ئەوەی ئەنجامێک بەدەست بهێنن کە جێگای ڕەزامەندی بێت. بە جۆرێک کە زۆر لە بڕگەکان، هەندێک جار دەیان دێڕ، بە ونبوویی ماونەتەوە، سەرەڕای هەوڵەکانیان، دەرئەنجامەکان زۆر جار نائاساییین و هەندێک جاریش تێگەیشتنیان گرانە، بە تایبەتی بۆ خوێنەری گەنج.

بۆیە ناچار بووم داستانی گیلگامێش بگونجێنم بۆ ئەوەی ڕوونتر بێت، دەستڕاگەیشتتر بێت و زیاتر کراوەبێت، خوێندنەوەی ئاسانتر بێت بۆ خوێندکارانی کۆلێژ. لە هەمان کاتدا لانەدەم لە دەقە ڕەسەنەکە، ڕەوانییەکی پێ بدەم کە نەی بوو، بە سڕینەوەی زۆر لە بڕگە دووبارەبووەکان کە مەترسی بێ هیواکردنی خوێنەریان هەبوو، بە پڕکردنەوەی ئەو بڕگانەی کە لەناوچووبوون. هەروەها خۆم بە دوور گرت لە قورسکردنی دەقەکە بە وەسفی زۆر و لادانی نا پێویست، وەک چۆن هەندێک جار لە وەرگێڕانی تری ئەم هۆنراوە درێژەدا ڕوویداوە. هەروەها گرنگیم دا بە ڕێزگرتن لە ڕەهەندی گشتگیریی یەکەمین بەرهەمی ئەدەبی مرۆڤایەتی.

ژۆن میوزی (Jean MUZI)

وتەی وەرگێڕ :

وەختێک لاو بووم لە کوردستان، ئاشناییم بە ناوی گیلگامێش هەبوو. ئەم داستانە یەکێک بوو لەو کتێبە ناوازانەی لە ناو کتێبخانەکەماندا بوو، بەڵام بە داخەوە ئەو دەمەی لە کوردستان دەژیام نەمتوانی بیخوێنمەوە، لەبەر ئەوەی ئەو کتێبانەی کە تەرزمانکرابوون بۆ سەر زمانی کوردی، بە پەنجەی دەست دەبژێران، زۆربەیان بە زمانی عارەبی بوون، منیش عارەبیم نەدەزانی. کاتێک گەشتمە فەرەنسا و فێری فەرەنسی بووم، یەکێک لەو کتێبانەی کە خوێندمەوە داستانی گیلگامێش بوو. زۆر دڵخۆش بووم بە خوێندنەوەی لە هەمانکاتدا خەمگین بووم بەوەی کە پێشتر نەمخوێندبوویەوە. ئەگەر ئەمڕۆ بڕیارم دا وەشانێکی ئەم داستانە بۆ لاوانی کوردستان وەرگێڕم، بە مەبەستی ئەوەی لاوانی کوردستان وەک من بێ بەش نەبن لەم داستانە بەنرخە مێژووییە گرنگە. چونکە ئەم داستانە هێندە سەرسامی کردم، وەها ڕایوەشاندم، بە جۆرێک خەبەری کردمەوە کە تێڕوانینم بۆ دەوروبەرم بە تەواوی گۆڕانکاری بەسەردا هات و هەتا ئەمڕۆش کاریگەری لەسەر ژیانم هەیە. هەرجارێکیش دەیخوێنمەوە، شتێکی نوێ دەبینمەوە لە ڕووی زمانەوانی و کۆمەڵناسی و دەروونناسی و ئەدەبییەوە. ئیدی لەو ڕۆژەوە چەندەها وەشانی جیاوازی ئەم داستانەم بە فەرەنسی و هەروەها دواهەمین وەشانی بەڕێز شاسوار هەرشەمیشم بە زمانی کوردی خوێندەوە، کە برتییە لە وەرگێرانی وەشانی هەرە دێرینی داستانی گیلگامێش بە کوردییەکی ئێجگار ڕەوان، زۆر لە وشە و هەندێک لە ڕستەکانی ئەم وەرگێڕانە لە کتێبی ئەو بەڕێزەوە وەرگیراون. لەهەمان کاتدا هەوڵم داوە ڕیتم و نەزمێک بدەم بە تێکستەکە بە مەبسی جێژوەرگرتنی زیاتر و هاسانکردنی خوێندنەوەی بۆ لاوانی کورد.

تێبینی: لە تەنیشت هەندێک وشەوە هێمای ئەستێرەیەک (*) دانراوە، لە کۆتایی کتێبەکەدا لە فەرهەنگێکدا ڕوونکردنەوەیان لەسەر دراوە.

بەندی ١

پاشای ئوروک*

جارێکیان لە میسۆپۆتامیا* شارە دەوڵەتێک هەبوو ناوی ئوروک بوو، ڕووبەرەکەی دەگەشتە نزیکەی هەزار هێکتار. گیلگامێش*، لە نیوەی یەکەمی سێهەم هەزاری پێش زایینی، لەوێ هاتە دنیاوە. کوڕی پاشا لوگالبەندا* و ژنەخواوەند نینسونا*ی جوانخاس بوو، بە قەد و باڵایەکی ناوازەوە، بە بەهێزییەک کە بە دەگمەن بەرهەڵستکاری هەبوو، دوو لەسەر سێی ئیلاهی بوو ئەوی دی مرۆڤ بوو، هەمان ڕەفتاری خۆبەگەورەزانی وەک باوانی هەبوو بە حوکمڕانیکردنی بە سەر ئوروکدا.

گیلگامێش ئەم شارەی کردە جێگایەکی بەهێز بە دروستکردنی شوورای بەرز بە خشتی سورەوەبوو و ژمارەیەکی بێشومار لە تاوەر بە سەر شوراکانەوە، دروستکردنیان چەندەها ساڵی خایاند، بەڵام جگە لە کەسانی زەنگین و بەرپرسەکان نەبێت گشت گەنجان و پیاوە بەتواناکان ناچار بوون بەشداریی لە دروستکردنیا بکەن.

لە ناوەڕاستی ئوروکدا ئێیانا* پەرستگای ئاسمان دەدۆزینەوە، کە تایبەت بوو بە ئانوو*، باوکی گشت خوداوەندەکان، هەروەها پەرستگای ئیشتار*یش کە خواوەندی خۆشەویستیی بوو. لە نزیکییەوە کۆشکە گرانبەهاکەی گیلگامێش و داروودەستەکەی دەبینین، دەورەدراو بە باخچەی هەمیشە سەوز کە دەبوا هەموو ڕۆژێک ئاوی بدرایە بە هۆی گەرمای ئێجگار بەتین. خۆشبەختانە ئاو کەم نەبوو، چونکە فورات دوور نەبوو. ناوچەی نیشتەجێ بوون، کە پێکهاتبوو لە ژیواری گەورە گەورە، بە دەوری کۆشکی شاهانەوە گیراسبوونەوە، هەتاوەکو باشتر سود لە هەنگوینی دەسەڵات وەرگرن.

پاشان ناوچە ڕەمەکییە پڕ لە دانیشتووەکان دێن، کە پڕبوون لە ژیان، دوکانی دەستڕەنگینەکان، ئینجا دوکانی بچووکی بازرگانەکان و خانووە خاکەڕاییەکان بە دوایدا

دەهاتن. بۆنی بەهارات و گوڵی یاسمین تێکەڵ دەبوو لەگەڵ دوکەڵی کورەی کوفەسازی و دوکەڵی کورەی ئاسنگەرەکان کە ئامێر و چەکیان تێدا دروست دەکردن. قیژە و پێکەنینی منداڵان، تێکەڵ دەبوون لەگەڵ هاواری فرۆشیاران بۆ ڕاکێشانی سەرنجی مشتەری بەلای بەرهەمەکانیان.

یەکێک لە ئەرکە شاهانەییەکان بریتی بوو لە دروستکردن و بەڕێکردنی ئاوەڕۆ و کەناڵەکانی ئاودێری. بەم شێوەیە جوتیاران دەیانتوانی دانەوێلە بچێنن و ئاژەڵان بەخێو بکەن لە گەوڕەکانی نزیک لە شورای شارەکەوە. باخچەی میوە و سەوزەوات بێ شومار بوون و خەڵکی بە ئاسانی بژێوی ژیانیان وەدەست دەکەوت. بەڵام بەختەوەر نەبوون، چونکە گیلگامێش بە زۆرداریی حوکمڕانی دەکرد.

پاشا بە فیز و خۆڕاوەشاندنەوە دەسوڕایەوە، بە بەردەوامی دەسەڵاتی توندوتیژی خۆی بە زەبرەوە دەنواند. پێی وابوو کە ئەو خاوەنی هەموو شتێکە لە شانشینەکەیدا و دەبێت خەڵکی ببنە ژێردەستەی ئارەزووەکانی، موڵک و ماڵیان ببات. سڵی نە دەکردەوە لە تاڵانکردنی مەڕی شوانەکان، بردنی دانەوێلە لە سایلۆی جوتیاران، دزیی لە پیشەسازەکان و لە کاسبکاران، فڕاندنی ژنان یان کچەکانیان و بەزۆربردنی کوڕەکانیان بۆ سوپا. بە بەردەوامی باجی نوێی لێ دەسەندن و داوای خزمەتی زیاتری لێ دەکردن بە پێی ئارەزووەکانی. گوێی بە دادپەروەریی نەدەدا و بە تەنگ ئازاری ئەوانەوە نەدەهات. تەنها تێرکردنی ئارەزووەکانی گرنگ بوون بەلایەوە. گەشتە شەوانەکانی لەگەڵ ژنە سۆزانییە مەستەکانی بە ناو شاردا گوایە بە مەبەستی سەرکوتکردنی ئاژاوەچییەکانە. ئەو بەدبەختانەی کە دەهاتنە سەرەڕێیان بەرشەق و جنێویان دەدان، پاش ئەوەی شەلاتییەکان بە دوای قوربانییەکی تردا دەگەڕان.

ئوروک هەمیشە لە ترس و دڵڕاوکێدا دەژیا. دانیشتوانەکەی ناڕەزایی و توڕەیی خۆیان دەشاردەوە، لەڕاستیدا نەیان دەوێرا دژایەتی گیلگامێش بکەن، تەنانەت ئەگەر هەندێک لە پیلانگێڕەکان بە نهێنی دەستیان دەکرد بە کۆبوونەوە بە مەبەستی بەرەنگابوونەوەی گیلگامێش، لەژێر لێوەوە دەیان وت:

- ئەگەر کاردانەوەمان نەبێت، سوکایەتیپێکردنمان، زەلیل کردنمان، زۆردارییەکەی، نادایەروەرییەکەی هەرگیز کۆتاییان پێ نایەت.

بوێرترینیان پێشنیاری دەکرد :

- با ڕاپەڕینێکی سەرتاسەری بەرێ کەین بۆ گۆڕینی دۆخەکە.

- زۆر مەترسیدارە، چونکە دەست ناپارێزن لە سەرکوتکردنمان بە خوێن ڕشتن، با لە ئێستادا هیچ سەرەڕۆییەک نەکەین و دەست بکەین بە گازەندەکردن لای ئانوی خواوەند، ئەگەر دۆخەکە گۆڕانکاری بەسەردا نەهات ئەوسا ڕێگای تری فشار دەگرینە بەر.

ئەنکیرو له
ئاقار

بەندی 2

ئەنکیدو لە ئاقار*

ئانو کە دامەزرێنەری شانشینی ئیلاهی بوو، حوکمڕان و هەروەها پارێزەری ئوروک گوێی لە گازەندەکانی خەڵکەکە بوو:

- گیلگامێش ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر ستەمکارتر دەبێت. گوێت لە ناڵە ناڵ و کڕوزانەوەی هەموو چەوساوەکان بووە. داواکانمان قبوڵ بکە و کارێک بکە کە بە جۆرێکی تر حوکمڕانی بکات و ئیدی نەمان چەوسێنێتەوە.

باوکی هەموو خوداوەندەکان تێڕاما. پێی وابوو کە دەبێت سنوورێک بۆ دژوارییی پاشا دابنێت، بۆ ئەمەش بڕیاری دا داوا لە ئارورو، دایکە خواوەندی مەزن بکات :

- دەمەوێت کەڵە کێوییەکم بۆ بئافرێنی کە بتوانێت بە بێ ترس بەرەنگاری گیلگامێش ببێتەوە هەتاوەک تێی بگەیەنێت کە ئەو بەهێزترین کەسایەتی نییە.

ئارورو بە خەندەوە داواکەی قبوڵکرد. دەستوبرد بیر و خەیاڵی چوو بۆ داتاشینی شکڵی بوونەوەرێک. لەو شوێنەدا کە دەیزانی کەس نایبینێت لە کەناری ڕووباری فورات جێگایەکی هەڵبژارد. دەستەکانی بە ئاوی ڕووبارەکە شوشت، پەنجە تەڕەکانی خستە ناو قوڕەسورەی کەناری ڕووبار و چنگە قوڕێکی لێ هەڵگرت. باش باش بۆ ماوەیەکی زۆر شێلای و مرۆڤۆچکەیەکی لێ دروستکرد و ڕۆحی کرد بە بەریا. قوڕە سوورە بوو بە گۆشت. پاشان ئارورو چەند جارێک ئەو ناوەی کە بۆی هەڵبژاردبوو چپاندی بە گوێی ئەفرێنراوەکەیدا :

- ئەنکیدو*...تۆ ناوت ئەنکیدووە...تێگەیشتیت، تۆ ناوت ئەنکیدووە !

پاشان لەسەر زەوی پاڵی خست. ئەنکیدو، کوڕە ئازاکە، کوڕی بێدەنگی و پارچەیەک لە نینورتا*، لەدایک بوو. لە ناکاو گەشەی کرد و جەستەی گەشت بە قەبارەیەک کە بەراورد دەکرا بە قەبارەی گیلگامێش. جەستەی پڕ لە موو بوو، پرچی درێژ و پڕ بوو، وەک پڵنگێک بزێو بوو، ماسولکەکانی ئاسنین و دەیزانی قسان بکات.
لە کاتێکدا کە ئارورو دووردەکەوتەوە، شانازی بە ئەفرێنراوەکەیەوە دەکرد، ئەنکیدو یەکەم هەنگاوی نا لە ناو ئەو دەشتە بێ سنورەدا. پاشان ڕێوییەکی بینی، بە بینینی ئەنکیدو سڵەمییەوە و خۆی دەربازکرد. ئەنکیدو بە مەبەستی یاری کردن وەدوی کەوت، بە بێ ئەوەی بیەوێت ڕاوی بکات. تەنها دەیویست قاچەکانی ڕاهێنێت بە ڕاکردن. ڕێوییەکە لە کولانەکەیدا خۆی حەشاردا و ڕاوەدوونەرەکەی ناچارکرد وازی لێ بێنێت.
پاشان کەڵە کێوییەکە بە خێرایی توانی لەگەڵ ڕەوەیەکی ئاسکدا خۆی تێکەڵ کات. وەک ئەوان دەلەوەڕی بە خواردنی گژ و گیا و گەڵای ناسکی درەختان و هەروەها شیری ئەو ئاسکانەی دەخواردەوە کە ڕێگەیان پێدەدا گوانەکانی بمژن. ڕەوە ئاژەڵەکە خۆی بە دووردەگرت لەو پیاوانەی کە لە سێبەری دارخورماکاندا باخچەی سەوزە و میوەی خۆیان دەپاراست. پێیان باشتر بوو تینویەتیان لە دەریاچەیەکی دورتردا بشکێنن کاتێک شەو دادەهات.
ئەنکیدو وەک ئاژەڵێکی کێوی دەژیا. ئەوەش بۆ ئەو گونجاو بوو، لەبەر ئەوەی ئاشنایی بە ژیانێکی تر نەبوو. ئەو هەرگیز لەوەوبەر پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی لەگەڵ مرۆڤدا نەبووە و بە بیریدا نەدەهات کە ئەو یەکێک بێت وەک ئەوان و بتوانێت لەسەر شێوازی ژیانی وان بژی.
ڕۆژێکیان، بۆ یەکەمین جار ڕاوچییەکی لە دوورەوە بینی. تیروکەوانێکی بە دەستەوە بوو، تیرێکی گرتە ئاسکێک و دەستوبرد کوشتی، بەو هۆیەوە ڕەوە ئاسکەکە کەوتنە حاڵەتی پانیکەوە. بۆ ڕۆژی دوایی هەمان کارەسات دووبارە بویەوە و ئەنکیدو بێ دەسەڵات، بووە شایەتحاڵی مردنی یەکێکی تر لە هاوەڵەکانی. بۆ ڕۆژی سێهەم، بڕیاریدا کاردانەوەی هەبێت. کاتێک ڕاوچییەکە وەدەرکەوت، ئەنکیدو چووە پێشەوە لێی و ڕووبەڕووی بویەوە بە شێوازێکی هەڕەشەئامێز. ڕاوچییەکە نیشانەی لێگرتەوە و بە تیرێک قۆڵی ئەنکیدوی پێکا، بەڵام کەڵە کێوییەکە هێندە پێستی ئەستور بوو کە تیرەکە هیچ کاریگەری نەبوو، تەنها بە هاکەزایی بریندراری کرد. ئەنکیدو لە جێی خۆی وەستاو بە دەنگێکی بەرز هاواری کرد و بە مستەکۆڵە دەیکێشا بەسنگیا و وەک سەدەها تەپڵ دەنگی دەدایەوە. ڕاوچییەکە لە ترسان ئەبڵەق بوو، وای دەزانی گوێی لە هەورە گرمەیە، دەستوبرد ڕایکرد و خۆی دەربازکرد.

لە ماوەی هەفتەی داهاتوودا، ئەنکیدو دەستیکرد بە پڕکردنەوەی ئەو چاڵەداوانەی کە ڕاوکەرەکە هەڵی کەندبوون بە مەبەستی راوی ئاژەڵان، نەوەکا ئاسکەکان و ئاژەڵە کێوییەکانی تر بکەونە ناوییەوە و بەو هۆیەوە بگیرێن و بکوژرێن. داوەکانی هەڵدەکەندن کە بۆ باڵندەکانی دانابوون، تەڵەکانی تێکدەشکاندن و بەو شێوەیە ڕەوە ئاسکەکەی دەپاراست

لە مەترسی. بە جۆرێکی هێندە کاریگەر کە ڕاوچییەکە بە دەستی بەتاڵ دەگەڕایەوە بۆ ماڵ. باوکی سەری سوڕما و پێی وت :

- ئیدی کەم و کوڕی گۆشتمان دەبێت؟
- نەخێر. (ڕاوچییەکە وەڵامی باوکی دایەوە بە هەناسە هەڵکێشانەوە).
- وادیارە، کە ئاژەڵەکان فێڵبازن بۆیە دەبێت تۆش فێڵێک بدۆزیتەوە. بەگومانن. تۆ کە هێشتا بە تەواوی تیرەکەت ئامادە نەکردووە هەر زوو بۆنت دەکەن و ئەمەش یارمەتییان دەدات خێرا لێت دەربازبن. پێدەچێت کە تۆ پێویستت بە کەسێکی تر بێت بۆ یارمەتیدانت؟ دەتوانم یارمەتیت بدەم.
- بێ سوودە، باوکە. من بومەتە قوربانی کەڵە پەیکەرێک قەبارەی هێندەی دێوێکە، لەگەڵ ئاژەڵاندا دەژی و بەرگرییان لێ دەکات، هەموو تەڵەکانم تێکدەشکێنێت، هەر کە لێیان نزیک دەبمەوە، بە دوورخستنەوەی ئاژەڵان، ڕێگریم لێ دەکات.
- دێو؟
- بەڵی ! کەڵە کێوییەک هێندەی دێوێکە بە ماسولکەی ئێجگار سەرسوڕمێنەرەوە، باڵای زۆر گەورەتر و زۆر بەهێزترە لە مرۆڤ. زۆر سەرنجڕاکێشە، وەختەکی خۆی قوت کردەوە لە بەردەمما وامدەزانی دواهەمین ساتەکانی ژیانم دەژیم.
- ئەی بۆچی نەتکوشت؟
- هەوڵمدا. تەنانەت بە تیرێکیش پێکام، بەڵام وادیارە پێستی هێندە ئەستوورە بۆیە نەچووە جەستەیەوە.
- کوڕم، باشتر وایە کە بچیت گیلگامێش ئاگادار بکەیتەوە لە بوونی بوونەوەرێکی لەو جۆرە. من پێم وایە کە گیلگامێش ڕێگا بە بوونی ئەو نادات لە نزیک ئوروکەوە و ڕێوشوێنی لەناوبردنی دەگرێتەبەر.

ڕاوچییەکە ئامۆژگارییەکانی باوکی جێبەجێ کرد. ڕۆشت بۆ کۆشکی شاهانە و داوای کۆبوونەوەیەکی کرد . پاشا پێشوازی لێکرد.

گیلگامێش پرسیاری لە ڕاوچییەکە کرد :

- مەبەست لە سەردانەکەت چییە؟
- کەڵەکێوییەکی ئێجگار گەورەم دیت لە ئاقاردا گەورەم، کەڵە کێویەک لەگەڵ ئاژەڵاندا دەژی، لەگەڵ ئەواندا نان دەخوا و ئاو دەخواتەوە، بەرگرییان لێ دەکات و ڕێگریم لێ دەکات ڕاوبکەم. بە جۆرێک کە ئیدی ناتوانم خێزانەکەم بژێینم.
- تۆ باسی کەڵە کێویم بۆ دەکەیت، ئایا هێندەی من گەورەیە؟

ڕاوکەرەکە بە نابەدڵی و بە شەرمەوە سەری ڕاوەشاند وەک ئەوەی بە ئەرێنی وەڵامی بداتەوە. گیلگامێش چرچی کەوتە ناوچەوانییەوە.

- ئایا ئەو بوونەوەرە مرۆڤە یان ئاژەڵ؟
- پیاوێکە!

- ئایا تۆ دڵنیایت لەوە؟
- بەڵێ، بە رووتی بینیم، بۆیە هیچ شکم نییە.

پاشا بە خەندەیەک وەڵامی دایەوە.

- من یەکێک لە جوانترین شامهات* ی خۆمت پێ دەسپێرم. بیبە بۆ لای ئەو کەڵە کێوییە هەتاوەکو فریوی بدات و بیهێنێت بۆ ئێرە. ئەوسا دەبینم چی پێویستە بکرێت.

بۆ رۆژی دوایی ڕاوچییەکە بەیانی زوو لەگەڵ ئەو کچەی کە لەلایەن گیلگامێشەوە هەڵبژێردرابوو، لە ماڵ دەرچوو. ئوروکیان جێ هێشت و بەرەو دەشت کەوتنە ڕێ. شەوێکی ئێجگار سارد بوو، هەر کە چەند هەنگاوێکیان نا، هەستیان بە خۆڵی شێدار و بەستوو دەکرد لە نێو پاپۆشە چەرمەکانیاندا. کچە شامهاتەکە لە ناو کۆڵوانە درێژەکەیدا لە سەرما هەڵدەلەرزی لەبەر ئەوەی کە ڕانەهاتبوو بە پیاسەی بەیانیان لە دەشتا. ئایا ئەوە بە ڕاستی سەرماو سۆڵەیە یان ترسە کە وا هەڵدەلەرزێ؟ بێ شک هەردووکیانە، چونکە ئەو ئەرکەی کە پاشا پێی سپاردبوو نیگەرانی دەکرد. ئایا سەرکەتوو دەبێت لە فریودانی کەڵە کێوییەکە؟

ئیدی خۆر بەم زووانە هەڵدێت. دوای پشوی شەو، خۆر وەک زاڵمەکەی ئوروک بە تیشکە بە تینەکانی بێ بەزەییانە ئەو دەشتە گەورەیە دەبڕێت. خۆڵە زەردەکەی ژێر پایان لە ژێر هەتاوی بەتینی بەرەبەیاندا هێواش هێواش ڕەنگی پەمەیی لە خۆدەگرت. ئەو گردەی کە بەسەریا دەڕۆشتن بەرامبەر بە ئاسمانی سوور و سێبەرەکانیان بەسەرییەوە بەرز و نزمی بە دیمەنەکە دەدا، شەونمی وەک مرواری بەسەر گەڵا و گوڵی دەشتەکەدا دەبەخشی. ڕاوچییەکە چەمییەوە و چەند دڵۆپێک شەونمی خستە دەستییەوە و خواردییەوە.

کچەکە پێی گوت؛

- هەروا زوو تینووتە !
- نا، دەمەوێت تامی ئەو ئاوە بکەم کە سەرچاوەکەی نادیارە.

کووتوپڕ مشکە کەروێشک*ێک کە ڕەنگی وەک خۆڵەمێش بوو، لەبەردەمیاندا هەڵبەزییەوە، قاچە بچوکەکانی پێشەوەی گرمۆڵە کردن و کەوتەوە سەر دوو قاچە درێژەکانی پاشەڵی و بۆی دەرچوو، پاشان بە حەواوە لە نیوەی بازدانیا بە یارمەتی کلکی ڕێڕەوی گۆڕی و چووە ناو کولانەکەیەوە. لە دوورەوە چەقەڵ دەیانلووراند.
ئیدی بە خێرایی کەش و هەوا گەرم بوونەوە. ڕاوچییەکە بە دوای شوێنپێی کەڵەکێویەکە و ئاژەڵانی هاوەڵیدا دەگەڕا لەسەر خۆڵی سەرە ڕێگاکەدا. بەڵام تەنها شوێنپێی دووپشکێکی بەدی کرد، شوێنەواری پێچاوپێچی مارێک، چڕنوکی وەک دانتێڵی قالۆنچەیەک یان نەخشی پای ژیشکێک. دەستی گرت بە بەرچاویەوە بۆ خۆپاراستن لە خۆری بەتینی ئەو دەشتە و بۆماوەیەکی زۆر چاوی دەگێڕا. دواجار شکڵێکی لە دوورەوە بینی، بەڵام هەر خێرا بۆی دەرکەوت کە تەنها درەختێکە و هیچی تر.

دوای چەند کاتژمێرێک بە ڕۆشتن، کچە شامهاتەکە هیلاک بوو. لە سێبەری تاشە بەردێکدا دانیشتن بۆ حەوانەوە. ڕاوچییەکە بڕێک خواردنی دەرهێنا و لەگەڵ کچەکدا بەشی کرد. پاش حەوانەوە و نانخواردن دیسان ڕێگایان گرتەوە بەر.
گەشتەکەیان شەش ڕۆژ و حەوت شەوی خایاند، دوای ئەوەی کە گەشتن بە نزیک ئەو کانییەی کە گیانەوەران دەهاتن ئاویان لێ دەخواردەوە. ڕاوچییەکە بڕیاریدا لەوێدا چاوەڕێ بکات. بۆ ماوەی دوو ڕۆژ چاوەڕوانیان کرد. دواجار ڕەوەیەک ئاژەڵ وەدەرکەوتن. کەڵە کێوییەکەشیان لەگەڵ بوو. بینییان چۆن وەک ئاسکە کێوییەکان ئاو دەخواتەوە، کەڵەکێوییەکە لە ئاژەڵانەوە فێر ببوو نەیدەزانی بە جۆرێکی تر ڕەفتار بکات، لەبەر ئەوەی کەس فێری نەکردبوو چۆن دەبێت ئاو بخاتە لەپی دەستی و بیکات بە دەمییەوە.
جەستەی پڕ لە تووکی کەڵە کێوییەکە، پرچە لولخواردووە درێژ و ڕیشە بژەکەی ببووە جێی سەرسوڕمان بۆ کچە شامهاتەکە. ئەوە یەکەم جاری بوو بوونەوەرێکی لەو جۆرە ببینێت، تۆقی بوو، نوتقی لێ بڕابوو. ئایا بەڕاستی ئەوە مرۆڤە؟ زیاتر وەک ورچێک یان گۆریلایەک دەیبینی.
ڕاوچییەکە چپاندنی بە گوێی کچەکەدا :

- دەی کچێ، بڕۆ هەموو هەوڵێکی خۆت بخەرە گەڕ وەک چۆن پاشا ئامۆژگاری کردیت.

کچە شامهاتەکە تۆزێک چووە پێشەوە لێی، ئاسکەکان بە بینینی لێی سڵەمینەوە. بەڵام لەبەر ئەوەی کەڵە پەیکەرەکە بەبێ جوڵە تێی دەڕوانی، ئەوانیش هەڵهاتن و بۆی دەرچوون. کچە دەستی درێژ کرد بەرەو ڕووی هەتاوەکو پیشانی بدات کە ئەو دوژمنێک نییە و بە جوڵەی پەنجەکانی بانگی دەکرد بچێت بەرەو ڕووی. بەڵام ئەنکیدو هەر نە دەجوڵا لە جێی خۆی. کچە شامهاتەکە پشتێنی کۆڵوانەکەی کردەوە و خستییە بەر پێی. وەک ئەنکیدو بە ڕووتی خۆی پیشاندا لەبەردەمیا. ئەنکیدو بە بینینی ئەو دیمەنە، بە بینینی ناسکی سیمای، چاوی بادەمیی و قژی ڕەش و جوانی لەش و لاری، دواجار مێگەلەکەی جێهێشت. بە شەرمەوە بە هەنگاوی لەسەرەخۆ بەرەو ڕووی چوو و گەشتە بەردەمی شامهاتەکە. چاوی قەترانی بوو، نیگای ئێجگار سۆزاویی بوو.

کچە بە دەنگێکی ناسکەوە پێی وت :

- ناوت چییە؟

ئەنکیدو بە گرانی وەڵامی دایەوە :

- ئەنکیدو.

شامهات بە خەندەوە پێی وت :

- ناوت ئەنکیدووە ؟ ناوێکی گەلەک خۆشە !

ئەنکیدو بە زەدەخەنەیەک وەڵامی دایەوە. لە کاتێکدا کچە خۆی هەڵدەگلۆفی لە جەستەی، ئەنکیدو گرتییە باوەشی. هەر کە دەستیان کرد بە ماچ کردن ئیدی ڕاوچێیەکە لێیان دوورکەوتەوە. دڵنیابوو لەوەی کە شمهاتەکە ئەرکەکەی خۆی بە باشی جێبەجێ دەکات و ئیدی ئەویش بە بێ خەم ڕاوی ئاژەڵان دەکات لەو دەشتە.

کەڵە کێوییەکە و شامهاتەکە بۆ ماوەیەکی زۆر دەستبازییان دەکرد پێکەوە. ئیدی کاتێک تێر بوون، ئەنکیدو ویستی دڵخۆشی خۆی بۆ ئاژەڵانی هاوەڵی دەربڕێت کە تۆزێک لەولاترەوە دەلەوەڕین. بەڵام ئاگایی بەوە نەبوو کە گۆڕابوو، ئەو لە هەمان جیهانی ئاژەڵاندا نەمابوو. ژیانی کێویی جێهێشتبوو. ئاژەڵان بە ئاگادارییەوە دورکەوتنەوە لێی، چونکە نەیان دەناسییەوە، بۆنی گۆڕابوو، ئەویان بە غەریب دەهاتە پێشچاو. ئەنکیدو تێنەدەگەشت بۆچی ئاژەڵان لێی دووردەکەونەوە. ڕەوە ئاسکەکە هەڵهات. ئەنکیدو هەوڵیدا وەدویان کەوێت بە پای خێراتر، بەڵام سەرنجی دا کە هێزی تێدا نەماوە و هەنگاوەکانی لاواز بوون.

ئیدی بە هۆش خۆیدا هاتەوە و ژیری تێدا بەخەبەر بوویەوە. تێگەشت کە ئەو هەمان مرۆڤ نییە. گەڕایەوە بۆ لای شامهاتەکە کە جلکەکانی لەبەرکردبوونەوە، بە تەنیشتییەوە دانیشت و سەرنجی سیمای دەدا. شامهاتەکە چەند خورمایەکی لە تورەکەکەی دەرهێنا کە ڕاوکەرەکە پێیدابوو، لەگەڵ ئەنکیدوی بەشکرد. ئەوە یەکەم جاری بوو کە تامی خورما بکات، زۆر پێی بەتامتر بوو لە هەموو ئەو خواردنانەی کە تا ئەو ساتە خواردبووی.

پاشان بە ئارامی پێکەوە دەدوان. لەبەر ئەوەی ئەنکیدو ئەزمونی نەبوو بە گرانی قسەی گۆ دەکرد. بە هێواشی دەدوا و وشەکانی تێکەڵ و پێکەڵ دەکرد. بەڵام هەر زوو فێر بوو، کاتێکیش شەو داهات بە تەواوی وشەکانی گۆدەکرد. پێکەوە بە تەنیشت یەکەوە ئەو شەوە لێی خەوتن.

بۆ ڕۆژی بەیانی کچە بڕیاری دا زیاتر وەسفی هاوەڵەکەی بکات هەتاوەکو باشتر بتوانێت لە خشتەی بەرێت.

- تۆ زۆر جوانخاس و بەهێزیت، ئەی ئەنکیدو !
- تۆش گەلەک جوانیت.
- تۆ کەسێکی ژیریت، بۆت نییە لە ئاقار ژیان بەسەر بەریت لەگەڵ ئاژەڵانی کێوی.
- من هیچ شوێنێکی تر شک نابەم. دەتەوێت بۆ کوێ بڕۆم؟
- وەرە لەگەڵ من بۆ ئوروک، ئەو شارەی تێیدا دەژیم. لەوێ گیلگامێشت پێ دەناسێنم. زۆر جوانخاسە، بەهێزە وەک کەڵە گایەک و چاونەترسە و سڵ لە هیچ کەسێک ناکاتەوە ئەگەر بیەوێت ڕووبەڕووی ببێتەوە. هەرگیز لە شەڕێکیشدا نەبەزیوە.
- زۆر باشە! من دەچم بە گژییا. منیش سڵ لە کەس ناکەمەوە. ئەوسا دەبینیت چۆن دەیبەزێنم.
- ئاگاداربە! گلگامێش تەنها سێیەکی مرۆڤە و دوانەکی تری ئیلاهین. زیاد لەوەش، ئانو، ئینلیل* وئێیا* ژیرییەکی باڵایان پێداوە.

- هەرچۆنێک بێت، من ڕووبەڕووی دەبمەوە.
- هەر لەخۆتەوە خۆت مەسەپێنە. گیلگامێش کەسێکی ئیلاهییە و لە توانایدا هەیە خاڵی لاوازت بدۆزێتەوە و بەو شێوەیە بەسەرتا زاڵ بێت. باش بزانە کە ئاگاداری بوونی تۆیە، چونکە دوو خەون*ی بە تۆوە بینیوە. بۆ دایکی گێڕاونەتەوە، نینسونا، دایکە دانا و لێزانەکەی، دایکە دنیا دیدەکەی، هەتاوەکو خەونەکەی بۆ لێکبداتەوە. ئەمەش یەکەمین خەونیەتی :

"کاتێک بە ئەستێرەی ئاسمانیی دەورە درابووم، کووتوپڕ بینیم تاشە بەردێکی گەورە لە ئاسمانەوە کەوتە بەردەمم. ویستم بەرزەوەی بکەم، بەڵام ئێجگار قورس بوو. ویستم تلی پێ بدەم بەڵام نەمتوانی. خەڵکی کۆببوونەوە و لەو جەنجاڵییەدا هەریەکەیان دەیەویست ببینێت. زۆربەیان ماچیان دەکرد، من دەستم پێدا دەهێنا و تۆش بە یەکسان بە منت ناساند."

بەپێی لێکدانەوەی دایکی، ئەستێرە ئاسمانییەکان ڕێنیشادەری گیلگامێشن. ئەو بەردەی کە لە ئاسمانەوە کەوتۆتە خوارەوە و خەڵکی دەیانەوێت ببینن و پێیان جوانە، ناردنی مرۆڤێکە لەلایەن خواوەندەکانەوە، کە بە هۆی بەهێزییەوە یەکسان دەبێت بە پاشا و دەبێتە ڕاوێژکاری و، دڵسۆزترین هاوڕێی، لە هەمان کاتا کە گیلگامێش بەرگریکارێکی کاریگەرە لە گەلەکەی.

لە خەونی دووهەممدا؛

"تەورێک سەرنجی گشت خەڵکەکەی ڕاکێشابوو بەلای خۆیدا، دانیشتوانی ئوروک یەکە یەکە بە بەردەمیا تێپەڕدەبوون و سەرسام بوون پێی، هەڵم گرتەوە و دەستم پێدا هێنا وەک چۆن دەست دەهێنیت بە ژنێکدا. خستمە بەردەم پێیەکانت و تۆش بەهاوتات کرد بە من."

- نینسونا جارێکی تر پێشزانییێکی باشی بینی لە خەونەکەیدا کە ناردنیی ڕاوێژکارێک و هاوڕێیەکی دڵسۆز پشتڕاستدەکاتەوە بۆ گیلگامێش لەلایەن خواوەندەکانەوە. ئەنکیدو، ئەو هاوڕێیە تۆیت! ئیدی چ پێویست بەوە دەکات کە تۆ ڕووبەڕووی ببیتەوە.
- بۆچی دەتەوێت من باوەڕ بەو دوو خەونە بکەم کە هیچ واتایەکیان نییە؟
- تۆ لەبەر ئەوەی هەردەم لەگەڵ ئاژەڵانی کێویدا ژیانت بەسەربردووە بۆیە هەمیشە شکت هەیە. تۆ نازانیت کە خەونەکان پێشبینیکردن* ن و بە یارمەتی ئەوانەوە مرۆڤ دەچێتە جیهانی خواوەندەکانەوە. لە ئوروک هەموو کەس باوەڕی بە خەون هەیە.
- دەیبینینەوە ئەگەر هەردوو خەونی پاشاکەت ڕاستبێژ بن. بەڵام ئایا گیلگامێش کاردانەوەی چی بوو لە پێشزانییەکانی دایکی بۆ خەونەکانی ؟
- زۆر دڵخۆشی کرد و بەڕاستی هیوادار بوو کە خواوەندەکان هاوڕێیەکی ڕاستەقینەی بۆ دەنێرن، کەسێکی متمانەپێکراو کە بتوانێت باوەڕی تەواوی پێی هەبێت.
- دەباشە، بمبە بۆ ئوروک وەک چۆن پەیمانت پێدام.

کچە شامهاتەکە پارچەیەک لە کۆڵەوانەکەی دادڕی و ئەنکیدوی پێ داپۆشی، ئینجا کەوتنە ڕێ. لە ڕێگادا، بە تەنیشت دەواری کۆچبەراندا تێپەڕ بوون و میوانداریيان کردن. کەڵە کێوییەکە هەرگیز لەوەوبەر نانی نەدیبوو. شامهاتەکە بۆ یەکەم جار کردی بە دەمییەوە.

پاشان تامی بیرەی کرد. ئەو کە فێری ئاو و شیری ئاسکان بوو، تامی ئەو خواردنەوە نوێیەی بەلاوە ئێجگار تاڵ بوو. وردە وردە لەگەڵ تاڵییەکەیدا ڕاهات و حەزی پێی بوو. حەوت جاران خواردییەوە. هێندەی نەبرد سەری دەسوڕایەوە و دەستی کرد بە پێکەنین بە بێ هۆکار.

بۆ ڕۆژی بەیانی، شامهاتەکە داوای لە کۆچبەرەکان کرد هەندێک جلوبەرگ بۆ ئەنکیدو بدرون، لەبەر ئەوەی پارەی پێ نەبوو بە خشڵ و گەوهەرە ڕازاوەکانی هەقدەستی دانێ. زۆریان ویست بە ڕازیکردنی ئەنکیدو لە سودی خۆشوشتن و کورتکردنەوەی ڕیش و بڕینی قژ و خۆپۆشتەکردن. وەختەکی قبوڵی کرد، زیاتر لە مرۆڤێکی شارستانیی دەچوو.

هەردوکیان سوپاسگوزای کۆچبەرەکانیان کردن و ڕێگای خۆیان گرتەبەر بەرەو ئوروک، بە ڕزق و ئاوی پێویست کە کۆچبەرەکان پێیان دابوون. ئەو ڕۆژە گەرمایەکی ئێجگار بەتین بوو. ڕۆژی سێهەم، زریانێک هەڵی کرد بە تەپ و تۆزەوە. ڕەشەبا گەردیلەی وردی کوارتزی هەڵدەگرت لەگەڵ خۆیی و دەیکرد بە تەمێکی سور و لە تیشکی خۆری بەتین دەیپاراستن. کەمتر گەرم بوو، بەڵام چاو چاوی نەدەبینی، گەردیلە خۆڵەکان دەچوونە چاویانەوە و نەیان دەتوانی چاویان بکەنەوە. شامهات و ئەنکیدو لە شوێنێکدا حەوانەوە نەوەکا گووم ببن، چونکە هەندێک جار ڕووی دەدا کە ڕەشەبا چەند ڕۆژێک بخایەنێت. بەڵام خۆشبەختانە ئەمجارەیان، دوای چەند ساتێک ئیدی کۆتایی پێهات. شامهاتەکە زۆر ماندوو بوو، بەڵام دواجار بەختەوەر بوو بە بینینی شورای ئوروک. ئەرکەکەی کۆتایی هات و دەیزانی کە گیلگامێش درێغی لە پاداشتکردنی ناکات.

دوو
گوڵ
پەیلەوالە

بەندی ٣

هەردوو کەڵە پەیکەرەکە

لەو دەرگایەوە کە دەیڕوانی بەسەر گەڕەکە ڕەمەکییەکەدا ئەنکیدو و شامهات چوونە ناو شاری ئوروکەوە. کۆڵانەکان جمەیان دەهات. ئەنکیدو مۆدێلی ژیانێکی تری بەدی کرد. بە هەموو لایەکی خۆیدا دەیڕوانی، لە هەمان کاتا کە ئەو دیمەنەی پێی جوان بوو شتێکی ناکاویش بوو بۆ ئەو. هێندەی نەبرد بە قەڵافەتی سەرنجی خەڵکی بەلای خۆیدا ڕاکێشا. لە کاتێکدا هەندێک لە پرسنان لە کەڵە کێوییەکە نزیک دەبوونەوە، شامهاتەکە بە هەلی زانی خۆی لێ دزییەوە. خەڵکی سەرسام بوون بەوەی کە باڵای هێندەی باڵای گیلگامێشە، بەڵام چوارشانە و بەهێزترە لەو. هەندێکیان دەستی دەدا لە ماسولکەی بازوی و بە سەرسوڕمانەوە هاواریان لێ هەڵدەسا بە گەورەیی ماسولکەکانی.

یەکێک لەو پیاوانەی کە بە گازەندە کردن پەنای بردبووە بەر ئانو هەتاوەکو کۆتایی بە زوڵمی گیلگامێش بهێنێت لەوێ بوو. بە خۆی دەگوت وادیارە کە ئەو کەڵە پەیکەرە بە ڕێکەوت بۆ ئەم شارە نەهاتووە. کەواتە خواوەندەکان ڕازی بوون بە گازەندەکانیان و ئەویان بە تەنیا بۆ تێکشکاندنی حوکمی ستەمکار ناردووە. خەڵکەکە لە کەڵە پەیکەرەکەیان دەپرسی کە ئایا ناوی چییە و پاشان بە هەموو خەڵکیان دەوت کە ئەو بۆ لێدانی پاشا نێردراوە. هەواڵەکە بە خێرایی بە ناو شاردا بڵاوبوویەوە، خەڵکی بە لێشاو دەهاتن. دەورەی ئەنکیدویان دەدا، پاشان بە کاروانێک لە پشتییەوە دەڕۆشتن. بە پاڵنان و دروشم و شان لە شاندان و ناوهێنانی لەلایەن جەماوەری خرۆشاوی ئوروکەوە بەڕێ کرا. کاتێک هەموویان گەشتنە گۆڕەپانی سەرەکی شار، پەرۆشیی گەشتبووە ئەوپەڕی لوتکەی.

گیلگامێش ڕێی گرتبووە بەر بە یاوەری پیاوەکانی بۆ زەماوەندێکی هاوسەرگیریی هەتا لەگەڵ بوکێدا یەکەم شەو بخەوێت پێش زاوا وەک مافی جیۆبالینگان*، کوتوپڕ خۆی ڕووبەڕووی ئەنکیدو و جەماوەرەکەی دییەوە کە دژ بە ئەو هاواریان دەکرد : "بڕوخێ گیلگامێش، بڕوخێ ستەمکار!" پاشا خێرا تێگەیشت کە شۆڕشێک بەرپا بووە دژی ئەو بە

پێشڕەویی کەڵە پەیکەرەکە. زۆر نیگەران و دڵتەنگ بوو، هەستی بە توڕەبوونێک دەکرد کە لە ناخییەوە دەیوروژاند. لە دوورەوە ئیشارەتی لە ئەنکیدو کرد هەتا لێی نزیک بێتەوە. ئەنکیدو بە بێ یەک و دوو لێی نزیک بویەوە. کاتی ئەوە هاتبوو کە ڕووبەڕووی گیلگامێش ببێتەوە و ئاواتەکەی بهێنێتە دی. بەڵام دڵگران بوو کە بینی شامهاتەکە بە تەنیشتییەوە نەماوە هەتاوەکو ببینێت چۆن زۆرانبازی دەکات، چونکە ئەنکیدو دەیەویست هێزی خۆی نیشانی ئەو بدات. بۆیە لە ئانوساتێکدا بە خۆی دەوت کە ئەم زۆرانبازییە هیچ ڕەوای نییە و دەیەویست پاشگەز بێتەوە. بەڵام جەماوەرەکە وروژابوون و هانیان دەدا بە شەڕکردن.

- تۆڵەی ئێمە لەو زاڵمە بکەرەوە !

ئەنکیدو وای هەستدەکرد کە ئەرکێکی پێ سپێردراوە. بۆ بەرگریکردن لە خەڵکی دەبوا ڕووبەڕووی گیلگامێش ببێتەوە. ئیدی خەڵکەکە بە بازنەیی دەورەی دوو کەڵە پەیکەرەکەیان دا. پاشا نیگای بڕییە ئەنکیدو بە مەبەستی هەڵماڵینی ناخی. کوتووپڕ خەونەکانی وەبیر هاتنەوە. ئاخۆ لێکدانەوەکانی نینسوناى دایکی ڕاستبن؟ بەرامبەرەکەی نایکوژێت و جێگای بگرێتەوە؟ بەڵام ئەو بڕیارانە وادیارە کە لەو کاتەدا پێویست نەبوون. لە کۆتاییدا بۆی دەردەکەوێت، لە چاوەڕوانیدا دەبێت ڕووبەڕووی ببێتەوە.

گیلگامێش و ئەنکیدو بە بێ هیچ چەکێک دەستیان کرد بە زۆرانبازی. وەک دوو کەڵەگای پڕهەڕەشە یەکیان بەسەر ئەوی تریاندا دەکەوت. شۆکی بەریەککەوتنی ئەو دوو تەنە ماسولکەدارە لەو مەیدانەدا دەنگی دەدایەوە. بەڵام جگە لە پاسەوانەکانی کە لەولاوە وەستا بوون، لەترسی ئەوەی نەوەکا بەر پەلاماری جەماوەرەکە بکەون، هەموو ئەوانەی کە لەوێ بوون بە هاوارکردن هانی ئەنکیدویان دەدا. ناوبراو چەند مستەکۆڵەیەکی بەهێزی کێشا بە گیلگامێشدا. پاشا باش بەرگری دەکرد، قۆڵی ئەنکیدوی بادا و خولاندیەوە بە دەوری خۆیدا و وەک میزراحێک و کێشای بە زەویدا و چەند مەترێک لە دوور خۆیەوە توڕی دا. ئەنکیدو کەوت بە زەویدا هەمدیسان هەڵسایەوە. جەماوەرەکە خۆیان پێ ڕانەدەگیرا، ترسیان لێ نیشتبوو و دەترسان کە لەوە خراپتری بەسەر بێت. سەرۆک بە خێرایی بەرەو نەیارەکەی ڕۆشت و پایەکی خستە پێش خۆیەوە بە نیازی ئەوەی مستەکۆڵەیەکی پیادا بکێشێت، دڵنیا بوو لەوەی کە دەتوانێت بی پێکێت. بەڵام ئەنکیدو توانی خۆی لێ لادات. گیلگامێش زۆر سەری سوڕما و گوڕی لێ بەستەوە، کوتوپڕ هەڵکەوت و کەوت بە زەویدا، هەموو جەماوەرەکە دایانە هاڕەی پێکەنین. ئەوەش تۆزێک هیوای دا بە ئەنکیدو بەخشی و هانی دا خۆی بکێشێت بەسەریا. هەردووکیان باوەشیان بە یەکتریدا کردبوو لەو خۆڵەدا دەتلانەوە و دەگەوزان، بە مستەکۆڵە و بە کەلەسەر بەربووبونە یەکتری. ئینجا هەریەکەیان دەیەوسیت ئەوی دی بگرێت و لە جوڵەی ببڕێت، ئەنکیدو هەوڵی دەدا باوەش بە گیلگامێشدا بکات و لە نێو ماسولکەی بازوەکانی بیهاڕێت. ئەویش توانی بە هەموو هێزی خۆی بیگوشێت و هەناسەی لێ ببڕێت، ئیدی هێواش هێواش هەردوو شەڕڤانەکە گەشتنە ئەو باوەڕەی کە لەو شەڕەدا نە ئەمیان براوە دەبێت نە ئەویان دۆڕاو. بۆیە ناچار بوون دەستبەرداری یەکتری بین و کۆتایی بە شەڕەکە بهێنن. پاشا لەوە تێگەیشت کە بۆ یەکەمین جار نەیارێکی دۆزییەوە

بە قەبارەی خۆی و دانی نا بە یەکەمین ئەزموونی شکستی خۆیدا. لەگەڵ ئەوەشدا دەستی بەرزکردەوە وەک ئەوەی کە براوە بێت، داوای لە ئەنکیدو کرد لاسایی بکاتەوە و ئەویش وەک ئەو دەستی هەڵبڕێت. شەڕەکە بە بێ براوە بڕایەوە. ئەوەی گرنگ بوو بۆ خەڵکەکە، ئەوەبوو کە گیلگامێش سەرکەوتوو دەرنەچوو لەو شەڕەدا. خەڵکەکە خۆشی و شادی خۆیان بە هاوارکردن دەردەبڕی، سەربازەکانیش بێدەنگییان شکاند و بە هەمان شێوە دەستیان کرد بە هاواری خۆشی، هەرچەندە پێیان باشتر بوو بە درێژایی شەڕەکە بێ دەنگبن نەوەکا لە لایەن خەڵکییەوە هێرش بکرێتە سەریان لە ئەگەری ئەوەی کە پاشا بیدۆڕێنێت.

بە ڕێزگرتنی هەریەکەیان لەبەردەم هێزی نەیاردا هاوڕێیەتییەکی ڕاستەقینە لە نێوان ئەنکیدو و گیلگامێشدا هاتە کایەوە. خواوەندەکان گوێبیستی گازەندەی خەڵکی بوون. لە هەمان کاتا هاوڕێیەکیان بەخشی بە پاشاکەیان، کە بە ئامۆژگارییەکانی دەتوانێت بیگۆڕێت و کۆتایی بە چەندەها ساڵی ستەمکاریی بهێنێت.

ژوورێکیان دا بە ئەنکیدو لە ناو کۆشکی پاشایەتیدا. خزمەتکارەکان دەیان شۆری، بۆنداریان دەکرد و بە هەتوانی ڕۆنی بۆندار دەیان شێلا بۆ نەرمکردنەوەی پێستی. سەرتاشێک قژ و ڕیشی بە جوانیی بۆ بڕی. بەرگدرویەک جلکی جوانی بۆ دووری بە باڵای خۆی. پینەچییەک یەکەم پێڵاوی بۆ دروستکرد. لە کۆتاییدا دوو مامۆستا کە بەرپرس بوون لە پەروەردەی، لە هەمان کاتا پاسەوانی پاشا بوون فێری بەکارهێنانی چەکیان کرد.

دوای چەند ڕۆژێک، گیلگامێش هاوڕێ نوێیەکەی بردە بەردەم نینسونا و پێی ناساند.

- دایەگیان، ئەوە ئەنکیدووە، ئەو کەسەی کە دوو خەونەکە باسیان کرد و تۆ لێکدانەوەت بۆ کردن. ئەو کەسەی کە ڕووبەڕووی بوومەوە لە مەیدانی شاردا. لە ئاقار هاتۆتە دنیاوە، نە باوکی هەیە نە دایک هەتا پەروەردەی بکات و پێش ئەوەی بگات بە ئوروک لەگەڵ ئاژەڵانی کێویدا دەژییا. بەڵام زۆر بەهێز و چاونەترسە، ژیر و بەخشندەیە.

نینسونا سەیرێکی ئەنکیدوی کردو وتی :

- تۆ کەسێکی سەربەرز دیاریت. بەخێرهاتیت بۆلای ئێمە، ئەوە بزانە کە من وەک برای گیلگامێش تێت دەڕوانم.

کاتێک ئەنکیدو گوێی لە وتەکانی پاشا و نینسونا بوو دڵی پڕبوو، بەڵام بە زەردەخەنەیەک وەڵامی دانەوە و بە باشی زانی کە بێدەنگ بێت. بۆ ئەو زۆر گران بوو خۆی ڕابهێنێت لەگەڵ ژیانە نوێیەکەیدا لە کۆشکی شاهانەدا و هەندێک جار بیری لە ئاژەڵانی هاوەڵی دەکردەوە. بیری بۆ ئەو ساتانە دەچوو کە لەگەڵ ئەواندا لەو دەشتەدا هەڵدەبەزییەوە و دەژییا. هەرچەندە هیچی کەم نەبوو، بەڵام خەمبار بوو، توانای نەبوو کۆنترۆڵی هەست و سۆزی خۆی بکات. زۆر جاران چاوی پڕ دەبوو لە فرێسک بە شتێکی ئاسایی. گۆڕینی مۆدێلی ژیانی لە کێویەوە بۆ شارستانی بە بێ ئەمادەکاری ئەنجامدرا، هێندە کووتوپڕ ڕوویدا کە ناسەقامگیری کردبوو. هەموو ڕۆژێک دەچووە سەر شورای کۆشکی شاهانە و دەیڕوانییە

ئاژەڵانی کێوی لەو دەشتەدا و دەگەڕایەوە بۆ ماڵەوە بە خەمگینیی و بە دڵ پڕییەوە، ئێجگار نۆستالژیا بوو.

دوای چەند هەفتەیەک، گلگامێش هەستی بە خەمگینیی و بێتاقەتی هاوڕێکەی کرد، لە دڵی خۆیدا وتی پێ‌دەچێت حەزی بەوە بێت جارێکی تر بەو دەشتەدا بە پێی پەتی ڕابکا، تیشکی خۆر گاز لە شان و ملی بگرێت، ڕاکشێ لە ژێر ئاسمانی پڕ لە ئەستێرە و ژیانێکی سەرکەشی بژییێت. بۆیە بەیانییەک داوای لێکرد کە هەردوکیان بچن بۆ دارستانی سورە چناران کە نزیکەی هەزار و پێنج سەد کیلۆمەتر* دوور بوو لە ئوروکەوە. گیلگامێش بە ئەنکیدوی وت :

- دارتاشەکان، پیشەسازەکان، پەیکەرتاشەکان کە لە کۆشکەکەمدا کاردەکەن گلەییم لێ دەکەن کە داریان کەمە بۆ بەڕێکردنی کارەکانیان، دەمەوێت بچمە دارستانی سورەچناران و پیرە داری هەزار ساڵانەیان بۆ بهێنم. ئەوسا خۆشحاڵ دەبن، شانازی پێوە دەکەن کە ئەوان دارێک بەکار دەهێنن کە کەم پیشەساز و هونەرمەند دەتوانن بانگەشەی ئەوە بکەن کە بەکاریان هێناوە. بۆیە پێویستیم بە یارمەتی تۆیە بۆ هێرشبردنە سەر هۆمبابا*ی پاسەوانی دارستانی سورەچناران، بە هەردووکمان دەتوانین دژی بوەستینەوە و بە ئاسانی بە سەریا زاڵ بین.

- ئێمە لە هیچ شتێک دڵنیا نین. بە پێی یادەوەرییەکانم، هومبابا دێوەزم*ێکی زەبەلاحە و ئاگر لە دەمیەوە دێتە دەرێ، هەناسەدانی هومبابا مەرگە و ئاخاوتنی ئاگر. ئێجگار دژوارە. بەرگە سروشتییەکەی لە کوشتن دەیپارێزێت، پێستی بە حەوت بەرگی ئەستوری یەک لەسەر یەک داپۆشراوە. زیاد لەوە لە لایەن خواوەندی وێرا و ئادادە وە پارێزراوە. ئاداد خواوەندی تۆفان و هەورەتریشقە. ئێمە هیچ شانسێکمان نییە بەسەریا زاڵ ببین، ئەگەر ئەو کارە بکەین ئەوا بڕیار لە مردنی خۆمان دەدەین.

- قسەکانی تۆ بەڕاستی نائومێدم دەکەن. ئەگەر هێزمان بکەین بە یەک دەتوانین هومبابا تێکبشکێنین. خۆ ئەگەر وەک ئەوەی تۆ پێشبینی دەکەیت سەرکەوتوو نەبین ئەوا لانیکەم بەناوبەنگییەکی هەمیشەیی و شکۆمەندی بە دەست دێنین. لە هەموو شوێنێک یادی بوێری ئێمە دەکەنەوە. بە شانازییەوە خەڵکی دەڵێن: "گیلگامێش و ئەنکیدوی دۆستی، ئەو بوێرییەیان هەبوو دژ بە هومبابای تۆقێنەر بجەنگن". دەزانم و دەیبینم کە بێ تاقەتیت بۆ ژیانی دەشتەکی. بۆیە ئەو گەشتەت بۆ پێشنیار دەکەم هەتا کەمێک بێیتەوە سەرخۆت و باشتر بیت. پاشان جگە لە تۆ کەسی تر شک نابەم کە بتوانێت یارمەتیم بدات بۆ کوشتنی هومبابا !

پاشان گیلگامێش پێشنیاری کرد بۆ ئەنکیدو کە بچن هەردوکیان لە دەرەوەی کۆشکەکە پێکەوە پیاسەیەک بکەن، بە بێ ئەوەی پێی بڵێت کە پلانی داناوە بچێت فەرمان بدات بە ئامادەکردنی چەک و ئامرازی پێویست بۆ سەرکەوتنی پرۆژەکەیان. هەردوکیان بە ناو کۆڵانەکانی شاردا بە شادیەوە دەگەڕان، وەختەکی گەشتنە بەردەم ئاسنگەرێکی ئوروک،

گیلگامێش قۆڵی ئەنکیدوی گرت و ڕایکێشا و لەگەڵ خۆی بردییە ژوورێ. لیستی داواکارییەکانی دا بە ئاسنگەرەکە و کاتێک هاتنە دەرەوە ئەنکیدوی بە گیلگامێشی وت :

- سەرەڕای دوودڵیم، بڕیارم دا کە یاوەریت بکەم لە گەشتەکەتدا بۆ دارستانی سورەچناران و یارمەتیت بدەم لە ڕووبەڕووبوونەوەی هومبابا. ئەو کارەشم تەنها لەبەر هاوڕێیەتی و دڵسۆزیمە بۆ تۆ. گیلگامێش سوپاسی کردەوە.

ئاسنگەرەکان و پیشەسازەکان چەکێکی زۆریان بۆ ئامادەکردن، کێشیان نزیکە سی کیلۆ دەبوو. کەمەربەند و خەنجەر و شمشیری هێندە قورس و گەورەیان بۆ دروسکردن کە سێ پیاویان پێویست بوو بۆ هەڵگرتنیان. تیغەکان زۆر بە وریاییەوە دروستدەکران پاشان بۆ ماوەیەکی زۆر تیژیان دەکردنەوە و چەسپیان دەکردن بە سەری دەستەکێکی زێڕینەوە. پیشەسازەکانیش تیر و کەوانیان بۆ دروستدەکردن بە کیفی چەرمەوە.

لە چاوەڕوانیدا هەردوو دۆستەکە چوون بۆ لای ڕیش سپییەکانی شارەکە، کە نەریت بوو بە داناییان ڕاوێژیان پێ بکرێت. پاشا پرۆژەکەی بۆ ڕوونکردنەوە :

- دەمەوێت لەگەڵ ئەنکیدو بچم هاومبابا بکوژم، پاشان جوانترین و، گەورەترین پیرەدار ببڕمەوە لە دارستانی سورەچاناران و بیهێنمەوە بۆ ئوروک. هەتا هەموو جیهان شایەتیی ئەوە بدەن کە چەندە گەنجانی ئوروک بەجەرگ و بەهێزن.
- گیلگامێش تۆ دوای هەست و سۆزت دەکەویت، تۆ ئاگاییت بەو مەترسییە نییە کە سەرگەرمییەکی لەو جۆرەوە بۆت دەخولقێنێت. هومبابا تەنها بە هاوارکردن توانای لە پەل و پۆخستنی دوژمنەکانی هەیە. هیچ کەسێک ئەو سەرکێشییە ناکات ڕووبەڕووی ببێتەوە.

ڕیش سپییەکانی ئوروک نەیانتوانی گیلگامێش پاشگەز بکەنەوە لە گەشتە سەرکێشییەکەی. دواجار فەر و نزایان بە گیلگامێش بەخشی پیش ئەوەی چەند ئامۆژگارییەکی بکەن :

- ئەو کاتەی رووبەڕووی هومبابا دەبیتەوە، پشت مەبەستە تەنها بە هێزی بازووت، فێڵبازیشت بەکار بهێنە و بە ژیرانەوە شەڕی لەگەڵدا بکە. پێش ئەوەی هەر گورزێک بووەشێنیت باش سەرنج بدە. لەسەر ڕێگای سورەچانارانداا با ئەنکیدو لە پێشتەوە بڕوات، چونکە ئەو شارەزای ڕێگایە، بەو جۆرە دەتوانێت بتپارێزێت، چونکە ئەوەی لە پێشتەوەیە ئاگاداری مەترسییەکانت دەکاتەوە. خواوەندی شاماش* یارمەتیت دەدا و لوگالبەندا* سەرتدەخات بە سەر هومبابادا.

هەردوو کەڵە کێوییەکە سوپاسیان کردنەوە. پاشان کەوتنە ڕێ بەرەو ماڵی نینسونای شاژن.

- دایە گیان، هاتووم پێت ڕابگەیەنم کە گەشتێکی سەرکێشی دەگرمەبەر بەرەو دارستانی سورەچناران لەگەڵ ئەنکیدو. دەمەوێت هومبابای زاڵم بکوژم و پیرەداری سورەچناران بهێنمەوە. داوات لێ دەکەم لە شاماش بپاڕێیتەوە هەتاوەکو بمان پارێزێت؟

- بەسەرچاو کوڕە شیرینەکەم، بڕۆن لە باڵەکۆنەکە چاوەڕوانم بکەن هەتا خۆم ئامادە دەکەم.

هەردوو کەڵە کێوییەکە بە گوێیان کرد. پاشان نینسونا بە گیاسابوونە* خۆی شوشت. ئەرکی سەرشانی بوو کە خۆی خاوێن بکات پێش ئەوەی نزا لە بەردەم خواوەندێکی مەزندا بکات. دەبوا بۆ ئەو مەبەستە ڕۆبێکی جوان لەبەرکات، سینگی بە خشڵ و گەوهەران ڕازاندەوە و قردێلەیەکی لە سەری بەست. بەرامبەر بە خۆر ڕاوێستا و، نینسونا بوخوری لە بەردەم شاماشدا سوتاند، قوربانی و خێری دانا و پاشان باسکەکانی بڵندکردن و پاڕایەوە لە شاماش:

- بۆچی تۆ دڵێکی هێندە نیگەرانت بە کوڕەکەم بەخشیوە؟ بۆچی دەتەوێت ڕێگای سەرکێشییەکی لەو جۆرە بگرێتە بەر، تکات لێ دەکەم بیپارێزە لەو سەرکێشییەی، بە هەمان شێوە ئەنکیدوی یاوەریشی بپارێزە. بیرت نەچێت کاتێک شەوان، بە تەنیشت ژنە خواوەندی ئاییا پاڵدەکەویت، داوای لێبکەیت کە ئەویش بەردەوامی بدات بە پاراستنی.

پاشان نینسونا بوخورەکەی کوژاندەوە و چووە باڵەکۆنەکە بۆلای هەردوو کەڵە کێوییەکە. ڕووی کردە ئەنکیدو و پێی وت :

- تۆ لە هەناوی منەوە نەهاتویتەدەرێ ئەنکیدو، بەڵام تۆم وەک کوڕێکی خۆم لا پیرۆزە. تکات لێ دەکەم ئاگاداری گیلگامێش بەو هەوڵ بدە بە سەلامەتی بگەڕێتەوە بۆ لام.
- ئەی خاتونی نینسونا، هەموو ڕێگایەک دەگرمە بەر بۆ پاراستنی، هەموو توانای خۆم دەخەمە گەڕ و یارمەتی کوڕەکەت دەدەم هەرکاتێک ژیانی کەوتە مەترسییەوە.

دوای هەفتەیەک لە کار، ئاسنگەرەکان هەموو ئەو کەل و پەلانەیان هێنا بۆ پاشا کە داوای کردبوون. بۆ ڕۆژی دوایی هەردووکیان کۆشکی شاهانەیان جێهێشت و ئوروکیان تێپەڕاند لە ژێر دروشم و هاندانی جەماوەر. هەریەکەیان چەکی خۆی بە شانەوە بوو، کوندەیەک ئاو، بوخچەیەکی پڕ لە خواردن. لە شار چوونە دەرەوە و ڕێگای ئاقاریان گرتە بەر.

دێوە زهی
سور XXXXX چناران

بەندی ٤

دارستانی سوورە چناران

ڕێگا درێژەخایەن بوو بەرەو قەدپاڵی شاخەکان کە دارستانی سوورەچنارانی لێ بوو. ئەنکیدو پێشڕەوی دەکرد و دڵخۆش بوو بەوەی کە جارێکی تر وەک جاران بەو دەشتەدا بە ئازادی دەگەڕێت. پێی پەتی بوو، هەر زوو شێوازی جارانی هەنگاونانی خۆی دۆزییەوە. بە خێرایی هەنگاوی دەنا و گوڕی دەبەستەوە و بازی دەدا. گیلگامێش لە دوایەوە بە ئاگادارییەوە بە ڕاگرتنی مەودایەک لە نێوانیاندا دەڕۆشت، بیری لە بەگژدانەوەی خۆی لەگەڵ هومبابادا دەکردەوە.

ئەو بەیانییە نزیکەی بیست جووت کاتژمێر بە پێ ڕۆشتن پێش ئەوەی لە کەناری دەریاچەیەک هەوار هەڵدەن و بحەوێنەوە و نان بخۆن. دوا نیوەڕۆ، سی جووت کاتژمێری تر ڕۆشتن. پێویستییان بە مانگ و نیوێک ڕۆشتن بوو بۆ گەیشتن بە دارستانی سوورە چناران. بەڵام هەردوو کەڵە کێوییەکە هێندە بە خێرایی دەڕۆشتن تەنها بە حەوت ڕۆژ گەشتنە ئەوێ.

ئەو شەوە جارێکی تر حەوانەوە و پاشان دوانیوەڕۆ لە بەردەم شاماشدا بیرێکیان هەڵکەند و تۆزێک ئاوی سازگاریان لێ خواردەوە و کوندەکانیان پڕکردنەوە لە ئاو بۆ ڕێگا. ئەو ئاوە تۆزێک ماندوییەتی شکاندن، ئیدی گەرمای بەتینیان جێهێشت و ڕووە و کوێستان بە ڕێ کەوتن، گەرمای خۆریان تێپەڕاند و بووە بیرەوەرییەکی ناخۆشی ڕابوردوو.

گیلگامێش چووە سەر ئەو گردەی کە هەواریان لە قەدپاڵیا هەڵدا بوو. ڕووی کردە ڕۆژئاوابوون و ئاردێکی برژاوی وەک قوربانی دا بە شاماش.

- هۆ شاخەکە، خەونێکم بدێ کە مژدەی خۆش و بەختەوەریم پێ بدات.

پاشان چووە خوارێ و ئەو خواردنەی کە مابوویەوە پێکەوە خواردیان، بەڵام دەبوا لە ڕێگادا ڕاوی ئاژەڵان بکەن بۆ بژێوی ڕۆژانەیان. دوای نانی ئێوارێ، گیلگامێش ڕاکشا لەسەر پشت و سەیری دیمەنی ئاسمانی پڕ لەئەستێرەی دەکرد. ئەو ڕۆژە شاماش، خواوەندی خۆر پارێزگاری لێ کردبوون، بە شەویشدا هاوسەرەکەی بەردەوامی بە پاراستنیان دەدا، هەنووکە هەردوو دۆستەکە لە ژێر ڕەحمەتی مانگ و ئەستێرەکاندا بوون. ئەنکیدو بازنەیەکی تەلیسماوی کێشا بە دەوری گیلگامێشدا بە مەبەستی پاراستنی لە هێزی خراپەکار و ڕۆحی زیانبەخش. پاشان لە باری کۆرپەلە*دا لێی خەوت.

لە ناکاو لە نیوە شەودا بەخەبەر بوویەوە. هەستا و ئەنکیدوی ڕاوەشاند.

- خەونێکی پڕ مەترسیم دیت. هەردووکمان بە دۆڵێکی کەلەبەردا دەپەڕینەوە کاتێک دیتمان تاشەبەردێکی زەبەلاح لە بەرزایی شاخەکەوە تلێر دەبویەوە. لەکاتێکدا ورد و خاش دەبوو و پارچەکانی دەکەوتن، ئێمە وەک مێشی زەل هەڵدەفڕین.
- خەونەکەت بەهادارە و زیان بەخش نییە. تەنانەت نوخشانە بەخشە.
- ئایا تۆ دڵنییایت لەوە؟
- بەڵی دڵنیام (بە پێکەنینەوە وەڵامی دایەوە). تاشەبەردەکە هێمای هومبابایە. دەتوانین بە بێ ترس بۆخۆمان لێی بخەوین، چونکە خەونەکەت وای پیشان دەدا کە ئەو نامان پلیشێنێتەوە و بۆی دەردەچین.

بۆ ڕۆژی دووهەم، هەردوو دۆستەکە بەیانی زوو کەوتنە ڕێ. دوای چەند کاتژمێرێک، خۆرەکە ئێجگار بەتین بوو. لە نیوەڕۆکەیدا بڕیاریاندا پشویەک بدەن لەژێر سورەچنارێکدا.

گیلگامێش لە هەمان کاتا کە خەنجەرەکەی لە باخەڵی دەردەهێنا پرسیاری لە ئەنکیدو کرد :

- ئایا پاسەوانەکەم فێری کردیت چۆن خەنجەرەکەت بەکار دەهێنیت؟
- نەخێر.
- وەرە با فێرت بکەم، زۆر گرنگە ئەگەر دەتەوێت شەڕبکەیت.

ئەنکیدو خەنجەرەکەی گرت بەدەستییەوە. گیلگامێش تیغی خەنجەرەکەی پیشاندا و فێریکرد چۆن دەبێت بەکاری بهێنێت، پاشان بەردەقانییە چەرمەکەی پیشاندا کە پێکهاتبوو لە دوو پەتکە چەرمی هاوتەریب و گیرفانێک.

- دەبێت هاوێژە قوڕینە سورەبووەکەت یان هاوێژە کانزاکەت بخەیتە ناو گریفانەکەیەوە یاخود بەردێکی خڕ.

پاشا چەند هانگاوێک چووە پێشەوە و چەند بەردێکی لەسەرە ڕێگاکەدا دۆزییەوە.

- سەیرکە، هەرچەندە شکڵێکی زۆر خڕ نییە، بەڵام هەر دەشێت و کاریگەرە.

گیلگامێش بەردەکەی خستە ناو چەرمەکەوە و هەردوو پەتکە چەرمەکەی بە دەستی ڕاست گرت و بەخێرایی بە هەموو هێزی خۆی سوڕاندییەوە بە سەرووی خۆیەوە. یەکێک لە پەتکەکانی بەردا و هاوێژەکەی بە توندی توڕدا و نیشانەیەکی لە دورەوە پێکا. ئینجا بە ئەنکیدوی وت :

- چەندە بە خێرایی بیسوڕێنیتەوە، هێندەش زیاتر گوژم دەدەیت بە هاوێژەکەت.
- هەوڵ دەدەم وەک تۆ بیکەم (بە شاگەشکەییەوە).

ئەنکیدو چەند بەردێکی کۆکردەوە و دەستی کرد بە هایژوژتنیان. پێنجهەمین جار توانی نیشانەکە بپێکێت.

- ئافەری! بەڕاستی تۆ بەهرەمەندیت. بەڵام هێشتا زۆر شتی تر ماوە کە فێری بیت. دەبێت هەوڵ بدەیت باڵندەیەک بپێکیت بە ئاسمانەوە. باوەڕم پێ بکە کارێکی هەروا ئاسان نییە.
- من پێم باشترە بە تیر و کەوانەکەم ئەو کارە بکەم.
- تیر و کەوانت لا ئاسانترە، چونکە پاسەوانەکانم چەند دەرسێکیان داویت، بەڵام پێویستت بە مەشقێکی زۆرە بۆ ئەوەی تیرەکەت ئاژەڵێک بپێکێت لە کاتێکد ڕادەکات.

گیلگامێش دوو کەوی بە تیرێک کوشت. بەڵام ئەنکیدو تەنها کەوێکی پێکا لەو کاتەیدا کە هەڵدەفڕی. هەر سێ کەوەکەیان ئامادەکرد و لەسەر ئاگرێک برژاندنیان. لە کاتێکدا کە پێکەوە نانیان دەخوارد، ئەنکیدو بیری لەوە دەکردەوە چەندە ژیانی گۆڕاوە بە گوێرەی ئەو کاتانەی وەک کەسێکی کێوی دەژییا، ئەو دەمەی ئاژەڵانی دەپاراست. بەڵام ئێستاکە بێ باکانە دەیان کوژێت و دەیانخوات.

ئێواری، وەک شەوی ڕابوردوو خێمەیان هەڵدا، گیلگامێش شەوێکی نائارامی بەسەر برد. بەرەبەیان بە خێرایی ڕاپسکا لە جێ و دۆستەکەی بانگکرد و پێی وت :

- خەونێکی ترم دیت، لە خەونمدا ڕووبەڕووی کەڵە کێوییەکی زەبەلاح دەبوومەوە، نەڕە نەڕێکی ترسناکی هەبوو. لە کاتێکدا دەمبینی کە زەوی لە ژێر قاچە پتەوەکانیا شەقار دەبوو، هەورێکی پڕ لە خۆڵ لە سەرویەوە بەرز دەبویەوە و بەری خۆری لێ دەگرت. لەگەڵ ئەوەشدا کە دەیتوانی بە قۆچێک بمکوژێت، بەڵام وازی لێ هێنام. هیلاک بووم و ئارەقم دەردا بوو، قوڕگم وشک بوو، کەسێک لەولامەوە هات و ئاوی کوندەکەی پێ دام.
- کەڵە کێوی خەونەکەت دوژمنێک نییە، ئەوە شاماشە کە ڕێگامان بۆ ڕوون دەکاتەوە و هەندێک جاریش بە خۆرەکەی پێستی جەستەمان دەسوتێنێت، بەڵام مەبەستی دژایەتیکردنمان نییە. ئەوەی لە کوندەکەی خۆی ئاوی پێ دایت، لوگابەندای باوانتە، کە پاسەوانیی تۆ دەکات و هێزت پێ دەدات. ئەگەر لەژێر چاودێری ئەودا بین ئەوا سەرکەوتنێکی گەورە ئەنجام دەدەین.

پاشان ڕۆژێکی تری نوێیان بە ڕۆشتن بەسەر برد بە هەمان دوو ڕۆژی یەکەم هەر هیلاکیی بوو. بە دەم ڕێگاوە ڕاویان دەکرد و نانیان دەخوارد. شەوەکەی، گیلگامێش خەونێکی تری دی.

- ئەنکیدو، خەونی سێهەمم دیت، کە بەڕاستی نیگەرانی کردم. ئاسمانی پڕ لە هەورە تریشقە دەینەڕاند، تۆفان و باران بوو. ئێمە ڕامان دەکرد. بروسکەیەک بەر زەوی کەوت، هەموو ئەو ناوە گڕیان گرت و سوتان، دواجار پشکۆکان بوونە خۆڵەمێش.
- واتای ئەوەیە کە هومبابا زۆر دژوارترە لە هەورە تریشقە، بەڵام دەتوانین بە سەریا زاڵ ببین و بیکەین بە خۆڵەمێش.

گیلگامێش لەبەر خۆیەوە وتی :

- هیوادارم ئەوەی کە تۆ دەیڵێیت ڕاست بێت !

شەوی چوارهەم، لە خەونیدا دێوەزمێکی بینی بڵێسەی ئاگر لە دەمیەوە دەهات و هەڕەشەی لێ دەکرد، گیلگامێش توانی بیگرێت و بەسەریا زاڵ بێت.

ئەنکیدو وتی :

- هەتا دێت خەونەکانت مژدەی باشتریان پێیە! چونکە ئەم خەونەیان ڕوونترە لە وی پێشووتر.

شەوی داهاتوو گیلگامێش خەونێکی تری دیت، هەر کە خەبەری بوویەوە، بۆ ئەنکیدوی گێڕایەوە کە لە خەونیدا شاماشی بینیوە و بەم زووانە زانیارییەکی زۆر گرنگییان پێ دەدات.

دوای شەشەم ڕۆژی گەشتەکەیان، هەردوو کەڵە کێوییەکە گەشتنە نیشتمانی سورەچناران. کاتێک ئەوان گەشتنە قەدپاڵی شاخی لەبنانو*، خۆر نوقمی روبارەکە ببوو، ئاسۆی ڕووناک دەکردەوە. بۆ ڕۆژی بەیانی کاتێک بەخەبەر هاتنەوە، گیلگامێش بیری خەونەکەی نەدەهاتەوە، ئەوەش تۆزێک نیگەرانی کردبوو، ئاگایی بەوە هەبوو کە نزیک بوونەتەوە لە مەترسی، بڕیاری دا پەنا بباتە بەر شاماش. سەری دانەواند لە بەردەم ئەستێرەی ئاسمان و لێی پاڕایەوە.

- ئاواتەکانی نونسونای دایکم بهێنە دی، یارمەتیمان بدە کە زاڵ بین بەسەر هومبابادا.

دوای ئەوەی کە خۆر گوێی لە پارانەوەکانی بوو و وەڵامی دایەوە:

- ئەم بەیانییە هومبابا چووە دەرەوە بۆ دارستانەکەی، کەمتەرخەمییەکی گەورەی کرد بەوەی کە لە بری حەوت بەرگ تەنها یەک بەرگی پۆشاکە دڵگیرە ئاسنینەکەی پۆشی بوو. ئەمەش دەبێتە هۆی لاوازیی، ئەو هەلە بۆ خۆتان بقۆزنەوە و هێرش ببەنە سەری پێش ئەوەی بچێتەوە ماڵ و بەرگەکانی تری بپۆشێت.

لە کاتێکدا هەردوو کەڵە کێوییەکە لە دارستانەکە نزیک دەبوونەوە. هومبابا هەستی کرد کە کەسانێک دەیانەوێت سنووری نیشتمانی ئەو ببەزێنن. بۆیە پڕ هەڕەشە بوو، بە جۆرێکی وەها نەڕاندی کە ئەوانی لە پەلوپۆخست لە ترسانا. ئەنکیدو هاواری بۆ گیلگامێش بردو وتی :

- ناتوانم بە گژیا بچمەوە، واهەست دەکەم کە هێزم تێدا نەمابێت.

گیلاگامش وەڵامی دایەوە :

- خۆت مەدە بە دەستەوە، با ترس بخەینە لاوە. ئێمە ئەو هەموو ڕێگایەمان بۆچی بریوە؟ بۆمان نییە بگەڕێینەوە بۆ ئوروک بەبێ داری سورەچناران. بە یەکجاری دەبینە گاڵتەجاڕی هەمووان. پێم باشترە لەناوبچم هەتا واز لە خۆم بێنم. با غیرەت بدەینە بەر خۆمان وەک ئەوەی کە گوێمان لە نەڕەی نەبووبێت، بەو شێوەیە توانای خۆمان وەدەستدەخەینەوە. دڵمان پڕ دەبێت لە گڕ و ئاوات و ئاوا هێزی سەرکەوتن بە دەست دێنین.

هەردوو کەڵە کێوییەکە بۆ یەکەم جار پیرەداری هەزار ساڵانەیان دەبینی، کە لە هەندێ شوێندا سێبەرەکانیان باڵی دەکێشان بە سەر ئەو سەوزاییە گەشاوە قەشەنگەدا، کە هەتا چاو بڕی دەکرد دەگەشتنە بەرزاییەکانی شاخەکان کە بەفری هەتاییان تێدا بوو. هەرگیز لەوەوبەر دارستانێکی چڕی لەو شێوەیەیان نەدیبوو. بۆ ئەوان، سنووری جیهان هەتا ئەو دەمە دەشتاییەکانی خۆیان بوون کە کشتوکاڵیان تێدا دەکردن. پاشان گیلگامێش ئەنکیدوی ڕاکێشاو پێی وت :

- دوو بەچکە شێر بەهێزترن لە گەورە شیرێک.

دواجار دیتیان کە شوێنپێی هاتوچۆی هومابابا لە دارستانەکەدا تولەڕێیەکی دروست کردبوو. کاتێک بەو تولەڕێگایەدا ڕۆشتنە قوڵایی دارستانەکە هەستیان بە بۆنێکی بەهێزی گوڵ و گوڵزار و شیلەی درەختان دەکرد. بە ناو سورەچنارەکاندا دەڕۆشتن، ئەم ڕێگایەیان پێدەچێت ئاسانتر بێت، هەریەکەیان چەکێکی بە دەستەوە گرتبوو، ئامادە بوون بەکاری بهێنن ئەگەر کەسێک هێرش بکاتە سەریان و بڕیاریان دابوو بە گژیا بچنەوە و خۆیان نەدەن بەدەستەوە. کووتوپڕ کۆترەکان بێدەنگ بوون، تەقەی دەنوکی دارکونکەرەکان لەسەر قەدی درەختان وەستان، خۆیان بینییەوە بەرامبەر بە دێوەزمێک کە لە سێبەرێکدا خۆی شاردبوویەوە. سەری هێندەی سەری شێرێک دەبوو، دانی وەکی هەژدیهایەک بوو، نینۆکە ئەستور و درێژەکانی پەنجەکانی هێندەی تر درێژ کردبوونەوە. بە بینینی ئەو دیمەنە هەستییان بە سەختی ئەو کارە کرد کە بە خۆیان سپاردبوو. هومبابا نەڕە نەڕی دەهات، نەفرەت و هەڕەشەی لێ دەکردن بەوەی کە بوێری ئەوەیان هەبووە بچنە ناو دارستانەکەی:

- ئەو کەسە شێت و بێ ئاگایانە کێن؟ هۆ گیلگامێش، کێ پێشنیاری بۆ کردی بە گژ مندا بچیتەوە؟ ئەی تۆ ئەنکیدو، ئەی ئەو کەسەی نە باوکی خۆی ناسیوە نە دایکی کە ئاسکێک بوو. باش سەرنجم دەدایت کاتێک تۆ وەک کێوییەک لەگەڵ ئاژەڵاندا دەژیایت لە ئاقار. دەبوا

سەرتم بپەڕاندایە و لاشەکەتم بدایە بە ئاژەڵان و داڵەکەرخۆرە، بۆیە هەر ئێستاکە هەردووکتان دەهاڕم بە بێ چاوەڕوانی.

گیلگامێش تۆزێک نیگەران بوو و چرپاندی بە گوێی دۆستەکەیدا :

- وای دەبینم کە هومبابا دەمان کوژێت. نەدەبوا بهاتینایە بۆ کوشتنی.
- هەوڵ بدە با ترست لێ نەنیشێ بە قسەکانی، سوورم لەوەی کە دەتوانین بەسەریا زاڵ بین.

گیلگامێش ورەی هاتەوە بەر. هەردوو کەڵە پەیکەرەکە هەڵیان کوتایە سەر پاسەوانی دارستانەکە و دەستیان کرد بە زۆرانبازی. بەگژداچونەوەکەیان ئێجگار دژوار بوو. هەرچەندە هەردووکیان بەهێز بوون و ورەیان بەرز بوو، بەڵام نەیاندەتوانی بە سەریا زاڵبن. ئیدی شاماش دەستێوەردانی کرد و هاوکاری کردن. بای بەهێز هەڵیکرد بەسەر هومبابادا، بای باکور، بای باشور، بای ڕۆژهەڵات، بای ڕۆژئاوا، بای پڕ لە خۆڵ و زیخ، بای گێژەڵوکە، بای زریان، بای کوشندە و بای بەستەڵەک و گەردەلول. نزیکەی سیازدە بای هەڵکرد، هەریەکەیان بە نۆرە بە گژ دێوەزمەکەدا دەچوونەوە، کوێریان کرد و بێجوڵەیان کرد. هومبابا هەستی بە مەترسی کرد، ناوبراو هەوڵی دا هەستی بەزەیی گیلگامێش ببزوێنێت. پێشنیاری بۆ کرد کە ملکەچی داواکارییەکانی دەبێت و چەندە سورەچناری دەوێت پێی دەدات. بەڵام ئەنکیدو کەوتە نێو و گووتی:

- گوێی لێ مەگرە ! با بیکوژین پێش ئەوەی ئینلیلی هەرە مەزن لێمان توڕە بێت و بێت بە هانەیەوە و ڕزگاری بکات.

هومبابا پڕ هەڕەشە بوو نەفرەتی لێکردن و وت:

- داوا لە خواوەندەکان دەکەم کە ئیدی پتر لەمە نەژیێن و دۆستایەتیتان لەناو بچێت.

گیلگامێش و ئەنکیدو بە هەموو هێزی خۆیان پێیاندا دەکێشا، لە هەمان کاتا کە ڕەشەبا لە پەلوپۆی خستبوو. دیوەزمەکە بە چالاکانە بەرگری لە خۆی دەکرد. لەبەر ئەوەی ئێجگار کەتە بوو زۆرانبازییەکە زۆری خایاند، هاواری شەڕەڤانەکان و چەکەکانیان لەگەڵ بەیەکدادانیان دەنگی دەدایەوە لەو دارستانەدا. گیلگامێش و ئەنکیدو بەسەر هومبابادا زاڵ بوون. دواجار برینداریان کرد و هومبابا هەوڵی دەدا بکشێتەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی بە کوشندەیی پێکرابوو، کەوتە لەرزین و پاشان کەوت بە زەویدا. هاوکات تاریکی باڵی بەسەر دارستانەکەدا کێشا. کاتێک براوەکان کارەکەیان تەواو کرد، بڕیاریاندا سەری دێوەزمەکە بپەڕینن، گیلگامێش بە شیرێک سەری پەڕاند و پاشان وتی :

- وەک جام دەیبەینەوە لەگەڵ خۆمان.

هەردوو دۆستەکە سەرکەوتنێکی ڕاستەقینەیان بە دەست هێنا کە دەبووە هۆی بەناوبانگییان لە ئوروک و لە هەموو شارە دەوڵەتەکانی ناوچەکە. تۆزێک پشویاندا و پاشان کەوتنە

بڕینەوەی جوانترینی ئەو سورەچنارانەی کە هەڵیان بژاردبوون. ئەنکیدو بە گیلگامێشی وت :

- با گەورەترینیان بخەینە لاوە بۆ ئێنلیل، دارتاشەکان دەتوانن لە دارەکەی جوانترین دەرگا بۆ پەرستگاکەی نیپور* دروست بکەن. پاش بڕینەوەیان، درەختەکانیان بۆ کەناری ڕوباری فورات گواستنەوە، خستنیانە بەر ڕەوتی ئاوەکە هەتا بیبات بۆ شوێنی مەبەست.

بەگژداچوونەوەی
گای ئاسمان

بەندی ٥

شەڕ دژ بە گای ئاسمانی

هەواڵی سەرکەوتنیان گەشتبوو پێش ئەوەی گیلگامێش و ئەنکیدو بگەنە شاری ئوروک. سەری دێوەزمەکەیان نمایشکرد لەبەردەم ئەو جەماوەرە بێ شومارەدا، کە بە جۆش و خرۆشەوە سەرسامیی خۆیان نیشا دەدا و وەک پاڵەوان چاویان لێ دەکردن و بە هاوار و دروشم هانیان دەدان :

- ئەوان سەرکەوتنێکی مەحاڵیان بە دەستهێنا و خۆیان لە دارستانی سوورەچناران ڕزگار کرد.

بە گەشتنی بە کۆشکەکەی، گیلگامێش خۆی شووشت، قژ و ڕیشی داهێنا، پاشان پۆشاکی سپی پۆشی. پشتێنێکی ڕازاوەی بە نەخشی زێڕین لە کەمەری بەست و تاجەکەی کردە سەری. پاشان چووە خوارەوە بۆ ناو باخچەکەی، لە بەردەم گوڵێکی یاسمینی بۆن خۆشدا ڕاوەستاو، ئینجا چوو دانیشت لە سەر کورسییەکی بەردین لە سێبەری چەند دارخورمایەکدا، بە تەنیشت حەوزێکی پڕ لە ئاوی سازگار کە دەورەدرا بوو بە دارو درەخت و گوڵ و گوڵزار.

لە کاتێکدا ئیشتار بە تەنیشت دەوەنێکەوە خۆی شاردبوویەوە، سەرنجی دەدا، ئیشتار ژنە خواوەند بوو، بەڵام لە هەمان کاتا کچێکی سەرشێت بوو، زۆربەی جار ئاشق بوو، هەردەم خۆی دەدا بەدەست ئەویندارییەوە. شەیدا بوو بە جوانخاسی پاشا و هەروەها بە سەرکەوتنەکانی، بڕیاری دابوو تاوی بدات. لە پشت دەوەنەکەوە هاتە دەرەوە و لێی نزدیک بوویەوە. گیلگامێش بینی چۆن بە نازەوە هەنگاوی دەنا، زۆر بە قەشنگ دەهاتە پێش چاوی بە پرچە درێژە قەترانییەکانیەوە کە بەسەر شانیا دەهاتنە خوارێ جیاواز لە ڕەنگی

ڕۆبەکەی. بە ناز و بە زۆرزانییەوە دانیشت بە تەنیشتیەوە و ڕووی کردە گیلگامێش و بە خۆڕسکانە هەڵی دا بە گوێیدا :

- وەرە ببە بە مێردم گیلگامێش، من دەبمە هاوسەرت، گالیسکەیەکت لە بەردی پیرۆزەی شین بە دیاری دەدەمێ، پێچکەکانی لە زێڕی پوختن، لە لایەن کەسانی لێزان و کارامەوە ڕانەندەنی دەکرێت. هەردووکمان پێکەوە لە کۆشکە بۆندارەکەم بە داری سوورەچناران بە بەختەوەری دەژین. گەورە پیاوان و بەگزادەکان و پاشاکان کڕنوشت بۆ دەبەن و باجی ساڵانەیانت پێ دەدەن. مەڕەکانت دوانە دەنێنەوە، بزنەکانت بە سکێ سیانە دێنن. کەرەکانت بێ هاوتا دەبن و دەتوانن باری سێ جار قورستر لە هێسترێک هەڵگرن. ئەسپی گالیسکەکانت لە هەموو کێبڕکێیەکدا سەرکەوتن بە دەست دەێنن.

گیلگامێش قسەکانی پێ بڕی و وتی :

- ئەی من ئەگەر هاوسەرگیریت لە گەڵدا بکەم، دەبێت لەبەرامبەردا چیت بدەمێ؟ هەتوان و ڕۆنی بەلسان بۆ جەستەت؟ ڕۆبی قەشەنگ و خشڵی دەگمەن؟ خواردن و خواردنەوەی گونجاو بە پێی خواوەندییەکەت؟ نا، هەرگیز ڕازی نابم ببمە هاوسەرت. تۆ تەنها دەرگایەکی شکاویت و بەرگەی ڕەشەبا ناگریت. فیلێکیت کەژاوەی سوارەکەی خۆت توڕ دەدەیت. ملپێچێکیت خاوەنەکەی دەخنکێنیت. کەوشێکیت پێی خاوەنەکەی دەڕوشێنێت. بەرانێکیت شورای شاری هاوپەیمانان دەڕوخێنیت. ئایا بە ڕاستی تۆ بۆ تەنها یەکجاریش دەستگیرانەکانت خۆش ویستوون؟ کامیانت لەوان هەڵنەخەڵەتاندووە؟ ئێستاکە هەموو ئەو کارەساتانەت دەهێنمەوە یاد کە بەسەر هەموانت هێناون. تۆ بە خواوەندی دموزی* دەستت پێکرد، کە بڕیارت دا ساڵ لە دوای ساڵ هەر بگرێی. پاشان ئەلالوت خۆشویست، ئەو باڵندە ڕەنگاوڕەنگەی کە باڵەکانیت شکاندن. بە داخەوە ئێستاکە لە هێلانەکەیدا بیجوڵەیە و هەر دەناڵێنێت لە بێ هیواییدا. پاشان شێر کەوتە ژێر زەبری دڵڕەقی تۆ، چەندین جار لە سەرە ڕێگەیدا چاڵت بۆ هەڵکەند و دواجار کەوتە چاڵە داوێکتەوە. هەرچی ئەسپیشە حوکمت دا بە قامچی و بە لەغاو. پاشان هەڵتکوتایە سەر شوانێکی میهرەبان و خۆشتویست، لەگەڵ ئەوەشدا کە نانی برژاوی ژێر خۆڵەمێشی پێ دەدایت و بزنی بۆ سەردەبڕیت، کەچی تۆ لێتدا و ئەوت وەرچەرخاند بۆ گورگ. بە جۆرێک کە کوڕە شوانەکانی خۆی و سەگەکانی ڕاوی دەنێن. تۆ ئیشولانوتی باخچەوانەکەی باوکت، کە سەبەتە خورما و سەزەواتی بۆ دەهێنایت. لەبەر ئەوەی تۆی قبوڵ نەبوو، وەرتچەرخاند و کردت بە بۆق. وادیارە هەر ئاواش بەسەر من دێنیت وەک چۆن بەسەر ئەوانتا هات.

کاتێک ئیشتار گوێبیستی ئەو قسانە بوو، بە توڕەییەوە هاواری کرد و پاشان بەرەو ئاسمان سەرکەوت بۆ لای ئانوو و ئوتوی باوانی و سکاڵای لاکردنەوە.

- گیلگامێش سوکایەتیم پێ دەکات (بە چاوی پڕ لە فرمێسک و کوڕوزاوە)، قسەی ناشرینی وەهای پێ وتم کە ئێجگار ئازاری دام.

ئوتو وەڵامی دایەوە :

- ئاگاداری هەموو شتێکین، گوێمان لە وتووێژەکانتان بوون.

ئانوو وەڵامی دایەوە :

- کچی خۆم، گیلگامێش کار و کردەوە بێ ئابڕوییەکانتی هێنایەوە یادت، ئەو تەنها وەڵامی پێشنیارەکانتی دایەوە. بە ڕاشکاوانە لەگەڵ تۆدا دووا، تۆش هەر شایەنی ئەوەیت.

- هەست و سۆزم بۆ ئەو ڕاستگۆیانە بوو.

- تۆ وەک هەمیشە وات باوەڕە هەرجارێک دڵت دەچێتە سەر پیاوێک !

- تکات لێ دەکەم، باوکە، یارمەتیم بدە با تۆڵە لە گیلگامێش بکەمەوە، گای ئاسمانیم پێ بدە. دەمەوێت گیلگامێش بکوژێت و گڕ بەربداتە کۆشکەکەی.

- زۆر دڵنیانیم لەوەی کە ئەوە کارێکی ڕەوا بێت.

- ئەگەر نابەدڵیم بکەیت، دەچم بۆ جیهانی ژێرەوە، جیهانی دۆزەخ، دەروازەکەی تێکدەشکێنم و مردووەکان بەڕەڵا دەکەم. سەردەکەونە سەر زەوی، زیندووەکان دەخۆن و بەو شێوەیە مردووان ژمارەیان زیاتر دەبێت لە زیندووەکان.

ئانوو دەیزانی کە ئیشتار دەتوانێت هەڕەشەکانی بباتە سەر، بیکات بە کردار. ئەگەر کارێکی لەو جۆرە بکات ئەوا مردن بەسەر ژیاندا زاڵ دەبێت. ژیان کۆتایی پێ دێت. هەموو شتێک لەسەر زەوی لە جوڵە دەکەوێت، چی تر کێڵگەکان ناچێنرێن و خواوەندەکان هیچیان نابێت بیخۆن. ناچار دەبن وەک پێش ئەفراندنی مرۆڤ، کار بکەن. بۆیە ئانوو ڕازی نەبوو.

- ئەگەر گای ئاسمانی بێتە خوارەوە حەوت ساڵان نەهاتیی و وشکەساڵی دەبێت لە ئوروک. باشترە کە پێشتر دانەوێڵە و خواردنی پێویست بخەیتە لاوە هەتاوەکو دانیشتوانی ئوروک و ئاژەڵەکانیان بەردەوامی بە ژیانیان بدەن.

- هەر لە ئێستاوە ڕێوشوێنی پێویستم گرتۆتەبەر. (ئیشتار درۆی لەگەڵ باوکیدا کرد).

ئیدی ئانوو هیچی تری بۆ نەمایەوە و ناچار بوو گای ئاسمانی پێ بدات. ئیشتاریش دڵخۆش بوو بەوەی کە داواکارییەکەی قبوڵ کراوە، کەڵەگا ئاسمانییەکەی بە زمان ڕاکێشاو بردی بۆ ئوروک. لە کەناری روباری فورات بەڕەڵای کرد. بۆ تیونویەتی شکاندنی دەبوا گشت ئاوی فورات بخواتەوە و وشکی بکات. پاشان بە دەنگە دەنگی غارغارێنی کوشندەی ڕووە و شەقامەکانی شار بەڕێ کەوت. دەنگی سمی پایەکانی لەسەر زەوی تێکەڵ دەبوون لەگەڵ هاوار و قیژەی ئەوانەی دەهاتنە سەڕە ڕێی. ئەو کەسانەی کە شانسیان هەبوو دەیانتوانی خۆیان بپارێزن، ئەوانی تر دەبوون بە ژێرەوە و دەپلیشانەوە یان بەر قۆچی دەکەوتن. بڵێسەی ئەو ئاگرەی کە لە کونە لوتە فشەکانییەوە دەهاتە دەرێ، قڵیشێکی گەورەی کردبووە ئەو شوێنەی کە گیلگامێش و ئەنکیدو ڕووبەڕووی یەکتری ببوونەوە لە مەیدانەکەدا. زۆر لە خەڵکی دەکەوتنە ناوییەوە. لەولاترەوە چاڵێک کۆمەڵە منداڵێکی قوتدا.

ئەنکیدو و گیلگامێش هاتبوونە دەرێ هەتا بزانن چی ڕوویداوە. کووتوپڕ زەوییەکەی ژێر پێی ئەنکیدو قڵیشایەوە و تێی کەوت. شانسی هەبوو، کە چاڵەکە زۆر قوڵ نەبوو و دەستوبرد بازیدا و هاتە دەرێ. ڕایکرد بە دوای گا ئاسمانییەکەدا و بە قۆچەکانی گرتی. بەڵام کەڵەگاکە بە توندی سەری ڕاوەشاند و ئەنکیدوی توڕدایە کن دیواری ماڵێک کە چەند مەترێک لەولاترەوە بوو. ئەنکیدو هەڵسایەوە و وەدوی کەوت. کلکی گرت و توانی لە جوڵەی ببڕێت. کەڵەگاکە لە توڕەییدا خرۆشا بوو. کەفی لەزاریەوە فڕێ دەدا، دەینەڕاند و پیسایییەکەی فڕێ دەدا و بە هەرچوار سمی دەی شێلا. دواجار نەیدەدەتوانی بە لووت ئاگر فڕێ بدات و کەوتبووە سەر ئەژنۆ و کەمتر مەترسیدارتربوو بۆ ئەنکیدو کە بە هەموو هێزی خۆی توند گرتبووی و لێی دەدا. پاشان ئەنکیدو رووی کردە گیلگامێش و وتی :

- لە چاوەڕوانیدا بکێشە بە سەریا.

پاشا شیرەکەی دەرهێناو لە نێوان ملی و قۆچەکانی چەقاند. ئاژەڵەکە دەلەرزی. وادیاربوو کە ئیدی نەیدەتوانی خۆی لەسەر پێیەکانی راگرێت. کەوت بەلادا و بە قورسی کەوت بە سەر ئەو زەوییە پڕ لە خۆڵەدا. گیلگامێش و ئەنکیدو، بە بێ ئەوەی چاوەڕوان بن، دڵیان دەرهێناو پێشکەشی شاماشیان کرد. شان بە شانی یەکتری وەک دوو برا بۆماوەیەکی زۆر کوڕنوشیان بۆ شاماش برد.

کاتێک ئیشتار جەستەی ئاژەڵەکەی بە بێ گیان بینی، بە توڕەییەوە ناڵاندی. هەردوو کوڕەکە ڕاچڵەکین، ئاوڕیان دایەوە، لە سەر شورای ئوروک ئیشتاریان دیت. پاشان ئیشتار بە گیلگامێشی وت:

- قوڕ بەسەر گیلگامێش کە بە زەلیلکردنی من ڕازی نەبوو، گای ئاسمانیشی کووشت !

ئەنکیدو خەنجەرەکەی دەرهێنا و قاچێکی گا ئاسمانییەکەی بڕییەوە و گرتییە ئیشتار. جۆرێک بوو لە گاڵتەکردن بەو، لە هەمان کاتا پشتگیری کردن بوو لە هاوڕێکەی. پاشان پێی وت :

- خۆ ئەگەر تۆم گرتبا، ئەوا درێغیم نەدەکرد لەوەی کە ڕیخۆڵەکانی بئاڵێنم لە ملت و هەڵتواسم.

ئیشتار خۆی گیڤ کردەوە و کچە روسپییەکان*ی کۆکردنەوە، کچە شادییەخشەکان و لەشفرۆشەکانیش داوای لێ کردن لە بەردەم قاچە زەبەلاحەکەی گا ئاسمانییەکەدا شیوەن بگێڕن. لە چاوەڕوانیدا گیلگامێش پیشەسازەکانی ئوروکی بانگ کردبوون. گەورەیی و ئەندازەی قۆچەکانی ئەوانی سەرسام کردبوو. پاشا فەرمانی پێدان کە گوڵدانێکی لێ دروست بکەن، چونکە بڕیاری دابوو پێشکەشی لوگالبەندای بکات. دوای ئەوەی هەر دوو قۆچە گەورەکەیان لێکردنەوە، پاکیان کردنەوە، سافیان کردن بە زێڕ و بە بەردی پیرۆزەی شین

ڕازاندنیانەوە. دەسەڵاتداران بڕیاریاندابوو پڕیکەن لە ڕۆن بۆ جەستەی لوگابەندای پارێزەر و هەڵیواسن لە پەرستگاکەیدا.

ئیدی گیلگامێش و ئەنکیدو لە یەکتری جودا نەدەبوونەوە، شتەکان لە ئوروک تەواو گۆڕابوون. پاشا بە ئامۆژگاری دۆستەکەی بڕیاری دابوو ئیدی ستەمکاری نەنوێنێت بەرامبەر بە گەلەکەی. بە دادپەروەرییەوە حوکمڕانی دەکرد و کۆمەڵگەکەی بە بێ ترس دەژیان. کاتێک هەردوو کەڵە کێوییەکە پێکەوە بە شەقامەکانی شاردا پیاسەیان دەکرد، خەڵکی بە ڕێزەوە تێیان دەڕوانین و سەرسام بوون پێیان. یەکێک لەناو جەماوەرەکەدا بە سۆزەوە هاواری دەکرد و دەی وت:

- دوای هومبابا، گای ئاسمانییان کوشت کە پڕ مەترسی بوو بۆ سەر ئوروک.

یەکێ تریان دەی وت :

- هەربژین هەردوو کوڕە ئازاکە !

بەڵام بە نیشادان و سەلماندنی ئازایەتییان، گیلگامێش و ئەنکیدو، هەرچۆنێک بێت بەبێ ویستی خۆیان، دژی ئیرادەی چەند خواوەندێک وەستانەوە، بەو شێوەیە توڕەیی ئەوانییان وروژاند، کە هەرگیز بە بیریاندا نەدەهات، ئەوان بڕیاریان دابوو سزایان بدەن بە هۆی بوێرییانەوە، هەتا بارودۆخی سەختی مرۆڤایەتییان وەبیر بهێننەوە.

مردنی
ئەنکیدو

بەندی ٦

مردنی ئەنکیدو

بە بۆنەی سەرکەوتنیان، گیلگامێش و دۆستەکەی ئاهەنگی خۆشی و شادییان لە سەرتاسەری شاردا گێڕا. بۆ شەوی دوایی، ئەنکیدو خەونێکی خراپی دیت، کاتێک خەونەکەی بۆ گیلگامێش دەگێڕایەوە زۆر دڵتەنگ و خەمبار دیار بوو :

- ئانوو و ئینل و شاماشم دیت بۆ ڕاوێژکردن کۆببوونەوە. ئانوو بە ئینلیلی دەوت کە ئێمە هەردوکمان شایەنی مردنین، لەبەر ئەوەی هومبابا و گای ئاسمانیمان کوشتووە و، دارێکی زۆرمان لە دارستانی سورەچناران بڕیوەتەوە. ئینلیل ڕای جیاواز بوو. پاشگەزبویەوە : "تەنها ئەنکیدو دەبێت بمرێت." شاماش هاوڕا نەبوو : "ئەوان تەنها بەرگریان لە خۆیان کردووە دژ بە گای ئاسمانی. تاوانبار نین بە کوشتنی هومبابا، چونکە بە بێ یارمەتی من نەیاندەتوانی زاڵبن بە سەریا." ئینلیل لێی توڕە بوو : "تۆ ئەم قسانە دەکەیت، چونکە دۆستی تۆن".

پاشا هەستی بە خەمبارییەکی قوڵ کرد دوای ئەوەی گوێی لە قسەکانی ئەنکیدو بوو. ئینجا بە سۆزەوە پێی وت:

- برا خۆشەویستەکەم، بۆچی خوداوەندەکان من دەبەخشن لەسەر مردنی تۆ؟ ئایا بەم نزیکانە تۆم لە کیس دەچێت و ئیدی بە تەنیا دەمێنمەوە؟ هەستە با بەخێرایی بچین بۆ پەرستگای نیپور بۆ لای ئینلیل لێی بپاڕێینەوە بەشکو ژیانی تۆش بپارێزێت.

کاتێک گەشتنە بەردەم پەرستگاکە، ئەنکیدو بەبینینی دەرگا نوێکەی کەوتە پیاهەڵدانی وەک ئەوەی دەرگاکە لێی تێبگات.

- تۆ، هۆ دەروازەی پەرستگاکە. تۆ لەو دارە سورەچنارە دروست کراویت کە من هەڵمبژارد. جوانتیرینیان بوویت، گەورەترینیان، رەسەنترینی داری دارستانەکە بوویت،

ئەگەر بمزانیایەیە چی چاوەڕوانم دەکات ئەوا بڕیارم دەدا کەڵەکێک لەو دارە دروستبکرێت. من چاوەڕوانی جۆرێک لە دانپیانانم لە تۆ دەکرد، هیوای کەمێک دڵخۆشیم لە تۆ دەخواست، تۆش تەنها بەدبەختیم دەدەیتێ. ئەمەش نادادپەروەرییە، بۆیە ناچارم نەفرەتت لێ بکەم.

گیلگامێش سەری سوڕما و فرمێسکی ڕشت بە قسەکانی ئەنکیدو و پاشان هاتە دووان و پێی وت :

- تۆ کە جاران کەسێکی هێندە عەقڵانی بوویت، ئەنکیدو، چۆن دەتوانیت وەها بدوێیت؟ وتەکانت زۆر بێ مانان بەرامبەر بەو دەروازەیە. خەونەکانت وەها شپرزەی کردویت، ورتە ورتی سەر لێوانت وەک ویزە ویزی مێشولەیە، ئەو قسانەی کە ئێستا کردنت ئینلیل نیگەرانتر دەکات. باشتر وایە کە بە زوترین کات بگەڕێینەوە بۆ ئوروک.

شەو داهاتبوو وەختەکی هەردوو دۆستەکە گەشتنە کۆشکی شاهانە. هەر خێرا ئەنکیدو لێی خەوت. لە بەرەبەیان لەگەڵ وەدەرکەوتنی یەکەم تیشکی خۆر، بە دەم لەرز و تاوە خەبەری بوویەوە، هەموو گیانی کەوتبووە سەر ئاو، چووە ناو هەیوانەکە و ڕووی کردە ڕۆژهەڵات و کڕنوشی بۆ شاماش برد و لێی پارایەوە :

- من بانگهێشتی تۆ دەکەم، چونکە بوومەتە قوربانی نادادپەروەرییەک. من هەرگیز ڕێم نەدەکەوتە ئێرە ئەگەر لەو دەشتە بنبڕیان نەکردمایە، ئەگەر منیان نەکردبا بە شارستانییەک. با ڕاوچییەکە و شامهاتەکە بە نەفرەت بن کە هاتنە ژیانی منەوە و ژیانیان بە هەدەر بردم. نەفرەت لە هەردووکیان دەکەم. ئەو ڕاوچییە تەفروتونا بکە شاماش. وەها بکە کە هەموو ڕۆژێک بە دەست بەتاڵییەوە بگەڕێتەوە ماڵ، کە ئاژەڵان هەرگیز بە تیرەکانی نە پێکرێن، لە داوەکانی دەرباز بن، لە کونی تۆڕەکانییەوە خۆیان دەرباز کەن و وەک هەورێک بە دەم ڕەشەباوە بۆی دەرچن. هەرچی شامهاتەکەشە با هەرگیز نەبێتە خاوەنی جلکی ئاهەنگ و خشڵ و بۆن. با جوانییەکەی ون بکات، با دڕک و دەوەن پێستی شەقار بکەن. هەرگیز پیاوێک بە دەوریدا نەیەت، با لە تەنیاییدا بژیێت، با هەرگیز نەبێتە خاوەنی زێڕ و زیو کە مایەی شانازی مرۆڤایەتییە، با هەرگیز هیچ بەختەوەرییەک بە خۆیەوە نەبینێت، نە ببێتە خاوەن خێزان. ئاە ! با نەفرەتی لێ بێت کە ساویلەکیی منی بە هەل زانی و منی لە ئاقار دابڕی کە هێندە بەختەوەر بووم تێیدا !

کاتێک شاماش گوێبیستی وتەکانی ئەنکیدو بوو، لە سەروی ئاسمانەوە بە گژیا چوویەوە و وتی:

- بۆچی بەو جۆرە نەفرەت لە شماهاتی کچە شادی بەخش دەکەیت؟ کە بە هۆی ئەوەوە تامی نان و بیرەت کرد، تامی خواردن و خواردنەوەی شاهانەت کرد، بە هۆی ئەوەوە هاتیت بۆ ئورک و بویتە ڕاوێژکار، بویتە دۆست و برای گیلگامێش. تۆ لەو دەشتەدا بە ڕووتی ژیانت بەسەر دەبرد. ئێستاکە جلک و بەرگی زەنگین و ڕەنگین دەپۆشیت، بویتە جێی ڕێزی هەموان و حەساوەییت ناسی.

ئەنکیدو قسەکانی شاماشی پێ ڕەوا بوون. هێور بوویەوە و دانی بەوەدا نا کە ئەو قسانەی دژی شامهاتی شادی بەخشی کردن هەڵە بوون. بێدەنگ بوو، پاشان چوو لێی خەوتەوە. جارێکی تر خەونێکی تری دیت و بۆ دۆستەکەی گێڕایەوە :

- ئاسمان دەینەڕاند و زەوی وەڵامی دەدایەوە. منیش، بە پێوە بە بێ جوڵە لە نێوان هەردوو لادا ڕاوێستا بووم، بە تەنیشتمەوە پیاوێکم دیت بە دەموچاوی تاریک و ناڕونەوە. شێوەی لە ئانزو* دەچوو. وەک دێوەزمێکی بە هێز و شووم بوو. دەستەکانی وەکی دەستی شێر وەها بوون بە چڕنوکی داڵ کۆتاییان پێ دەهات. چڕنوکی گرتە قژم و دەیەویست بمگرێت. منیش خۆم ڕاپسکاند و لێمدا. ئەویش بەگژما چوویەوە و خستمی بە زەویدا و دەیپلیشاندمەوە لە ژێر پێیەکانیا وەک کەڵە گایەکی پڕ هەڕەشە. هاوارم کرد : "وەرە ڕزگارم بکە، گیلگامێش !" تۆش بە بێ ئەوەی وەڵامم بدەیتەوە، لە جێی خۆت نە دەجوڵایت. دێوەزمەکە وەریچەرخاندم بۆ کۆترێک. باڵەکانم پڕ بوون لە پەڕ. لەگەڵ خۆی بردمییە سەر ڕێگایەک کە گەڕانەوەی لێوە نەبوو، بەرەو خانویەکی تاریک*، ئەو خانوەی کە دەچیتە نێوی ئیدی ناتوانیت لێوەی بێیتە دەرەوە. هەرچەندە زۆر تاریک بوو، بەڵام هەموو ئەو سەرکردانەم لە چواردەوری خۆم دەبینی کە پێش تۆ فەرمانڕەواییان کردبوو، هەر هەموویان لە ڕابوردودا بە بەردەوامی نانی تەڕ و گۆشتی برژاو و، ئاوی سازگاری کوندەکانیان دەبەخشین بە ئانو و ئینلیل. پیاوانی ئایینی و دوعاکەران و لێخۆشبووەکان و پێغەمبەرەکانیش لەوێ دەژییان. لەگەڵ هەژاراندا پێکەوە بوون، وەک ئەوان تۆز و خۆڵیان دەخوارد. نوسەری جیهانی ژێرەوە تەختە قوڕینەیەکی* لە دەست گرتبوو و دەیخوێندەوە کە چارەنوسی هەموو مردووەکانی تێدا بوو. سەری بەرزەوە کرد و تێی ڕوانیم و وتی : "کێ ئەو پیاوەی هێناوەتە ئێرە؟" تکات لێدەکەم گیلگامێش، ئەی دۆستەکەم نەکەیت لەبیرم بکەیت وەختەکی دەمرم !

پاشا تێگەیشت کە ئەنکیدو هێندەی نەماوە لە ژیاندا. دەیبینی کە ئەنکیدو هەتا دێت لاوازتر دەبێت، لە توانایدا نەبوو یارمەتی بدات، دڵنەوایی بکاتەوە و ڕێگری لە تەشەنەکردنی نەخۆشییەکەی بکات. ئەنکیدوی بەستەزمان لە ناو جێگەدا مایەوە، دوای دوازدە ڕۆژ ئازار و ئەشکەنجە، کوتووپڕ لە دواهەمین توانایدا، لە دواهەمین هەوڵدانییا دەیەویست هەستێتە سەرپێ، بەڵام لەبەر لاوازی جەستە و ماندویی هەرخێرا کەوتەوە ناو جێگەکەی. گیلگامێش چەمایەوە بە سەر جەستەی بێ گیانی دۆستەکەیدا، بەرزی کردەوە و گرتییە باوەشی بە دەم قوڵپی گریانەوە.

- ئەی برا خۆشەویستەکەم ئەنکیدو، تۆ ئیدی نامبینیت، گوێت لە من نییە. تۆ وەک تەورەکەم وەها بویت، وەک خەنجەرەکەم بوویت، وەک جلک و بەرگی ئاهەنگم بوویت، سەرچاوەی دڵخۆشیم بوویت. بۆچی جێت هێشتم؟ بۆچی وازت لێ هێنام؟ بە بێ تۆ، هەرگیز ناتوانم جارێکی تر سەرکەوتنی گەورەی تر بە دەست بهێنم. ئەگەر شەیتانێکی بەد لە یەکتری جیانکەردینایەتەوە، دەمان توانی جارێکی تر سەرکەوتن بە دەست بهێنینەوە. با ئاژەڵانی ئاقار شەو و ڕۆژ شیوەنت بۆ بکەن، با فرمێسکیان تێکەڵ بێت لەگەڵ فرمێسکی دانیشتوانی

ئەوانەی ئوروک کە هێندە تۆیان خۆشدەویست. با پاڕانەوەی باوانمان، کە دوعایان بۆ دەکردین پیش ئەوەی بچین بۆ دارستانی سورەچناران، بەرەو ئاسمان بچێت. با ئەو ڕێگایەی کە تۆ پیایدا ڕۆشتیت، ئەو کۆڵانانەی کە تۆ پیاسەت تێدا دەکردن، ئەو مەیدانەی کە هەردوکمان زۆرانبازیمان تێدا کرد، شوێن پاکانت بۆ هەتایە بپارێزن. با گۆرانیت بەسەردا هەڵبدەن، با ناوت بەرز ڕابگرن و بیرەوەریەکانت بۆ هەتایە بپارێزن.

بە ڕوخساری خەمگین و قژی تێکهەڵچوو، گیلگامێش بە دەوری ئەو جێگایەدا دەسوڕایەوە کە دۆستەکەی تێدا ڕاکشا بوو، بە هەمان نیگەرانییەوە، بە هەمان بێ توانایی شێرێک کاتێک دەبینێت بەچکەکانی دەکەونە ناو چاڵەداوی ڕاوچییەک. جلک و بەرگەکەی کە بە فرمێسکی تەڕ ببوون لەبەری خۆی دادڕی و خستییە بەرپێی و بەسەریا دەڕۆشت. پاشان بانگی پەیکەرتاشێکی کرد، بانگی زێڕەنگەرێکی کرد، هەڵکۆڵەرێک کە کاریان بۆ کۆشکی شاهانە دەکرد و فەرمانی پێدان پەیکەرێک بۆ ئەنکیدو داتاشن.

- دەبێت بە ئەندازەی باڵای ئەنکیدو بێت، بە تەواوی لەو بچێت و سەری لە زێڕ بێت و لەشی لە بەردی پیرۆزەی شین. هەر ئێستا دەستبکەن بە کار و بە زوترین کات بۆم بێنن.

پرسەی ئەنکیدو بە ڕێوڕەسمێکی نیشتمانی بەڕێوە چوو. گیلگامێش جلکی سوری پۆشی بوو، ڕەنگی خەمگینیی. پاشا لەگەڵ گەورە پیاواندا تەرمی ئەنکیدویان بەرەو گۆڕستان بەڕێ کرد، ئەو گۆڕستانەی کە لە دەرەوەی شار بوو، لە دامێنی شوراوە هەتا سنوری ئاقار بوو. بە شێوەیەک کە ئەنکیدو وەک چۆن لە مردندا لە ژیانیشیدا بە هەمان شێوە، لە نێوان جیهانی کێوی و جیهانی شارستانیدا بوو. هەموو دانیشتوانی ئوروک دوای کاروانەکە کەوتبوون بەرەو گۆڕستان هەتا دواهەمین ڕێزلێنانیان بۆ ئەو کەسایەتییە بسەلمێنن کە بەرگری لێکردبوون، ئەو کەسەی کە یارمەتی دان کەرامەتی خۆیان بەدەست بهێننەوە.

گەشتەکەی
گیلگامێش

بەندی ٧

گەشتەکەی گیلگامێش

سەرگەردان و کۆستکەوتوو بە هۆی مردنی ئەنکیدو، گیلگامێش ئارام نەدەبوویەوە. ئەو ساتانەی دەهاتنەوە یاد کە یەکترییان ناسی و هەموو ئەو شتانەی کە دۆستەکەی فێری کردبوو. هەماهەنگییەکانی ئەنکیدو بە تەواوی گۆڕانکاری لە ژیانیدا کردبوو. بە جۆرێکی تر فەرمانڕەوایی دەکرد و دەستبەرداری سەرکوتکردنی گەلەکەی بوو. ئێستاکەش بە ڕووبەڕووبوونەوەی لەگەڵ وێنەی مردندا، ئەنکیدو جارێکی تر فێری ترس و فێری خۆبەکەمزانینی کرد.

بەسەرسوڕمانی هەمووانەوە، گیلگامێش بە تەنیا سەری خۆی هەڵگرت بەرەو ئاقار، بە خەمگینییەوە لەو دەشتەدا ماخۆلانی پێ کەوتبوو. بۆ ماوەیەکی زۆر بە تەنیا دەژییا، هێندە خۆی دەچواند بە ئەنکیدو لە بیری چووبوویەوە کە ئەو پاشای ئوروکە. دواجار هێواش هێواش ڕۆحی هاتەوە بە بەردا و ماتەمینی بەسەر چوو. دۆستەکەی تەنها وەک یادەوەرییەک دەمایەوە، وەک وێنەیەک دەمایەوە لە ناخی دڵیا. بەڵام ترس و ئازاری مردن بەردەوامی بە وێڵیی دەدا. بە خۆی دەوت : "باشتر وایە کە دوور لە کۆشکی پاشایەتیم بژیم، ئەو شوێنەی کە مردن دەتوانێت وەک ئەنکیدو دەستی پێم بگا، نامەوێت بمرم و ئەڕۆم بۆ ئەودیوی شاخەکان بۆ لای ئوتانەپشتیم*ی باپیرەم. دەچم پرسیاری لێ دەکەم دەربارەی ژیان و مردن. دەبێ بزانم چۆن ئەو توانی نەمریی بەدەست بهێنێت، هەتا منیش بتوانم لە ئەنجومەنی خوداوەندەکاندا بەشداربم.

دوای ئەوەی بە شەو و ڕۆژ بە بەردەوامی ڕووەو ڕۆژئاوا دەڕۆشت. کوتووپڕ ئێوارەیەک گوێی لە نەڕەی شێران بوو. هێندە ترسی لێ نیشت کە لە پەلوپۆی خستبوو، گلیگامێش لە سین پارایەوە، خواوەندی مانگ، هەتا یارمەتی بدات بە گژیاندا بچێتەوە. کوتووپڕ بۆ چەند

ساتێک ئەنکیدوی هاتەوە یاد، بیری ئەو سەردەمەی کەوتەوە کە پێکەوە بەگژ هومباباد دەچوونەوە، ئیدی ورەی بەرزبوویەوە، شمشێرەکەی لە کەمەری ڕاکێشا، خۆشبەختانە بە هۆی ڕووناکی مانگی چواردەوە دەیتوانی شێرەکان بە ڕوونی ببینێت، هەڵی کوتایە سەریان و پەلاماری شێرەکانی داو پارچە پارچەی کردن. پاشان سەری بەرز کردەوە و لە دوورەوە دوو شاخی هەرە بەرزی بە ڕوونی بینی. شەکەت و ماندوو، گیلگامێش لەو شوێنە دوورکەوتەوە کە شێران دەیان نەڕاند، پاڵ کەوت لەسەر زەوی و هێندە ماندوو بوو بە زوویی خەوی لێ کەوت. بۆ ڕۆژی بەیانی، هەر کە لە خەو هەستا، بە خێرایی دەستی کردەوە بە ڕۆشتن بەرەوە ئەو شاخەی کە شەوی ڕابووردوو بینیبووی، شاخی ماشو*، دوو لوتکە شاخی فرە بەرز بوون و ڕەگیان لە جەهەنەمەدا داکوتابوو. لوتەکەیان دەگەشتن بە ئاسمان . گیلگامێش تونێلێکی دوور و درێژی بینی کە دەیتوانی تێیان پەڕێنێت بە بێ ئەوەی پیایاندا سەرکەوێت. تیشکی خۆر هەموو ئێوارەیەک پێیاندا تێ دەپەڕی، بە درێژایی شەو ون دەبوو و بەرەبەیان لەو سەری تونێلەکەوە هەڵدەهات. ژن و مێردێکی دووپشکی بینی، دوو دیوەزم بوون نیوەیان مرۆڤ و نیوەکەی تریان دووپشک و کلکیان بە چزوویەکی گەورە کۆتایی پێ دەهات، ئەوان پاسەوانی دەروازەی تونێلەکە بوون. دەنگۆی ئەوە هەبوو کە گوایە هێندە بە سام و دژوارن خۆ ئەگەر چاویان تێبڕیت ئەوا بە نیگایان دەتکوژن. ڕوناکییەکی شێدار و سارد و ناسروشتی لە جەستەیانەوە دەهات. کاتێک گیلگامێش بینینی، لە سامی وان دەموچاوی وشک هەڵگەڕا، دەستی گرت بە چاویەوە و لێیان نزیک بویەوە بە هەنگاوی لەسەرەخۆ هەتا تێیان بگەیەنێت کە ئەو بۆ دژایەتیکردنی وان نەهاتووە. پیاوە دووپشکەکە لە دوورەوە داخوازی بەسەر گیلگامێشدا کرد و وتی :

- دەستت لابدە لەسەر چاوانت و پێمان بڵێ تۆ کێیت ئەو ڕێگا دوورەت بڕیوە و بۆ ئێرە هاتویت؟

- من ناوم گیلگامێشە. پاشای ئوروکم.

- ئێمە ناوی تۆمان بیستووە کە تۆ کەسێکی بە هێز و ئازا و چاو نەترسیت، بەڵام باش بزانە کە ئێمەش بە هەمان شێوەی تۆین و بەتوانایین، خوداوەندەکانیش ئەرکی کوشتنی هەر کەسێکیان پێداوین کە بیەوێت شاخی ماشو تێپەڕێنێت.

- کەواتە دەبێت ڕێگام پێ بدەن تێپەڕێم، چونکە من دوو لەسەر سێم خوداییە و ئەوی دیم مرۆڤە.

پیاوە دووپشکەکە روی کردە هاوسەرەکەیی و پێی وت :

- ئەمە یەکەم جارە ئێمە ڕووبەڕووی کەسێکی لەو جۆرە دەبینەوە.

ژنەکەی وەڵامی دایەوە :

- ڕاست دەکەیت ئەمە یەکەم جارە، نازانم چ بکەین؟

گیلگامێش بە مەبەستی فریودانیان وەڵامی دانەوە :

- من تۆزێک وەک ئێوە وەهام، لە ئێوە دەچم. وەک ئێوە بە تەواوی مرۆڤ نیم بۆیە دەتوانین لە یەکتری تێبگەین. ئەگەر تێپەڕبوون بۆ مرۆڤەکان ڕێگە پێنەدراوە ئەوا ئاشکرایە بۆ ئەوانەی کە دوو بەشیان ئیلاهییە وەک من بۆیان هەیە تێپەڕن.

ژنە دووپشکەکە بە گیلگامێشی وت :

- ئوروک زۆر دوورە لێرەوە، بە چ نیازێک ئەو گەشتە دوور و درێژەت گرتۆتە بەر؟
- دەمەوێت ئوتانەپشتیم ببینم، ئەو یەکێکە لە باوانم. دەمەوێت پرسیاری لێ بکەم دەربارەی مردن و ژیان.

ژن و پیاوە دووپشکەکە پێکەوە کۆبوونەوە و بە دەنگی نزم مشتومڕیان دەکرد، بە مەبەستی ئەوەی چ بڕیارێک بدەن. پاشان بە گیلگامێشیان وت :

- لەبەر ئەوەی کە تۆ زیاتر ئیلاهیت هەتا مرۆڤ، وازت لێ دێنین تێپەڕێیت. باش بزانە لەوەتەی ئێمە لێرە دەژین هیچ کەسێک لە هیچ سەردەمێکدا نەیتوانیوە بە ناو دەربەندی ناهەمواری ئەم شاخەدا تێپەڕێت، ئەو تونێلەی کە درێژییەکەی سەد و بیست کیلۆمەترە و تەواو تاریکە و هیچ ڕۆشناییەکی تێدا نییە. خۆر بە شەواندا لەو تونێلەوە تێپەڕدەبێت هەتا خۆی بگەیەنێتە ئەو پەڕی شاخی ماشوو، بۆ ڕۆژی بەیانی دەست دەکاتەوە بە گەشتەکەی. فەرموو لێرەوە ڕێگا بگرە بەر با هەنگاوەکانت بتگەیەننە ئەو شوێنەی کە هەڵتبژاردووە!

گیلگامێش سوپاسی کردنەوە و بەرەو تونێلەکە ڕۆشت و ڕێگای گرتە بەر. لە تاریکیدا هەنگاوی دەنا، کارێکی ئەستەم بوو بێ هیچ ترووسکاییەک، چ پێش خۆی ببینێ چ پاش خۆی، دەستی بەرزەوە بوو هەتا خۆی بپارێزێت لە دیواری تونێلەکە. بینایی تەواو تاریک بوو بە جۆرێک کە وای دەزانی نابینایە و دەترسا لە هەر ئانو ساتێکدا بکەوێتە چاڵێکەوە، هەنگاوی بچوکی دەنا، هەندەک جار هەڵدەکەوت لە بەردێک و دەکەوت بە زەوییدا و هەڵدەسایەوە. دوای ئەوەی سێ یەکی ڕێگاکەی بڕی بوو، هەستی بە شنەبایەک کرد سەرو چاوی فێنک دەکاتەوە، ڕووبەڕووی شنەباکە هەنگاوی نا هەتا تروسکایی ڕۆشناییەکی لە دورەوە دیت. وردە وردە دەیتوانی خۆی ببینێت و چاڵ و چۆلی سەرە ڕێگاش. پاشان خۆر وەدەرکەوت وەک چۆن لە بەرەبەیاندا هەڵدێت.

گیلگامێش پێیەکانی هەڵگرت و دواجار گەشتە بەر ڕوناکی، چاوی ڕەشکەوپێشکەی دەکرد بۆیە چاوەکانی بۆ ماوەیەک داخستن. کاتێک چاوانی کردنەوە لە دوورەوە باخچەیەکی ئێجگار قەشەنگی بینی، ڕۆشت بەرەو ڕوویی و چووە ژوورێ. میوەی هەمە جۆر و برسیەکدار بە هێشو هەڵواسرابوون بە لق و پۆپی درەختەکان و شۆڕیان کردبوونەوە. بەردە پیرۆزەی شین، بەردی ساسو*، بەردی ئەباشمو*، ڕازاوە بە گوڵەباخی کێوی، بە گوڵ و گوڵزار بە وێنای فەرشێکی پڕ لەخشڵ. گیلگامێش تێگەیشت کە ئەو گەشتووە بەو باخچە قەشەنگەی کە لە چیرۆکەکانی سەردەمی منداڵیدا بۆیان دەگێڕایەوە، باخچەی ئێدی*. دەستی برد بۆ سێوێک، بەڵام بیرەوەرییەکی ئێجگار دێرین پەشیمانی کردەوە. بیری پیاوێکی

سەرکەشی کەوتەوە کە جارێکیان دوای ئەوەی دەستی بردبوو بۆ میوەیەکی سیحراوی وەرچەرخابوو بۆ بەرد. گیلگامێش بە ترسەوە بە خۆی دەوت : " ئەگەر تووشی هەمان کارەسات ببم، هەرگیز ناتوانم بگەڕێمەوە نێو جیهانی زیندووەکان" بۆ ماوەیەکی زۆر بە ناو باخچەکەدا دەگەڕا و سەیری سێوە لاسورەی دەکرد، هەرمێ گوڵاوی، زەیتوونی شین، گێلاسی ڕەش و چەندەها جۆری گوڵی قەشەنگ و بەردی ڕەنگاوڕەنگ.

پاشان ڕێگای ڕۆژئاوای گرتە بەر، گەشت بە نزیک دەریاچەیەک. لە کەناری دەریاچەکەدا مەیخانەیەکی بینی ژنێک بە دیارییەوە بوو، بیرەی تێدا دەفرۆشت کە خۆی دروستی دەکرد و لەناو کوپەڵەدا دایبابوو. ژنە خاوەن مەیخانەکە، لە دورەوە گیلگامێشی بینی بەرەو ڕوی دەهات. گیلگامێش چڵکن و شەکەت دیار بوو، روکەش و قەبارەی نیگەرانی دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد، "بۆچی ئەو کەڵە پیاوە هاتووە بۆ ئێرە؟ باشتر وایە کە ئاگاداری خۆم بم". وادی دەبینی کە کەسێکی مەترسیدارە بۆیە بڕیاری دا دەرگاکەی کڵۆم بکات. گلگامێش بینی چۆن ژنەکە بە خێرایی خۆی گەیاندە مەیخانەکەی، زۆر تینوی بوو و هەڵوێستی وێی بە دڵ نەبوو. بۆیە بە توندی کێشای بە دەرگاکەیدا و نەڕاندی :

- دەرگاکەم لێ بکەوە، ئازارت نادەم ! زۆرم تینووە، تەنها دەمەوێت تینوێتیم بشکێنم.
- نا، نایکەمەوە !
- بیکەرەوە، دەنا ناچار دەبم دەرگاکەت بشکێنم.
- پێش هەموو شتێک پێم بڵی، چی تۆی گەیاندۆتە ئێرە؟
- من گیلگامێشم، پاشای ئوروک. ئەی تۆ، ناوت چییە؟
- سیدوری*.
- دەرگاکەم لێ بکەرەوە ! (گلگامێش بە هێمنیەوە پێی وت).
- سیدوری دەرگاکەی لێ کردەوە و لێی وردبوویەوە، پاشان وتی :
- ئەگەر تۆ پاشای ئوروکیت، بۆچی جلکەکانت هێندە شڕ و دڕاو و چڵکنن ؟
- لەبەر ئەوەی گەشتێکی درێژەخایەنم ئەنجامداوە و دەمێکە جلکم نەگۆڕیوە، جلکەکانم بە چڕنوکی شێران دڕاون، ئەو شێرانەی کە هاتنە سەرە ڕێگەم لە نزیک شاخی ماشو، گشتیانم کوشت.
- ئەی بۆچی بە بێ پاسەوان ئەم گەشتە دەکەیت ؟
- هێندە بێ هیواو نائومێد بووم لە دوای مردنی ئەنکیدوی دۆستم، بڕیارمدا بە تەنها ڕێگای ئاقار بگرمە بەر.
- ئەنکیدو کێیە؟
- دۆستەکەم، هاوڕێی گیانی بە گیانیم، براکەم. کەڵە کێویەک بوو لە ئاقار هاتە دنیاوە، لەگەڵ ئاژەڵاندا دەژییا. لە سەرەتاوە، کاتێک باسی بوونی ئەویان بۆ کردم، وام دەزانی کەسێکی مەتریسیدارە، باڵای وەک من گەورە و چوارشانە بوو. ویستم داییڕم لە ئاقار و بیکەم بە کەسێکی شارستانی. دوای ئەوەی بە گژییا چوومەوە بە بێ ئەوەی بتوانم بیبەزێنم. ئیدی کەوتمە داوی خۆمەوە. هەردووکمان بووینە دوو دۆستی دڵسۆز، پێکەوە شاکاری

گەورەمان ئەنجامدا. هومبابامان کوشت و دەستمان گرت بەسەر دارستانی سورەچنارانداو، پاشان گای ئاسمانیمان کوشت. ڕۆژێک ئەنکیدو پاڵکەوت ئیدی هەرگیزا و هەرگیز هەڵنەسایەوە. ئیتر لەو ڕۆژەوە ترسم لێ نیشتووە لەوەی کە منیش دوا ڕۆژم وەک ئەو بێت، منیش وەک ئەوم بەسەر بێت، بۆیە نامەوێت ڕاکشێم نەوەکا هەرگیز هەڵنەسێمەوە. ترسم لە تاریکییە، ترسم لە مەرگە، ئاواتی هەرە گەورەم ئەوەیە کە خۆم لە دەستیان دەرباز بکەم. دەمەوێت هەرگیز لە ڕۆشنایی دانەبڕێم، هەردەم لەبەر ئەو خۆرەدا بێم و بڕۆم، پیاسە بکەم.

وتەکانی گیلگامێش هێندە لە هەستێکی ڕاستگۆوە هەڵدەقوڵان، مەیفرۆشەکە دەیزانی کە توشی کێشەی ناکات ئەگەر بێتە مەیخانەکەیەوە، بۆیە ڕێگای پێدا بچێتە ژورەوە. قاپێک بیرەی پێشکەش کرد. وەختێک گیلگامێش تامی بیرەکەی کرد، هەستی کرد کە تامی وەک تامی بیرەکەی کۆشکی ئوروک بە چێژە.

- بە چ مەبەستێک ئەم گەشتەت گرتۆتە بەر؟
- من بە دوای نەمریدا دەگەڕێم، سیدوری.

- نەمری! خەیاڵت خاوە، هەرگیز تۆ ناتوانیت ئەوە بە دەست بهێنیت. کاتێک خوداوەندەکان مرۆڤایەتییان ئافران، نەمریان بۆ خۆیان گلدایەوە و مردنیان کرد بە چارەنوسی وان. هەموو شتێک لە ئەرز و لە ئاسماندا تەمەن کورتن، شایەنی لە ناوچوونن. گەنجی و جوانیی هەڵدەوەرێن و دەفەوتێن. زەنگینترین کۆشک و خانوی ڕنگاوڕەنگ دواجار دەبن بە کەلاوە و دادەڕوخێن، لەناو دەچن. خۆت هیلاک مەکە بە دوای بیرۆکەی پروپوچدا وێڵ مەبە، خەم و خەفەت بخەرە لاوە، ژیان دەربازکە، بایەخ بە سامان و دارایی مەدە، چێژ لە ژیان وەربگرە و دڵخۆشبە هەتا لە ژیاندایت. بگەڕێوە بۆ ئوروک و کاری پاشایەتی خۆت بکە. چێژ لەو شتانە وەربگرە کە لە دەوروبەرتن. هەموو ڕۆژێک خۆت بشۆ، هەوڵ بدە با ژیان و جلک پۆشینت بە پێی باری داراییت بێت، تام و چێژ لە خۆشترین پڵاو ببینە، هاوسەرێک هەڵبژێرە کە بەختەوەرت بکات. شانازی بە منداڵەکانتەوە بکە و پەروەردەیەکی باشیان بدێ. ئەوان جگەرگۆشەی تۆن، بەشێکن لە بەردەوامیدان بە تۆ و بەو هۆیەوە بەردەوامی بە ژیانت دەدەیت لەسەر زەوی کاتێک ئەم ژیانە جێ دەهێڵیت.

- تکات لێ دەکەم سیدوری بێ هیوام مەکە، ئەو ڕێگایەم پیشان بدە کە دەم گەیەنێت بە ئوتانەپشتیم. ئایا دەبێت بە کەناری دەریاچەکەدا بڕۆم یان دەبێت بپەڕێمەوە بەسەریا هەتا بگەم بەو ؟

- ئەگەر ئەو سەرکێشییە بکەیت و بە سەر دەریاچەکەدا بپەڕییتەوە ئەوا دەبیتە قوربانی ئاوی مەرگ.
- ئەمە یەکەم جارە ئاوی مەرگ دەبیستم، ئاوی مەرگ چییە سیدوری؟

- شەپۆلێکی ئاوی ئێجگار بەهێزە و دەبێتە بەربەستێک و ڕێگە لە هەر کەسێک دەگرێت کە بیەوێت خۆی بگەیەنێتە ئوتانەپشتیم، ئەگەر دڵۆپێکی بەر جەستەت بکەوێت دەتکوژێت، تەنها کەسێک کە بتوانێت بەسەریا بپەڕێتەوە ئورشەنەبی* کەشتیەوانەکەیەتی.

من زۆر سورنیم لە ئەگەری ئەوەی کە قبوڵت بکات و بتباتە ناو کەشتییەکەی. وەک چۆن باڵندە کۆچبەرەکان دەفڕن تۆش پێویستت بە باڵە بۆ پەڕینەوەت بەسەر ئاوی مەرگا.

- لە کوێ دەتوانم ئورشەنەبی بدۆزمەوە ؟

- لە نزیکی ئێمەوە دەژی لەگەڵ پیاوە بەردینەکانی. کاتێک لەگەڵ ئەواندا لەناو کەشتییەکەیدا نییە کاتەکانی بە ڕاوی مارمێلکەوە بەسەر دەبا. بڕۆ داوای هاوکاری لێبکە. ئەگەر ڕەتی کردەوە ئەوا واز لە پرۆژەکەت بهێنە.

- دەزانم چۆن ڕازی دەکەم !

گیلگامێش قاپێکی تری بیرەی خواردەوە و ئەو ئاراستەیەی گرتە بەر کە سیدوری ئاماژەی پێ کردبوو. بەڵام هەر کە شەو داهات لە شوێنێک حەوایەوە و لێی خەوت. بۆ ڕۆژی بەیانی ڕێگای گرتەبەر و هێندەی نەبرد پیاوە بەردینەکانی بینی کە سیدوری بۆی باسکرد بوو. گیلگامێش تەورەکەی لە دەست گرت و هەڵی کوتایە سەریان. بە بێ ئەوەی بزانێت بۆچی بەڵام وادیار بوو دەیەویست بۆ خۆی بسەلمێنێت کە ئەو بە هەمان شێوەی جاران هێشتا مرۆڤێکی بە توانا و بەهێزە، بە هەموو هێزی خۆی تەورەکەی کێشا پیایاندا و هەپرون بە هەپرونی کردن. پاشان هەستی بە بوونی کەسێک کرد لە پشتییەوە و ئاوڕی لێ دایەوە بە دەموچاوی پڕ هەڕەشەوە. پیاوێکی بینی بە شیوازێکی ناڕەزاییەوە تێی دەڕوانی.

- بۆچی لە ناوتبردن ؟

گیلگامێش نەی دەزانی چۆن وەڵامی بداتەوە، تەنها شانەکانی بەرزکردنەوە.

- هیچ مەترسییەکیان بۆ سەر تۆ نەبوو !

گیلگامێش بە بێزارییەوە ڕووی کردە ئورشەنەبی و پرسیاری لێ کرد :

- تۆ کێیت ؟
- ناوم ئورشەنەبییە، من کوڕی ئوتانەپشتی دێرینم. ئەی تۆ، تۆ کێیت و بۆچی هاتویتە ئەم ناوچەیە ؟
- من گیلگامێشم، پاشای ئوروکم.

گیلگامێش مەبەستی گەشتەکەی بۆ ئورشەنەبی ڕوونکردەوە، ئەویش بە ناچاری بەرامبەر بە کەڵە کێوییەکە داواکەی قوبوڵ کرد و وتی :

- ڕازیم بەوەی بتگەیەنم، بەڵام بە بێ پیاوە بەردینەکانم نازانم چۆن بە ئاوی مەرگا بتپەڕێنمەوە، چونکە ئەگەر تەنها بچوکترین دڵۆپێکی ئەو ئاوە بەرمان کەوێت، دەتوانێت بمان کوژێت. پێش ئەوەی تۆ پیاوە بەردینەکانم ورد و خاش بکەیت، ئەوان یاریدەدەرم بوون کاتێک دەمەویست خۆم بگەیەنمە لای باوکم و کەشتییەکەیان ڕادەکێشامە ناو دەریاکەوە، ئاوی مەرگ هیچ کاریگەرییەکی لەسەر جەستەی ئەوان نەبوو بۆیە دەیان توانی بچنە ناوی بە بێ مەترسی. هەمیشە بە ئاگادارییەوە دەجوڵانەوە نەوەکا پرژەیەکم بەر بکەوێت، هەردەم گەشتەکەمان بە بێ کێشە بەڕێوە دەچوو. ئێستاکە کە تۆ پارچە پارچەت کردوون، ئەوە بزانە

گیلگامێش کە تۆ بە دەستەکانی خۆت ڕێت لە گەشتەکەی خۆت گرتووە. بە بێ ئەوان کەس ناتوانێت بە سەر ئاوی مەرگا تێپەڕ بێت. گیلگامێش لە کردەوە توندوتیژییەکەی پەشیمان بوویەوە و وتی :

- پێ دەچێت کە ڕێگایەکی تر هەبێت بۆ پەڕینەوە بە بێ ئەوان.

سیدوری کەمێک بیری کردەوە و پاشان وتی :

- بڕۆ لەو دارستانەی کە دەیبینیت لە پشتەوە، سەد و بیست قەد لە درەختان ببڕەوە و توێکڵەکانیان لێ بکەوە و پاشان لەسەر ئاگر گەرمیان بکە هەتاوەکو باشتر پتەو بن.

گیلگامێش تەورەکەی گرت بە دەستییەوە و ئەوەی کەشتیەوانەکە داوای لێکرد بوو جێبەجێی کرد، بۆ ماوەی دوو ڕۆژ داری بڕییەوە. سێهەم ڕۆژ کەشتییەکەی ڕاکێشایە ناو ئاوەکەوە و هەموو دارەکانی لێ بارکردن و هێواش هێواش کەناریان جێ هێشت و بەرەو قوڵایی بەڕێ کەوتن. دوای چەند ساتێک با هەڵی کرد و چارۆکەی کەشتییەکەی هەڵئاوساند. هێندە بە خێرایی بە سەر ئاودا تێپەڕ دەبوون کە تەنها سێ ڕۆژیان پێویست بوو بۆ بڕینی ئەو ڕێگایەی کە پێویستی بە پێنچ هەفتە بوو. چەند جەزیرەیەک لە دوورەوە وەدەرکەوتن، ئورشەنەبی نیگەران بوو بەوەی کە زانی ئیدی لە ئاوی مەرگ نزیک بوونەتەوە. گڤەی با کۆتایی پێ هات، بێ دەنگی باڵی کێشا بە دەوروبەریاندا، وەک چۆن هەمیشە وەهایە لەو شوێنەدا. دەستیان کرد بە پێچانەوەی چارۆکەی کەشتیەکەیان. ئورشەنەبی بە گیلگامێشی وت :

- مەترسییەکە لێرەدایە گیلگامێش! دەبێت زۆر ئاگادار بین نەوەکا ئاوی مەرگمان بەربکەوێت، ئەگەر نەمانەوێت بمرین. لەبەر ئەوەی کە تۆ زۆر بەتوانا و بەهێزیت، ئێستاکە تۆ دەبێت کەشتییەکە بەڕێ بکەیت. لێرەدا ئاوەکە زۆر قوڵ نییە. دارێک بگرە بە دەستەوە و بیخەرە قوڵایی ئاوەکە و پاڵ بنێ، باش ئاگادار بە نەوەکا پرژەی ئاومان بەرکەوێت. نابێت هەرگیز دەستت بەر ئەو بەشەی دارەکە بکەوێت کە تەڕ بووە، ئەگەر نا لەناو دەچیت. دەبێت بە ناچاری دەست بەردەیت لە دارەکە و وازی بکەیت پێش ئەوەی نوقوم ببێت لەناو ئاوەکەدا و هەمدیسان بە هەمان شێوە بە دارێکی تر دەبێت سەوڵ لێ بدەیت.

هێواش هێواش کەشتییەکە بەسەر ئاوی مەرگا تێپەڕ دەبوو لە کاتێکدا تەنکە تەمێک بەری چاوی گرتن. گیلگامێش دە دانە قەدی داری بەکار هێنا بۆ سەوڵ لێدان، پاشان بیستی تر و ئیدی بەم زووانە هەموو دارەکانی بەکار هێنا. کاتێک دواهەمین قەدی داری بەکار هێنا تۆزێک نیگەران بوو. دۆژ داما و بیری کردەوە "ئەی ئەگەر هێندە دارمان پێ نەبووایە بۆ تێپەڕ بوون بە سەر ئاوی مەرگا؟" کوتوپڕ تەمو مژەکەی کە بەری چاوی گرتبوون لەناو چوون. دیتیان کە بەتەواوی لە کەنار نزیک بونەتەوە، پاڵی بە کەشتییەکەوە ناو گەشتنە کەنار. ئورشەنەبی بە دڵخۆشییەوە بە گیلگامێشی وت :

- هەر چۆنێک بێت دواجار گەشتین بە کەنار.

- ئەی باوکت لە کوێیە ؟
- وەرە دوام بکەوە.

کۆبونەوە لە گەڵ
ئوتانە پیشتیم

بەندی 8

کۆبوونەوە لەگەڵ ئوتانەپشتیم

هەردوو پیاوەکە لە کەشتییەوەکەوە بازیان دایە سەر لمی کەناری دەریاچەکە و، ڕووەو ئەو گردە ڕۆیشتن کە بە سەر دەریاچەکەدا دەیڕوانی، بەسەریا هەڵگەڕان و لەو دیویەوە ئوتانەپشتیمیان بینی کە لە دورەوە سەرنجی دەدان. بە گەشتنیان، ئوتانەپشتیم بە سەرسوڕمانەوە وتی :

- ئورشەنەبی، سەرکەشییەکی ئێجگار گەورەیە کە تۆ بە ئاوی مەرگا پەڕیویتەوە بە بێ پیاوە بەردینەکانت. پێ دەچوو ئێوە لە ناو بچن.

- ئێمە هەڵبژاردەی ترمان نەبوو باوکە، گیلگامێشی یاوەرم هەر هەموویانی ورد و خاش کردن بە بێ ئەوەی کاتم هەبێت ڕێگری لێ بکەم .

- ئای ! چ کارێکی گەمژانەت کرد ! (ئوتانە پشتیم بە گیلگامێشی وت). ئێستاکە پێم بڵێ بۆچی وازت لە شانشینی هێناوە و خۆت گەیاندۆتە ئێرە ؟

- ئەگەر ئەو گەشتە پڕمەترسییەم گرتۆتە بەر، لەبەر ئەوەی بە دوای نەمریدا دەگەڕێم. ترسم لە مردنە لەوەتەی ئەنکیدوی هاوڕێم لەدەست داوە.

ئاماژەکانی ئوتانەپشتیم هەمان باسەکانی سیدوری وەبیر گیلگامێش دەهێنایەوە :

- ئایا تۆ ئەقڵت ون کردووە گیلگامێش ؟ ئایا تۆ بێ ئاگایت لەو شانسەی کە پێت دراوە؟ ئایا تۆ لە بیرت چۆتەوە کە خواوەندەکان چەندە پێشترایەتییان پێداویت لە جوانی و بە هێزییدا، دوو لەسەر سێت خودایین و شانشینیی ئوروکیان پێ بەخشیویت ؟ بۆچی تۆ بە دوای مەحاڵدا وێڵیت؟ ئەنجامدانی ئەم گەشتەت کە تۆی گەیاندە لای من، پێ دەچوو توشی مردنت بکات. مەرگ، کە هیچ کەسێک ڕوخساری ناناسێت، هەڕەشە لە هەموو مرۆڤێک دەکات. تەنها خواوەندەکان دەتوانن لێی دەربازبن. تۆش ناتوانیت لێی دەرباز بیت، چونکە بە تەواوی

خواوەند نیت. مەرگ ئێجگار دڕندەیە و تۆش وەک ئەوانی تر لەگەڵ خۆی دەبات. هیچ شتێک هەتایی نییە. نە ژییان، نە خۆشەویستی، نە ڕق. تەنانەت ئەو شوورا و ژیوار و پەرستگایانەشی کە دروستیان دەکەین. هەموو ئەو شتانە ڕۆژێک لە ڕۆژان، لەناو دەچن، کۆتاییان دێت. مەرگ مرۆڤایەتی هەڵدەپاچێت. مەرگ هەمیشە بە دەور و پشتماندا دەسوڕێتەوە. بێشک مەرگ لێرەشدایە، بە تەنیشتمانەوەیە. لەوەتەی مرۆڤایەتی بوونی هەیە. لە ژێر ڕەحمەتی مەرگدان و نازانێت کەی دەیان بات بۆ خۆی و لەناویان دەبات.

گیلگامێش قسەکانی پێ بڕی و وتی :

- کاتێک من لە تۆ دەڕوانم ئوتانەپشتیم، دەبینم کە تۆ وەک منیت، بەڵام بە پێچەوانەی منەوە، تۆ پێویستت بەوە نییە خۆت ڕزگار بکەیت لە مەرگ، چونکە مەرگ ناتوانێت هیچت بەرامبەر بکات. تکایە بۆم بگێڕەوە تۆ چۆن ژیانی نەمرییت وەدەستخست و لە ئەنجومەنی خواوەندەکاندا قبوڵکرایت.

- ئەوە چیرۆکێکی دوور و درێژە گیلگامێش. لە سەردەمێکی ئێجگار دێریندا، خواوەندەکان لە کەناری ڕووباری فوراتدا دەژییان، لە شاری شووروپاک، نزیک لە شاری ئوروک. ئانووی باوکیان، ئینلیلی پاڵەوان کە سەروەریان بوو، نینوترای تاج لەسەر، ئێنوگی کە ڕێنماییان بوو، هەروەها ئێیا و چەند خواوەندێکی تر بڕیاریاندا سزای مرۆڤایەتی بدەن بە بەرپاکردنی لافاو*ێکی گەورە لەسەر زەمین، لە بەر ئەوەی دەنگە دەنگی ئەوان بێزاری کردبوون. بیرۆکەی لافاوەکەش هی ئێنلیل بوو. هەموویان سوێندیان خوارد کە زانیارییەکەیان بۆ هیچ مرۆڤێک ئاشکرا نەکەن. بالاَم ئێیا یاوەری مرۆڤەکان، بڕیاری دا ئەو زانیارییە بۆ من بدرکێنێت بە بێ ئەوەی بە ئاشکرا پێم بڵێت نەوەکا سوێندەکەی بشکێنێت. چونکە دەیەویست بەشێک لە مرۆڤایەتی ڕزگار بکات. بۆیە ئێیا لە نیوە شەوێکدا کە تاریکی چڕ بوو، نزیک بوویەوە لە پەرژینی زەلی خانووەکەم و قسەی لەگەڵ دەکردم، دەیزانی کە من دوور نیم لە پەرژینە زەلەکانمەوە و گوێم لە قسەکانی دەبێت، بۆیە بە دەنگی نزم وتی : "زەل ! بەم نزیکانە لافاوێکی ئێجگار گەورە بە هێزێکی ناوازەوە هەموو زەمین وێران دەکات. ئەگەر هیچ نەکرێت هەموو مرۆڤایەتی دەخنکێن و لە ناو دەچن. بۆ ئەوەی لە ناو نەچن، دەبێت ئوتانەپشتیم کەشتییەکی گەورە دروست بکات، بە جۆرێک داپۆشراو بێت کە ئاو نەچێتە ناوییەوە و نوقم نەبێت. دەبێت هەموو وزە و توانای خۆی بخاتە گەڕ بۆ ئەو پرۆژەیە. جگە لە خۆیی و ماڵ و منداڵی، دەبێت جووتێک نێر و مێ لە هەر زیندەوەرێک لەگەڵ خۆیدا باربکاتە ناو کەشتییەکەی هەتاوەکو لەسەر زەوی بەردەوامی بە ژیان بدات. منیش وەڵامم دایەوە : "هەموو ئەو شتانە دەکەم کە داوات لێ کردم. بەڵام من چ ڕونکردنەوەیەک بدەم بەوانەی کاتێک دەمبینن خەریکی دروستکردنی کەشتییەکمم، چونکە دەزانن من نە کەشتییەوانم نە ڕاوچی ؟" ئێیا ڕاستەوخۆ لە گەڵم دووا : "زۆر ئاسانە، پێیان بڵێ کە تۆ دەتەوێت شوروپاک جێبهێڵیت لەبەر ئەوەی خواوەندی ئێنلیل تۆی خۆشگەرەک نییە."

- خۆت بە تەنها کەشتییەکەت دروست کرد؟ (گیلگامێش پرسیاری لێ کرد).

- نا کارەکەم ئێجگار گران بوو. چەند دارتاشێکم خستنە کار، چەند کرێکارێکیش بۆ هاوردەکردنی دار، قیر، زفت، هەروەها کەرەسەی تر و چەند ژنێکیش بۆ دروستکردنی گوریس. دوای پێنج ڕۆژ، ناوپۆشی کەشتییەکەم تەواوکرد، بەو شێوەیە توانیم حەوت نهۆم بە دەست بێنم کە دابەشکرابوون بە قەبارەی جیاواز و نیازم بوو ئاژەڵانی تێدا دابنێم. چەند قەفەزێکم بۆ باڵدارانیش دروستکردن. پاشان ناوپۆشی کەشتییەکەم بە قیر و زفت داپۆشی. کرێکارەکانم ئامێریان بۆ دروست دەکردم بۆ ئەو مەبەستە. بۆ بژێوی گشت ئەوانەی کاریان لەگەڵدا دەکردم، هەموو ڕۆژێک گایەک و چەند مەڕێکم سەردەبڕین. بیرەی گەنم و شەرابم دەدانێ. بڕێکی زۆریان دەخواردەوە. حەوتهەمین ڕۆژ، لە کاتی خۆرئاوابووندا، کەشتییەکەم ئامادە بوو. بۆ ڕۆژی دوایی ئاهەنگێکی گەورەمان سازدا، پاڵمان نا بە کەشتییەکەمانەوە و خستمانە ناو ئاو، بەسەر ئەو کۆڵەکە خڕانەوە تلێر دەبویەوە کە لە ژێریا دامانابوون. خواردن و خواردنەوەی زۆرم کڕین و بارمکردنە ناو کەشتییەکەمەوە" کاتێک بەرەبەیانییەک تاریکی دەبارێت، کاتێک کە ئێوارەیەک بارانی سەنگین دەبارێت، بڕۆ سواری کەشتییەکەت بەو دەرگاکەی کلۆم بدە !" ئەوەش نیشانەی ئەوە بوو وەک چۆن شاماش ئاگاداری کردبوومەوە کە لافاوەکە بەم زوانە دەست پێدەکات. ئیدی منیش هەموو خێزانەکەم لەگەڵ خۆمدا بردە ناو کەشتییەکەوە. ئاژەڵانی نێر و مێی ماڵی و ئاژەڵانی کێویشم لەو بەشەدا دانان کە تەرخانکرابوو بۆ وان، قەفەزەکانمان پڕکردن لە باڵندەی هەمە جۆر. ڕێگامدا بە هەندێک لەو دارتاشانەی کە یارمەتییان دابووم بۆ دروستکردنی کەشتییەکە سەرکەون لەگەڵما، هەروەها گۆزەچییەکیش، ئاسنگەرێک، زێڕنگەرێک، جوتیارێک، شوانێک، نانەواچییەک، پزیشکێک، نوسەرێک، فەلەکناسێک و چەند کەسێکی تر بە خۆیان و ماڵ و منداڵیانەوە. بۆ ئێوارێ پەڵە هەورێکی ڕەش بە ئاسمانەوە وەدەرکەوت، تاریکی داهات، پاشان ڕەشبایەکی بە هێز هەڵی کرد. خێرا تێگەیشتم کە دەبێت دەرگاکانی کەشتییەکەم دابخەم.

"ئیدی هێندەی نەخایاند کەش و هەوا دژوار بوون. لە ئاسۆوە هەورێکی ڕەشی ئێجگار گەورە بەری ئاسمانی گرتبوو. لەناو ئەو هەورەدا ئاداد خواوەندی تۆفان دەینەڕاند. هانی و شوللاتی خواوەند و فەرمانڕەوای هەورەگەرمە لە پێشییەوە دەڕۆیشتن. کووتوپڕ، نێرگاڵ، خواوەندی جەهەننەم دەروازەی ئاسمانی کردەوە و نینورتا بەندەری ئاسمانی داڕماند، هەموو ئاوی سەدەکانی وەبەردا. خواوەندەکانی دۆزەخ مەشخەڵی ئاگریان بە دەستەوە گرتبوو و زەمینیان دەسووتاند. بێدەنگییەک باڵی کێشا بەسەر زەویدا و پاشان چەند هەورە تریشقەیەک بە دوایدا هات. بناغەکانی زەوی وەک گۆزەڵەیەک تێکشکان و هەموو جیهان نوقم بوو لە تاریکیدا. لافاو ئێجگار بەگووژم بوو، هەموو ئەو خەڵکەی لوول دەداو دەیبردن لەگەڵ خۆی، پیاوان، ژنان، منداڵان، ئاژەڵان هەموویانی لەگەڵ خۆی دەبردن و

دواجار دەخنكان. كەشتييەكەمان بە جۆرێک بەدەم شەپۆلی دەرياوە دەهات و دەچوو كە ئێمەش لە مەترسيدا بووين. هاواری منداڵان و ئاژەڵان تێكەڵ بە يەكتری بوبوون.

"خواوەندەكان، هێندە لە لافاوەكە سەريان سوڕما بوو، هێندە ترسيان لێ نيشتبوو، شوروک و پەرستاگاكانيان جێ هێشتبوون و پەنايان بردبووە بەر ئانوو لە ئاسمان. لەوێدا، يەک بە تەنيشت يەكەوە خۆيان گرمۆڵە كردبوو، وەگ سەگی ترساو خۆيان حەشار دابوو، دەيان قروسكاند. ئارورو، ژنە خواوەندی مەزن، كە هاوپەيمانی خواوەندی ئێيا بوو لە ئافراندنی مرۆڤدا، دەيقيژاند وەک ژنێک چۆن دەقيژێنێت لە كاتی ژانی منداڵنانەوەدا : "چۆن من هێندە بێئاگا بووم بە پشتيوانی كردنم لە لافاوێكی لەو چەشنە و قبوڵكردنی ئەو جۆرە كۆكوژييە بە بێ ئەوەی بير لە سەرەنجامەكەی بكەمەوە؟ كەواتە من هەموو ئەو مرۆڤانەم ئافراند تەنها بۆ ئەوەی بيانخەمە ناو شەپۆلی بێ بەزەييەوە." چەند خواوەندێكی تر بەهەمان شێوە پەشيمان بوونەوە و كەوتنە ماتەمينی و بۆڵە بۆڵ، پاشان دەستيان كرد بە شيوەن لەگەڵ ئەودا.
لافاوەكە بە درێژايی شەش ڕۆژ بەردەوام بوو. ڕۆژی حەوتەم، زريانەكە هێمن بوويەوە، خامۆشييەک باڵی بەسەر زەويدا كێشا، خامۆشييەک كە بۆنی مردنی لێ دەهات. هەموو زيندەوەرەكان وەرچەرخابوون بۆ قوڕ."

- ئەی كەشتييەكەت ؟ (گلگامێش پرسياری لە ئوتانەپشتيم كرد).

- هێندە بەرز ببوويەوە كە گەشتبووە سەر لوتكەی كێوی نيسير* و لەوێدا نيشتەوە. بە چواردەورمانادا هەتا چاو بڕی دەكرد دەريايەكی فراوانی بێ سنور بوو. پەنجەرەيەكی بنميچەكەم كردەوە و هەوای سارد دەموچاوی فێنک كردمەوە. بە بينی ئەو ديمەنە فرمێسک بە چاوانمدا دەهاتنە خوار. هێواش هێواش ئاستی ئاوەكە دابەزی. پاش چەند ڕۆژێک، بڕيارم دا كۆترێک مەرەخەس بكەم. كۆترەكە فڕی و پاشان گەڕايەوە، لەبەر ئەوەی شوێنێكی وشكانی نەديت هەتا لێی بنيشێتەوە. بۆ ڕۆژی دوايی، پەڕەسێلكەيەكم بەرەڵاكرد. دوور كەوتەوە، زۆر فڕی و پاشان ئەويش گەڕايەوە. دوو ڕۆژی تر چاوەڕوانم كرد، پاشان قەفەزێكم كردەوە و دوو قەلەباچكەی نێر و مێم بەرەڵا كردن. لە سەرەتاوە بوێريان نەبوو پاشان هەڵفڕين و ئيدی نەهاتنەوە. گوێم لێيان بوو لە دوورەوە قيرە قيريان دەهات، تێگەيشتم كە بێشک كەلاكێكيان دۆزيوەتەوە لەو دۆڵەدا. هەر ئاوا تێگەيشتم كە لافاوەكە بە پێی پێويست نيشتۆتەوە، كەواتە بەخۆمم وت بێ مەترسييە، بۆيە بڕيارمدا ئاژەڵان بەرەڵا بكەم و خەڵكەكە ئازاد بكەم و واز لە كەشتييەكەشم بێنم" بەڵام پێش ئەوە دەمەويست قوربانی بە خواوەندەكان ببەخشم. بە گوريسێک لە كەشتييەكەم هاتمە خوارێ، چەند مەترێک دوركەوتمەوە و بە دوای تەختاييەكدا دەگەڕام هەتا ئاهەنگێک بۆ ئەوان ساز بكەم. شەش گۆزەڵەی ڕێوڕەسمم بە دوو ڕيز دانان، لەتەنيشت هەر گۆزەڵەيەكەوە درەختی چنار و مورتكی پيرۆزم لە ناوياندا دانان، خواوەندەكان لێی نزيک بوونەوە، بۆنيان دەكردن، ئەو بۆنە دڵگيرەيان ناسييەوە و حەزيان پێی بوو، منيش دڵشاد بووم بەوە. ئارورو بە دوایاندا هات. ئامۆژگاری كردم كە

بچمەوە ناو کەشتییەکەم. گوێڕایەڵیم کرد و خۆم شاردەوە لە پێشی کەشتییەکەم هەتا گوێم لە هەموو شتێک بێت و هەموو شتێک ببینم.
"ملوانکە گرانبەهاکەی گرت بەدەستییەوە کە هەمیشە بە گەردنییەوە بوو، ئەو ملوانکەیەی کە لە بەردی پیرۆزەی شین بوو، ئانوو، سەردەمی خۆشەویستییان، بە دیاری دابوویێ، پاشان وتی: هۆ خودا ! لە بەردەم تودا سوێند دەخۆم، ئەگەر ئەوە ڕاستە کە هەرگیز لەبیرم ناچێتەوە ئەم خشڵە ئاماژە بەچی دەکات، بە هەمان شێوە هەرگیز یادەوەری ئەم ڕۆژە زیانبەخش و پڕ لە ئەشکەنجەیە لە بیر ناکەم کە تێیدا ژیاین. با ئینلیل خۆی بە دووربگرێت، چونکە ئەو بڕیاری ئەم زریانەی دا بە بێ ئەوەی بیر لە سەرەنجامەکەی بکاتەوە. " هێندەی نەبرد ناوبراو لە دوورەوە هات ڕووە و ئێمە. کاتێک کەشتییەکەی دیت، ڕقی هەڵسا و کەوتە بۆڵە بۆڵ: ئەوە کێیە کە دەرباز بووە ؟ هیچ کەسێک نە دەبووا لە ژیاندا بمایە. ئەو کەسە کێ بوو خیانەتی کرد، کە سوێندی شکاند و نهێنی درکاند؟ "نینورتا هاتە دەنگ : تەنها شکمان لە ئێیایە چونکە ئەو ئەفرێنەر و پارێزەری مرۆڤەکانە، جگە لەو کێ دەیتوانی ئەو نهێنییە بدرکێنێت؟" ئێنلیل بە چاوێکی پڕ لە هەڕەشەوە ڕوانییە ئەوکەسەی کە تاوانبار کرابوو. ئێیا خۆی پێ نەگیرا و بە گژ ئێنلیلدا چوویەوە : "تۆ کە گەورەترینی خواوەندەکانیت، چۆن توانیت هەڵبژاردەی سزایەکی لە ڕادەبەدەری وەک ئەم لافاوە بکەیت؟ باشتر نەدەبوا لە جیاتی لافاوەکە گورگ و شێری دڕندەت بۆ بناردنایە، برسییەتییەک یان پەتایەکت بناردنایە بۆ تەمێ کردنی ئەوانەی شایەنی بوون؟ تەنها پەتایەک بەس بوو بۆ کەمکردنەوەی ژمارەی مرۆڤەکان لە جیاتی ئەم لافاوە. من هەرگیز پەشیمان نیم لەوەی کە بەردەوامیم بە ژیان لەسەر زەوی داوە، بەوەی کە لە پشت پەرژینەکەوە باسی ئەوەم کرد کە چ کارەساتێک ڕوودەدات. خۆ ئەگەر ئوتانەپشتیم هەڵبژارد هەتا بەم کارە هەڵسێت، لەبەر ئەوەی ئەو هەمیشە کەسێکی دڵفراوان و باش بووە." پاشان ئینلیل قیڕاندی و بانگی کردم لەگەڵ هاوسەرەکەمدا بچمە کن ئەو. گوێڕایەڵی بووم. لە نێوان هەردوکماندا وەستاو خستینییە سەر ئەژنۆ و چەماندینییەوە، یەکێکمان لە دەستە ڕاستی و ئەوی تر لە دەستە چەپی. دەستی خستە سەر نێوچاوانمان و بە فەڕ و پیرۆزی کردین و پاشان وتی: هەتا ئەم ساتە ئوتانەپشتیم و هاوسەرەکەی مرۆڤی ئاسایی بوون و وەک ئەوان دەمردن، لە ئێستاوە وەک خواوەندەکانیان لێ دێت و ئیدی نەمر دەبن."
"لەگەڵ هاوسەرەکم سەرکەوتینەوە ناو کەشتییەکەمان، قەفەزەکانم کردنەوە و باڵندەکانم دا بەدەم باوە بە چواردەوری خۆمدا. دەرگام لەسەر ئاژەڵانیش واڵا کرد و بە شاخەکەدا چوونە خوارێ. ئەو کەمە پیاو و ژن و منداڵانەی کە ڕزگارم کردبوون هەمان ڕێگایان گرتە بەر. زۆر شانازیم بە خۆمەوە دەکرد کاتێک دەمبینین دەڕۆشتن و لێم دووردەکەوتنەوە. من و هاوسەرەکەم وەدوی خواوەندەکان کەوتین و لە ژێوارێکدا داینایین لە سەرچاوەی ڕووبارێکدا کە بۆ هەتایە تێیدا دەژییین. ئیدی ئەوە بوو سەرگوزشتەی ژیانی من گیلگامێش، ئێستاکە تۆ دەزانیت چۆن نەمریم بە دەست هێنا. بەڵام ئەمڕۆ کێ دەتوانێت جارێکی تر خواوەندەکان کۆ بکاتەوە هەتا ئاواتی تۆ بەدیبێنن؟

- تکات لێ دەکەم ئوتانەپشتیم، یارمەتیم بدە با ژیانی هەتایی بەدەست بێنم !
- وەرە با بڕۆین بۆ ماڵی من، هەتا هاوسەرەکەمت پێ بناسێنم.

ژیوارەکەیان زۆر دوور نەبوو، بە گەشتنیان، هاوسەری ئوتانەپشتیم پێشوازی لێ کردن و بیرەی بۆ دانان و پاشان ئوتانەپشتیم بە گیلگامێشی وت :

- ئەگەر دەتەوێت نەمری بەدەست بهێنیت گیلگامێش، دەبێت بەوە دەست پێ بکەیت کە تۆ بیسەلمێنیت دەتوانیت بۆ ماوەی شەش ڕۆژ و حەوت شەو نەخەویت.
- وابزانم ئەوە کارێکی هێندە گران نییە. (گیلگامێش زۆر ڕازی لە خۆی، وەڵامی دایەوە).

بەڵام هەر کە ڕاکشا، خێرا سەری خست بەلادا. بینایی تاریک بوو، چاوەکانی داخستن، وەنەوز بردییەوە و بە قوڵی خەوی لێ کەوت. ئوتانەپشتیم بە هاوسەرەکەی ووت :

- سەیرکە، چۆن ئەو کەسەی کە داوای ژیانی هەتایی دەکرد، وەک منداڵێک خەو بردییەوە. وابزانم هێندە بە توانا نییە کە بتوانێت ژیانی نەمری بەدەست بێنێت.

- ڕای وەشێنە، خەبەر بکەوە و تێی بگەیەنە. (ژنەکە بە ئوتانەپشتیمی هاوسەری وت).
- نا پێویست بەوە ناکات، چونکە مرۆڤەکان فێڵبازن، ئەگەر ڕای وەشێنم دەڵێت کە ئەو تەنها چاوی داخستووە و نە خەوتووە. با وازی لێ بێنین، با بۆ خۆی پشوو بدات. هەموو بەیانییەک خەتێک دەکێشم لەسەر دیوارەکە و تۆش هەر بەیانییە و نانێک ببرژێنە و بە تەنیشتییەوە دایبنێ هەتا ڕۆژەکان بژمێرێت.

هەفتەیەک بەسەر چوو. بۆ ڕۆژی بەیانی حەوتەمین ڕۆژ، یەکەم نان کەڕوی هەڵهێنابوو، دووهەم نان ڕەق بوو، ئەوی تریان خەریک بوو وشک دەبوویەوە، چوارەمیان کۆن ببوو، پێنجەمیان شێدار بوو، شەشەمیان شایەنی خوادن بوو، دواهەمینیان لە تەندوور هاتبووە دەرێ و گەرم و گوڕ بوو. پاشان ئوتانەپشتیم گیلگامێشی بەخەبەر کردەوە. پیاوە خەواڵووەکە خۆێ قنجکردەوە و لە ژێر لێوەوە بۆڵە بۆڵێکی کرد و چاوانی هەڵگلۆفی وەک ئەوەی بڕاونێت.

- خەوتبوویت. (ئوتانەپشتیم بە ناڕەزاییەوە پێی وت).
- نا، نە خەوتبووم، هەر بە ئاستەمێک چاوم داخست. (گیلگامێش وەڵامی دایەوە).
- زۆرباشە، کەواتە سەیری نانەکانی ڕۆژانەت بکەو سەیری ئەو خەتانە بکە کە کێشاومن لەسەر دیوارەکە. حەوت خەتم کێشاوە ئەوەش ئەوە دەگەیەنێت کە تۆ نزیکەی هەفتەیەک خەوتوویت.

- کەواتە نەمتوانی ئێشک بگرم (گیلگامێش بە نابەدڵییەوە وەڵامی دایەوە). مەرگ تیامدا نیشتەجێ بووە، تیامدا دەژیێ، هەر ئەویش ئاوا خەوی لێخستم و بردمیەوە بۆخۆی. چی بکەم ؟ بۆ کوێ بڕۆم؟ چۆن خۆمی لێ دەرباز بکەم ؟

ئوتانەپشتیم وەڵامی نەدایەوە، کوڕەکەی بانگ کرد و پێی وت :

- ئەو کەسەی تۆ هێناوتە بۆ لای من زۆر چڵکنە و حاڵی شڕە. بڕۆ پیشانی بدە لە کوێ دەتوانێت خۆی بشوات. دەمەوێت گونییە کۆنەکانی توڕبداتە دەریاچەکەوە، قژو ڕیشی بشوات، جەستەی چەپەڵی باش خاوێن بکاتەوە، کڵاوێکی نوێ بکاتە سەری، جلک و بەرگی نوێ و بریسکەدار بکاتە بەری، هەتا جوانیی بکەینەوە بە بەردا. کەرامەتی بکەینەوە بە بەردا پێش ئەوەی بگەڕێتەوە بۆ ئوروک. ئەو خەڵکە چی پێ دەڵێن ئەگەر بەم حاڵەوە ببینن؟

کەشتییەوانەکە گیلگامێشی لەگەڵ خۆی برد، پاشان هاتەوە جلک و بەرگە قەشەنگەکانی برد کە دایکی ئامادەی کردبوون بۆ کەڵە کێوییەکە. ناوبراو خۆی شوشت پاشان خۆی پۆشی، ئوتانەپشتیم هەموو ئەو دارانەی کۆکردنەوە کە سەر ئاو کەوتبوون. ئەو دارانەی کە گیلگامێش بۆ سەوڵ لێدان بەکاری هێنابوون، لەبەر ئەوەی لەبەر خۆردا وشک ببوونەوە، بێ مەترسی بوون. دوای دوو کاتژمێر گیلگامێش ڕوخساری پاشایەتی خۆی دۆزییەوە. ژنەکە بە ئوتانەپشتیمی وت :

- بۆت نییە وازی لێ بێنیت هەروا بە دەستی بەتاڵ بگەڕێتەوە، ئەو خۆی ڕووبەڕووی مەترسی کردۆتەوە و بوێری و ئیرادەیەکی زۆری ویستووە هەتا خۆی بگەیەنێتە لای تۆ.
- ڕاست دەکەیت، لەگەڵتام، دەبێت دیارییەکەی بۆ ئامادە بکەم.

ئوتانەپشتیم خۆی گەیاندە کەناری دەریاچەکە و دواهەمین لقەداری خستە ناو کەشتییەکە و پاشان بە گیلگامێشی وت :

- پاش هەموو ئەو دەردەسەرییەی کە توشی بوویت هەتا گەشتیتە لای من، تۆ شایەنی ئەوەیت کە نهێنییەکت بۆ ئاشکرا بکەم. ڕووەکێک هەیە، کە ڕەگەکەی وەک ڕەگی دەوەنە دڕکاوییەکانە، دڕکەکانی وەک دڕکی چقڵە شینکە وەهایە، وەک کاکتووسی بیابانە. ئەگەر بتوانیت ئەو ڕووەکە وەدەست خەیت، سەرلەنوێ گەنجت دەکاتەوە، بەڵام ژیانی هەتاییت پێ نادات.

- لە کوێ ئەو ڕووەکە دەڕوێت؟
- زۆر دوور نییە، بیست مەترێک لە کەناری دەریاچەکەوەیە، لە قوڵایی ئاوەکەدایە.
- نامەوێت بمرم، نامەوێت بچمە ئاوی مەرگەوە !
- بێ خەم بە، توشی هیچ مەترسییەک نابیت، ئاوی مەرگ زۆر دوورە لێمانەوە.

پاش ئەوەی جلکەکانی لەبەر خۆی داکەند، گیلگامێش دوو بەردی گەورەی کۆکردەوە و خستییە ناو کەشتییەکەوە لەگەڵ کەشتییەوانەکەدا سەرکەوتن و دوور کەوتنەوە لە کەنار. پاشان دوو سەنگەکەی لە هەردوو پێیەکانی خۆی بەست و خۆی فڕێ دایە ناو ئاوەکەوە.

قورسایی بەردەکان بە خێرایی بۆ ژێر ئاوەکە ڕایان کێشا، گیلگامێش لەناو قەوزە و لیتاوی بنی دەریاچەکەدا ئەو ڕووەکەی دۆزییەوە کە ڕەنگی شین و بە دڕک داپۆشرابوو، هەرچۆنێک بێت توانی بڕێکی لێ بڕنێتەوە. ئیدی هەناسەی لێ بڕابوو. سەنگەکانی لە قاچی کردنەوە و بە خێرایی سەرکەوتەوە. لەسەر کەشتییەکە لێی پاڵ کەوت، دڵخۆش بوو، لێوی پڕ لە خەندە بوو، بە شانازییەوە ڕووەکەکەی پیشانی ئورشەنەبی دەدا. کەش و هەوا گەرم بوون، گیلگامێش خێرا خۆی وشک کردەوە لەبەر خۆردا و دڕکەکانی لە ڕوەکەکەی کردنەوە و خستنیە ناو کیسەیەکەوە، خۆی پۆشتەکرد و چەکەکەی کرد بە شانیا و پشتێنەکەی لە کەمەری بەست.

- کوڕە شیرینەکەم (ئوتانەپشتیم بە ئورشەنەبی وت)، حەزەدەکەم بەتەنیشت گیلگامێشەوە بیت هەتا ئوروک.
- هەرچییەک تۆ داوام لێ دەکەیت جێبەجێی دەکەم.

ئورشەنەبی و گلگامێش ماڵئاواییان کرد و ڕۆشتن.

- زۆر پەلەمە بزانم کاریگەری ئەو ڕووەکە چۆنە (گیلگامێش بە ئورشەنەبی وت)، پێش ئەوە دەیدەم بە کەسێکی بەساڵاچوو لە کۆشکەکەم، ئەگەر گەنجبوویەوە، ئەو کاتە سوور دەبم لەوەی کە دەتوانێت مردن دووابخات. ئەوسا منیش دەیخۆم.

گەشتەکەیان بە کەشتی بە سەر دەریاچەکەدا بێ کێشە بوو، پاشان هەردوو کەڵە کێوییەکە دەستیان کرد بە ڕاو لەو دەشتەدا بۆ بژێوی. گیلگامێش خەمی بوو نەوەکا ڕووەکەکەی گیرفانی برزێ، لە کیسەکەی دەری هێناو خستییە بەر خۆرەتاو هەتا وشک بێتەوە. ڕۆژێکیان دوای ئەوەی نانیان خوارد لە ئاواییەکەدا، بە تەنیشت گۆمێکەوە. هەردوو گەشتیارەکە بڕیاریان لە سێبەری دارخورمایەکدا تۆزێک بحەوێنەوە. ئورشەنەبی ڕاکشا و گیلگامێش چوو ئاو بێنێت. مارێک، کە دوو مەتر درێژیی بوو، هەستی بە بۆنی گیاکە کرد و لێی نزیک بوویەوە. وەختێک گیلگامێش ئەوەی بینی تازە کار لە کار ترازابوو، مارەکە هەموو گیاکەی خواردبوو. بینی چۆن دەستو برد مارەکە قەبارەی بچوک بوویەوە هێندەی قەبارەی بێچووە مارێک. پاشان سەرنجی دا کە مارەکە کاژی لە خۆی داماڵاند، هاواری نائومێدی لێ هەڵسا. ئورشەنەبی بە دەنگی گیلگامێش ڕاچڵەکی و خەبەر بوویەوە. خێرا تێگەیشت چی ڕویداوە. گیلگامێش فرێسک بە چاوانیدا دەهاتە خوارەوە و دەستی ئورشەنەبی گرت و وتی:

- سەیری حاڵم بکە، چەندە بەدبەختم ئورشەنەبی! ئەو گیایەم لەکیس چوو کە ژیانی گەنجی پێ دەبەخشیم، هێندە هیلاک بووم هەتا وەدەستم خست، کە جارێکی تر ناتوانم بگەڕێمەوە. بۆچی دوودڵ بووم؟ دەبووا دەستوبرد خۆم بمخواردایە و چاوەڕوانی تاقیکردنەوەیم نەکردایە لەسەر کەسێکی بەساڵاچوو. هەموو ئەو ماندووبوونەم، هەموو ئەو

مەترسییەی کە ڕووبەڕووی بوومەوە، هەموو ئەو دژوارییەی کە توشی هاتم، هەموو ئەو هیلاکییەی کە چەشتم بێ هودە بوو، لە کۆتاییدا هیچم دەست نەکەوت، بەدەستی بەتاڵ دەگەڕێمەوە.

هەردوو کەڵە کێوییەکە ئاواییەکەیان جێهێشت و ڕێگایان گرتە بەر. ڕۆژگار درێژ بوو، هەر ڕۆژەی وەک ئەوی تر بوو، لە ژێر خۆری بەتیندا هەنگاویان دەنا، شەوانیش ئێجگار سارد بوون. گیلگامێش بەدەم ڕێگاوە هەوڵی دەدا بیر لە هیچ نەکاتەوە. کاتێک نزیک بوونەوە لە ئوروک، بە تەواوی شەکەت و ماندوو بوو. بەڵام کاتێک چووە نێو شارەوە، کووتوپڕ بە ئاگا هاتەوە بە شوناسی خۆی. ورەی هاتەوە بە بەردا و بە شانازییەوە وتی:

- سەیرکە ئورشەنبی، ئەو شورایانە من دروستم کردوون. دەتوانی سەرنجیان بدەیت کە هەر هەموویان لە خشتی سوورەوەبوو دروست کراون، دەوری ئوروک دەدەن و دەیپارێزن. ببینە چۆن داڕێژراون. وەرە بە دوامەوە ئورشەنەبی! لەسەر ئەو شورایانەوە دەتوانیت بڕوانیتە دیمەنی شانشینەکەم. سێ سەد هێکتار شار، سێ سەدی باخچە و هێندەشی مێوی ترێ.

گیلگامێش شارە دەوڵەتەکەی پیشانی ئورشەنەبی دا، پەرستگای ئیشتار پاشان وەڵامی هەموو پرسیارەکانی ئورشەنەبی بە وردی دایەوە. ئینجا هەردوکیان چوون بۆ کۆشکی پاشایەتی، خۆشی و شادی خەڵکەکە بە بینینی گیلگامێش گەشتبووە لوتکەی.

بۆ شەوی داهاتوو، گیلگامێش خەونی بە نێرگاڵەوە بینی، نێرگاڵ، خواوەندی جەهەنم، ڕازی بوو بەوەی کە گیلگامێش ئەنکیدو ببینێت. ناوبراو چۆنییەتی گوزەرانی جیهانی ژێرەوەی بۆ گیلگامێش ڕوونکردەوە. بۆی باس کرد کە ئەوەی شەش یان حەوت زارۆکی بووە لە ژیانیدا، ژیانێکی خۆشتر بەسەر دەبات لەو کەسەی کە تەنها یەک زارۆکی هەیە. یەکەمیان دەتوانێت لەگەڵ خواوەندەکاندا کۆببێتەوە و گوێ لە گۆرانی بگرێت، لە کاتێکدا ئەوی دی دەگری و دەپاڕێتەوە.

بۆ ڕۆژی بەیانی، کاتێک خەبەری بوویەوە، گیلگامێش بیری خەونەکەی کەوتەوە و هەموو ئەو قسانەشی کە گوێبیستی بوون لە سەفەرەکیدا، ئێستاکە دەیزانی کە بەشی مرۆیی بە شێوەیەکی یەکلاکەرەوە بەسەر بەشی ئیلاهیدا زاڵ بووە. دەیزانی کە هەرگیز وەک خواوەندەکان نابێت و دەبێت چارەنوسی خۆی قبوڵ بکات. تێگەشتبوو لەوەی کە مرۆڤەکان تەنها بە بەردەوامیدان بە ڕەگەزی خۆیان دەتوانن کەمێک لە نەمری بەدەست بێنن. بۆ قارەمانێکی وەک ئەو، لە ڕێگەی نوسینەوەیەکی ئەدەبیی لەسەر سەفەرەکەی و کارە سەرکەوتووەکانی دەتوانێت هیوای نەمری بەدەست بهێنێت. بۆیە بڕیاری دا چیرۆکی بەسەرهات و هاوڕێیەتی لەگەڵ ئەنکیدو لەسەر تەختە قوڕینە بنوسێتەوە، دواجار بۆ هەزاران ساڵ ناوبانگی دەرکرد.

کۆتایی

فەرهەنگ

ئەنکیدو : یان **ئێنکیدو**، بە بنەڕەت مرۆڤ، واتای ناوەکی دەبێتە **"لە ئینکی دروستکراوە"** کەڵە کێوییەکی نێرینەیە بە هەمان هێز و توانای گیلگامێش ئەفرێنداوە، لە دەرئەنجامی نیگەرانییەکانی خەڵکی دژ بە دەسەڵاتی سەرکوتکەری گیلگامێش. لە سەرەتاوە پشبڕکێکاری پاشا بوو، پاشان دەبێتە هاوڕێیەکی دڵسۆزی.

ئاشوریی : ئیمپراتۆرییەتی میسۆپۆتامیایە، سەدەی هەشت و نۆی پێش زایینی حوکمی ڕۆژهەڵاتی دێرینی کردووە.

ئاشوربانیپاڵ : دواهەمین پاشای ئاشوری دێرینە. لە ساڵی ٦٦٩هەتا ٦٢٧ پێش زاینی ژیاوە. یەکێک بوو لە دەگمەنترین شانشینی سەردەمەکەی کە دەیزانی بنوسێت و بخوێنێتەوە. هەزارەها تەختە قوڕینە* لە کتێبخانەکەیدا دۆزراونەتەوە لە کاتی پشکنینە شوێنەوارییەکاندا لە ئێراق.

ئارورو : دایکە خواوەندی مەزنە.

ئابشمو : بەردی ئابشمو. بەردێکی بەنرخی ڕەنگ سەوزە.

ئاقار : بریتییە لە دەشتێکی بێ درەخت و بەگیایە. دەشتی بەرین، لەوەڕگا.

ئوتانەپشتیم : پاشای ئەفسانەیی شاری شوروپاکە، واتای ناوەکی بریتییە لە **(ئەو ژیانی دۆزییەوە)**. ناوی دێرینی نوحە لە کتێبە ئاسمانییەکاندا. خواوەندەکان ژیانی هەتاییان بەخشیوە بە خۆیی و هاوسەرەکەی لە پاداشتی ئەوەی کە کەشتییەکی گەورەی دروست کردووە و ژیانی خۆیی و چەند مرۆڤێکی تر و ئاژەڵانی ڕزگار کردووە لە لافاوە گەورەکە.

ئوروک : شارێکی بەناوبانگی سۆمەری بوو، لە باشوری میسۆپۆتامیا، بە زمانی سۆمەری بە واتای **شار** یان **شارۆچکە** دێت. ئەمڕۆ پێی دەڵێن **(وەرکا)**. شارەدەوڵەت*ی میسۆپۆتامیا بوو، لە سەردەمی چووارەمی پێش زاینیی بنیات نراوە. لە نزیک ڕوباری فورات، بە شورا دەورە دراوە، دروستکردنی شوراکانیش لە لایەن گیلگامێشەوە بڕیاریان لەسەر دراوە. بە هۆی پشکینینە شوێنەوارییەکانەوە توانرا چەندەها تەختە قوڕینەیان تێدا بدۆزرێتەوە، کە یەکەم شوێنەواری وەدەرکەوتنی نوسینە.

ئێیانا : پەرستگای ئاسمانییە، تایبەتە بە ئانو*، کە دامەزرێنەر و باوکی شانشینی خودایی فەرمانڕەواییە، هەروەها پەرستگای خواوەندی خۆشەویستی ئیشتاریشە.

ئانتو : دایکی ئێشتار.

ئانوو : سەرداری هەموو خواوەندەکان و خواوەندی ئاسمان، سەرۆکی پەنتیۆن (کۆی پلەبەندی خواوەندەکانی دینێکی فرە خواوەندی)ە. ئانوو هەندێک جار وەک کوڕی ئێنلیل* و ئێیا*، دەستنیشان کراوە، بە یارمەتی ئەوان و لەگەڵ ئەواندا سێگۆشەیەکی هەرە بەتوانا پێک دێنن کە دەسەڵاتیان بەسەر جیهانی ئیلاهی و مرۆڤایەتیدا هەبووە.

ئینلیل : گەورە پاشای خواوەندان، فەرمانڕەوای ئەو خەڵکەی کە لەسەریەتی.

ئێیا : پەرستگای ئاسمان، یان پەرستگای ئیشتار و ئانوو بوو لە شاری ئوروک.

ئانزوو : هەڵۆیەکی ئەفسانەییە و سەری وەک شێرە. خواوەندی هەورە تریشقەیە. وەک پاشای گیانەوەران ناسراوە. پاسەوانی دەرگای ئینیلیلە. کاتێک باڵی ڕادەوەشێنێت دەبێتە هۆی زریان و هەورە تریشقە، ئەو تەختە قەدەری لە ئێنلیل دزی دوای ئەوەی لەلایەن نینورتاوە کوژرا.

ئێدی : باخچەی ئێدی یان بەخچەی عەدەن، باخچەی بەهەشتییە وەک چۆن لە کتێبە ئاسمانییەکاندا ناوی هێنراوە.

ئورشەنەبی : کەشتییەوانی ئوتانەپشتیم .

پێشبینیکردن : خەونی پێشبینی کار، بریتییە لەو خەونەی کە پێش ڕوداوەکان دەکەوێت. لە دیدی فرۆیددا خەونەکانمان تێرکرنی هەوەسەکانمانن.

تەختە قوڕینە: سۆمەرییەکان، شکڵێکی تەختیان لە قوڕە سورە دروست دەکرد، شکڵ و نسوینیان لەسەر هەڵدەکۆڵی.

تاریک : خانوی تاریک، مەبەست لە جەهەنمە.

دموزی : وشەیەکی لێکدراوی سۆمەرییە، بە مانای کوڕی ڕاستەقینە دێت، بە ئەکەدی دەوترێت؛ **تەموز**، خواوەندی ڕووەک و گیا و گوڵ و سەوزی بوو.

داستان : بریتییە لە چیرۆکێکی درێژەخایەنی سەرکیشی قارەمانانە، بە شێوازێکی شیعریی، بە تیکەڵکردنی بەسەرهات و مێژوو لە خزمەتی پاڵەوانێکدا، کۆمەڵگەیەک، یان ڕاستییەک. کە تیایدا دەستێوەردانی خواوەندەکان دەبینین چۆن سزای مرۆڤەکان دەدەن یان یارمەتییان دەدەن. پاڵەوان هەمیشە جوانخاسە، ژیرە، بەتوانایە و فێڵبازە. خاوەنی توانایەکی بی ئەندازەیە کە یارمەتی دەدات بەسەر هەموو ئەو کۆسپانەدا سەر بکەوێت کە بۆ کەسانی تر ئەستەمە. ڕووبەڕووی دێوەزم و ئاژەڵانی دڕندە دەبێتەوە، گەشتی دوور و درێژ ئەنجام دەدات، بەسەر دەریای پڕ شەپۆلدا دەپەڕێتەوە، بە بیابانی وشک و ئێجگار گەرمدا تێپەڕ دەبێت یان سەر دەکەوێت بەسەر لوتکەی شاخی هەوربڕدا. خۆشەویستی و هاریێیەتیش جێگایان دەبێتەوە لە دڵی ئەودا.

داستان شیوازێکی ئەدەبییە و لە سەردەمی دێرینەوە بوونی هەیە هەتا سەدەکانی ناوەڕاست، ئیدی دواتر مۆدێلی بەسەرچوو. دێرینترین داستان کە هەتا ئەم سەردەمە بیناسین داستانی گیلگامێشە، کە دەگەڕێتەوە بۆ پێنج هەزار ساڵ لەمەوبەر، پاشان داستانی ئیلیاد و ئۆدیسێ (حەوت سەدە پیش زایین)، باسی هۆمێری یۆنانی دەکات، بە شێوەیەکی جوان جەنگی ترۆی دەگێڕێتەوە لە نێوان یۆنانیەکان و تراوییەکان و گەشتی ئیولیس. پاشان داستانی ئەنیێد (سەدەیەک پێش زایین)، لەلایەن هۆنیاری کاتینی ڤیرژیلەوە نوسراوە و گەشتەکانی ئێنێ دەگێڕێتەوە دوای جەنگی ترۆی. پاشان لە سەدەکانی ناوەڕاستدا، گۆرانی ڕۆلاند (سەدەی

یانزه) چیرۆکی ڕۆڵانده، برازای شارلمانی پاشای فەرەنسا بوو، لە ڕۆنسڤۆ دەمرێت لە کاتی ڕووبەڕووبوونەوەی لەگەڵ مۆرەکان.

دێوەزم : دێو و درنج، گیانی بەد و خراپە.

جیۆبالینگان : مافی جیۆبالنگان، یارمەتی هەندێک پاشاو پیاوی زەنگین و دەسەڵاتدار دەدا یەکەم شەویان لەگەڵ هەموو ئەو کچانەدا ببەنە سەر کە شویان دەکرد.

خەون : خەون گرنگییەکی زۆری هەبووە لای سۆمەرییەکان، لێکدانەوەی خەون پێویستی بە بەهرە و توانایەکی تایبەتە.

خوداوەندەکان: دینی فرە خوداپەرستان، دان دەنێت بە بوونی چەندەها خودا کە لەگەڵ یەکتریدا لە پەیوەندییەکی جیاوازدان بە پێی پلەی گەورەیی و بچووکییان. پیاوە خواوەندەکان و ژنە خواوەندەکان وەک مرۆڤەکان وەهان، خاوەنی جەستەیەکن، خواردن دەخۆن و جلک دەپۆشن، خاوەنی هێزن، یەکتریان خۆش دەوێت، بە گژ یەکتریدا دەچنەوە، خێزان دەنێنەوە، لەگەڵ خۆیان و لەگەڵ مرۆڤەکاندا کە ئەفراندویانن و لە پەیوەندیدان.

ڕووسپییەکان : ئەو کچە کۆیلانە بوون کە بۆ خزمەتی پەرستگا تەرخانکرا بوون.

ساسو : بەردی ئابسو. بەردێکی بە نرخە.

سیدوری: مەی دروستکەر و مەی گێڕ لە قوڵایی دەریای ئاپسودا، ئیشتارە لە شێوەی ژنە خواوەندی ژیرییدا.

شارە دەوڵەت : شانشینێکی بچووکی سەربەخۆیە، پێکهاتووە لە شارێک و زەوییەکی بەرین بە چواردەوریدا.

شامهات : ژنی لەشفرۆش، گومان وایە کە ئەم ژنانە سەر بە پەرستگای ئیشتار بووبن.

شاماش : خوای هەتاو، خوای ماف و دادپەروەری.

قەڵەم : قامیشێکی داتاشراوە و سۆمەرییەکان بەکاریان دەهێنا بۆ هەڵکۆڵینی نیشانە لەسەر تەختە قوڕینەکان*. دەستنوسە ڕۆژهەڵاتییەکان هەتا ئەمڕۆش بەکاری دەهێنن بە هەڵکێشانی قامیشەکە لە ناو مەرەکەبێکدا و نوسین لەسەر پەڕە.

کیلۆمەتر : لە تێکستی ئەکادییەکاندا، لەسەر تەختە قوڕینە*، ماوەی نێوان ئوروک و لەبنانو* کە دارستانی سورەچنارانی* لێیە، بە (**بێرو**) ناوبراوە کە نزیکەی دە کیلۆمەترە. هەردوو کەڵە کێوییەکە بە گوێرەی تێکستەکە نزیکەی سێ هەزار کیلۆمەتریان بڕیوە.

کۆرپەلە : باری کۆرپەلە، ئەژنۆ چەماندنەوەیە و نزیکردنەوەیەتی لە چەناگە، وەک منداڵ لە زگی دایکا. لەسەردەمی دێریندا هەندێک جار مردووان دەنێژران لە باری کۆرپەلەییدا وەک چۆن لە زگی دایکا، بەهەمان شێوە لەناو هەناوی زەوییدا بە هیوای زیندووبوونەوە.

گیاسابونە : گوڵێکی پەمەییە، وەک سابوون کەف دەکات لە ناو ئاودا.

گیلگامێش : بە سۆمەری دەوترێت (گیش. گیین. ماش)، بە مانای ئەو درەختە خودایییە. پێنجەمین پاشای شارە دەوڵەتی ئوروک بووە. لە دەوری ٢٨٠٠ پ.ز.

لەبنانو : شاخی لەبنانو یان چیای لەبنانو، مەزەندە دەکرێت کە شوێنێکی دڵگیر و شاخاویی بێت لە باکوری میسۆپۆتامیا و دارستانی سورەچنارانی لێبێت.

لوگالبەندا : مێردی نینسونا* و باوکی گیلگامێشە. لەهەمان کاتا خواوەندە. ناوەکەی بە مانای **پاشای پرهەڕەشە** دێت.

لافاو : هەندێک بابەتی داستانی گیلگامێش وەک زریان، لە ئەفسانەی یۆنانیشدا دووبارە بوونەتەوە، کاتێک خواوەندی پرۆمێتێ ئامۆژگاری کوڕەکەی دەکات کەشتییەک دروست بکات، لە ئینجیل و قورئانیشدا باسی نوح کراوە لە لافاوە گەورەکەدا.

ماشو: واتاکەی بریتییە لە **شاخی جووتە** یان **دوانە**، ئەو شاخە ئەفسانەییەی کە ڕۆژ لەوێ هەڵدێ و لەوێش ئاوا دەبێت، لوتکەکەی دەگات بە ئاسمان و بناغەکەی بۆ جیهانی ژێرەوە شۆڕدەبێتەوە.

میسۆپۆتامیا : دەستەواژەیەکی یۆنانییە، بە واتای "نێوان دوو ڕووبار" دێت. ناوچەیەکە لە ڕۆژهەڵاتی ناوین، لە نێوان ڕوباری دیجلە و فورات، بەشێکی گەورەی دەکەوێتە ئێراقی ئێستاوە کە لانەی شارستانیەتێکی درەوشاوە بوو.

مشکە کەرویشک : گیانەوەرێکی بچووکی بیابانە، پێیەکانی پێشەوەی زۆر کورتن، بەڵام قاچەکان دواوە و کلکی زۆر گەورەن و یارمەتی دەدات بە پێوە بوەستێت و بازبدات.

نیسیر : ئەو کێوەیە کە کەشتییەکەی نوح یان ئوتانەپشتیم لەنگەری لەسەر گرت.

نوسەر: لەسەدەمی دێریندا، ئەو کەسە بوو کە تێکستی فەرمی دەنوسییەوە، کارە گشتییەکان، کۆپی چیرۆک و نوسراوەکانی دەکرد، لەو شارستانیەتانەدا کە بەبێ چاپەمەنی بوون، نوسەریش زۆر دەگمەن بوون.

نوسین: یەکەم جار لە میسۆپۆتامیاوە هاتە کایەوە، هەروەها لە میسریش، نزیکەی پێنج هەزار ساڵ لەمەوبەر. بەڵام بە تەواوی بوونی نوسینی وێنەیی نەسەلمێندراوە لەو سەردەمەدا. بە مەبەستی نوسین، سۆمەرییەکان کەرەسەی بەردەستیان بەکار هێناوە: قوڕە سورە و لولە. تەختە قوڕینەیان لە گڵ دروست دەکردن و وەک تەختێک بەکاریان دەهێنا. لە ناو قوڕی تەڕدا وێنەیەکی سادەیان دەکێشا، کە گوزارشتی لە شتێک یان لە بیرۆکەیەک دەکرد، ناویان نابوون نوسینی وێنەیی. پاشان دایان دەنان لە بەردەم خۆردا هەتا وشک دەبوونەوە و ڕەق دەبوون یان دەیان خستنە ناو ئاگرەوە هەتا زیاتر پتەوتر بن. ئیدی ڕۆژێک بە بیریاندا هات ئەو نیشانانە بدەن لەیەک بە مەبەستی بەدەستهێنانی بیرنوێن (ئیدیۆگرام). بۆ نمونە وێنەی گۆچانێک ئاماژە بوو بۆ "شوانێک"؛ سەرێک کە دەمی داخراو بوو ئاماژە بوو بۆ "نهێنی". دوای ئەوە سۆمەرییەکان بە پێنووس نوسینەکەیان ئاسانتر کرد. بە لاری سەری دارێکیان دادەتاشی و دەیان چەقاند بە قوڕەکەدا و نیشانەیەکیان تێدا هەڵدەکۆڵی "لە شکڵی سێگۆشەیدا" بە لاتینی پێی دەڵێن ؛ "کیون" ئەوەش ناوی نوسینی مێخی لێ کەوتەوە.

هێواش هێواش لەگەڵ زەمەندا ئەو نیشانانە گەشەیان سەند و گۆڕانکارییان بەسەردا هات، شێوازێکی تریان وەرگرت، شکڵەکان زۆر جیاواز بوون لەوانەی سەرەتاوە. پاشان سۆمەرییەکان و ئەکادییەکان نیشانەیان بەکار دەهێنا کە پەیوەست بوون بە دەنگێکەوە، نەک وەک لەوەوبەر بە شتێک یان بە بیرۆکەیەک. بەکارهێنانی نیشانەی ئەبستراکت ڕەوابوو، چوونکە تەنها پێوستمان بەوە بوو چۆن وشەیەک گۆ بکەین. ئیدی لێرەوە ئەلف و بێیان داهێنا کە یارمەتی دەدان بە ئاسانتر زۆرترین وشە بنوسن.

نینیڤ : شاری دێرین ئاشووری.

نینورتا : خواوەندی جەنگە.

نینسونا : هاوسەری لوگاڵبەندا*، و دایکی گیلگامێش. ژنە خواوەندی مانگای کێوییە. خاوەنی هێزی سیحراویی بەرچاوە و دەزانێت لێکدانەوە بۆ خەونەکان بکات.

نیپور : شارێکە نزیک لە ئوروک.

هومبابا : دێوەزمێکی ترسناکە، پارێزەری دارستانی سورەچنارانە، ڕێگە بە مرۆڤ نادات بچێتە ناو دارستانەکەیەوە. خاوەنی حەوت بەرگە* و دەیپارێزێت.

بەرگی پشتەوەی کتێبەکە

گیلگامێش، پاشای ئوروک، بە بێ بەزەییانە و بە نادادپەروەریی و بە توندوتیژییەکانی گەلەکەی سەرکوت دەکات. رۆژێکیان، ئەنکیدوی کەڵە پەیکەر، مرۆڤێکی کێویی، بە گژیا دەچێتەوە پاش ئەوەی دەبێتە شارستانی. بە هۆکاری ئەوەی کە هەردوکیان یەکسانن لە هێز و تواناد، کەسیان براوە نابن لەو شەڕەدا، دەرئەنجام دەبنە دۆستی گیانی بە گیانی. پێکەوە شاکاری گەورە و سەرکەوتنی بێ وێنە بەدەست دێنن، ڕووبەڕوی گەورەترین مەترسی دەبنەوە.

" کوتوپڕ لەو دارستانەدا لە پەنا سێبەرێکدا دیوەزمێک وەدەرکەوت، خۆیان دیتەوە بەرامبەر بە ئەهریمەنێک سەری وەک شێران بوو، چڕنوکی درێژ و ددانەکانی وەک هەژدیهابوون، دەی نەڕاند. هەر کە دیتیان ترسیان لێ نیشت و بە ئەگا هاتنەوە لەو مەترسییەی کە ڕوبوروی دەبنەوە "

Jean Muzi

داستانی گیلگامێش بە هەشت چیرۆک،

تەرزمانی لە فەرەنسییەوە : سەردار حەمەڕەش

گیلگامێش، پاشای ئوروک، بێ بەزەییانە، بە نادادپەروەریی و بە توندوتیژییەکانی گەلەکەی سەرکوت دەکات. ڕۆژێکیان، ئەنکیدوی کەڵە بەیکەر، مرۆڤێکی کێویی باش ئەوەی دەبێتە شارستانی، بە گژیا دەچێتەوە. بە هۆکاری ئەوەی هەردوکیان لە هێز و تواناوا یەکسانن، کەسیان براوە نابن لەو شەڕەدا، دەرئەنجام دەبنە دۆستی گیانی بە گیانی. پێکەوە شاکاری گەورە و سەرکەوتنی بێ وێنە بەدەست دێنن، ڕووبەڕووی گەورەترین مەترسی دەبنەوە.

"کوتوپڕ لەو دارستانەدا لە پەنا سێبەرێکدا دیوەزمێک وەدەرکەوت، خۆیان دیتەوە بەرامبەر ئەهریمەنێک سەری وەک شێران بوو، چرنوکی درێژ و ددانەکانی وەک هەژدیهابوو، دەی نەڕاند. هەر کە دیتیان ترسیان لێ نیشت و بە ئەگا هاتنەوە لەو مەترسییەی کە ڕووبەڕووی دەبنەوە".

بۆ خوێندەری سەرو پانزە ساڵان،